

Κανελλόπουλος Σωτήριος

«Ανάδειξη της εκκλησιαστικής
πολιτισμικής κληρονομιάς και ανάπτυξη του
θρησκευτικού τουρισμού στην Κέρκυρα»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ “
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ”

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :

« **Ανάδειξη της εκκλησιαστικής πολιτισμικής κληρονομιάς και ανάπτυξη του
θρησκευτικού τουρισμού στην Κέρκυρα** »

Μεταπτυχιακός φοιτητής : Κανελλόπουλος Σωτήριος του Αναστασίου

A.M. M070317011

Ακαδημαϊκή χρονιά : 2017-2018 ,έτος συγγραφής διπλωματικής εργασίας : **2019**

Επιβλέπουσα καθηγήτρια : Χριστοπούλου Όλγα (Καθηγήτρια Ανάπτυξης και
Προστασίας Αγροτικού και Ορεινού Χώρου , τμήμα : Μηχανικών Χωροταξίας
,Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας)

Σημείωμα συγγραφέα: Η παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο «Ανάδειξη της εκκλησιαστικής πολιτισμικής κληρονομιάς και ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού στην Κέρκυρα» εκπονήθηκε από εμένα τον ίδιο Σωτήριο Κανελλόπουλο και αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις, αναφέροντας πλήρως όλες τις πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Βόλος , Φεβρουάριος 2019

Περίληψη

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μια ειδική μορφή τουρισμού με σημαντικούς ρυθμούς ταχείας ανάπτυξης παγκοσμίως . Στην Ελλάδα υπάρχει μια πληθώρα θρησκευτικών μνημείων και πολλοί τουρίστες έρχονται για να τα επισκεφθούν , κάτι που συμβάλλει στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Η ανάγκη για αναζήτηση των ιερών τόπων και ναών ωθεί τον άνθρωπο από την αρχαιότητα σε ταξίδια . Μάλιστα , στη σημερινή εποχή της τεχνολογίας με τη δημιουργία σύγχρονων μέσων μετακίνησης έχει διευκολυνθεί η πρόσβαση και ένα ταξίδι για προσκύνημα μπορεί να αποτελέσει μια ευχάριστη διαδρομή.

Στην παρούσα εργασία αναλύεται η σημασία της ανάπτυξης του θρησκευτικού τουρισμού ,καθώς αποτελεί μια ήπια και ιδιαίτερα ωφέλιμη μορφή τουρισμού για έναν προορισμό . Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε ένα τυχαίο δείγμα επισκεπτών στο νησί προκειμένου να διερευνηθεί το προφίλ των επισκεπτών , τα κίνητρα και οι προτιμήσεις τους για τον θρησκευτικό τουρισμό, η ικανοποίηση από τις παρεχόμενες υπηρεσίες καθώς και οι προτάσεις τους για την περαιτέρω ανάπτυξή του . Συνεπώς , η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε στην παρούσα μελέτη στηρίχθηκε στην παράθεση δευτερογενών πηγών σχετικά με τον θρησκευτικό τουρισμό και σε πρωτογενή έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου .

Τα συμπεράσματα της έρευνας υποδεικνύουν ότι υπάρχουν δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης του θρησκευτικού τουρισμού , όμως κρίνεται απαραίτητη η υλοποίηση στρατηγικών δράσεων και συντονισμένων ενεργειών όπου θα συμμετέχουν ενεργά και θα συνεργάζονται από κοινού όλοι οι εμπλεκόμενοι τοπικοί φορείς , προκειμένου η Κέρκυρα να αποτελέσει έναν ιδιαίτερα σημαντικό πόλο έλξης θρησκευτικών τουριστών .

Λέξεις κλειδιά : Θρησκευτικός Τουρισμός , Προσκύνημα , Κέρκυρα

“Promotion of ecclesiastical cultural heritage and development of religious tourism in Corfu ”

Abstract

Religious tourism is a special form of tourism with significant growth rates worldwide. In Greece there is a plethora of religious monuments and many tourists come to visit them, which contributes to local and regional development. The need to search for sacred places and temples pushes people from antiquity to travel. Indeed, in today's technology era with the creation of modern means of transportation, access has been facilitated and a pilgrimage trip can be a pleasant journey.

This thesis analyzes the importance of the development of religious tourism, as it is a mild and particularly beneficial form of tourism for a destination. The survey was conducted in a random sample of visitors on the island to explore the profile of visitors, their motivations and preferences for religious tourism, satisfaction with the services provided, and their proposals for further development. Consequently, the methodology used in this study was based on the citation of secondary sources on religious tourism and on primary research using a questionnaire.

The conclusions of the survey suggest that there is a potential for further development of religious tourism, but it is necessary to implement strategic actions and coordinated actions where all the local actors involved are actively involved and cooperate in order to make Corfu a particularly important attraction for religious tourists.

Key words : Religious Tourism ,Pilgrimage , Corfu

Περιεχόμενα

Περίληψη	3
Abstract	4
Ευχαριστίες	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ – Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	8-11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
Ο ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	
2.1. Εισαγωγή	11
2.2. Εννοιολογική προσέγγιση του θρησκευτικού τουρισμού	12-15
2.2.1 Προσδιορισμός των γεωγραφικών θέσεων που σχετίζονται με το θρησκευτικό τουρισμό καθώς και των φυσικών προσώπων	15-16
2.3 Μνημεία , μοναστήρια και εκκλησίες που σχετίζονται με το θρησκευτικό τουρισμό και την εκκλησιαστική πολιτισμική κληρονομιά στην Ελλάδα	16-18
2.4 Θρησκευτικός τουρισμός και οικονομική ανάπτυξη	18-19
2.5 Χωρικές σχέσεις μεταξύ θρησκείας και τουρισμού	19-22
2.6 Ιστορικές σχέσεις μεταξύ θρησκείας και τουρισμού	23-25
2.7 Πολιτισμικές σχέσεις μεταξύ θρησκείας και τουρισμού	26-27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
ΚΕΡΚΥΡΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	
3.1. Το νησί της Κέρκυρας	28-31
3.2. Τρόπος εκδήλωσης του θρησκευτικού τουρισμού στην Κέρκυρα , πολιτισμικές παραδόσεις , ήθη κι έθιμα	31-37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
Έρευνα Εργασίας	
4.1. Πηγές πληροφόρησης , δευτερογενείς και πρωτογενείς πηγές	38-39
4.2 Σκοπός έρευνας και βασικά στοιχεία μεθοδολογίας	39-42
4.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων	42-119
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
5.1 Συμπεράσματα	120-122
5.2 Προτάσεις	122-125

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	125-132
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α : Μερικές από τις σημαντικότερες ορθόδοξες εκκλησίες της Κέρκυρας	133-134
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β : Ερωτηματολόγιο στα Ελληνικά	135-142
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ : Ερωτηματολόγιο στα Αγγλικά	142-150

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, Χριστοπούλου Όλγα για την άμεση και συνεχή καθοδήγηση κατά την διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας. Ευχαριστώ, επίσης, όσους βοήθησαν για την πραγματοποίηση της έρευνας. Τέλος, ευχαριστώ την οικογένεια μου για την υποστήριξη και την ηθική συμπαράσταση που μου παρείχαν σε όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με το πέρασμα των δεκαετιών, ο τουρισμός γνώρισε συνεχή ανάπτυξη και επεκτάθηκε σε διάφορα πεδία για να γίνει ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους οικονομικούς τομείς στον κόσμο. Ο σύγχρονος τουρισμός συνδέεται στενά με την ανάπτυξη και περιλαμβάνει έναν αυξανόμενο αριθμό νέων προορισμών. Αυτή η δυναμική έχει μετατρέψει τον τουρισμό σε βασικό παράγοντα για την κοινωνικοοικονομική πρόοδο. (Theobald, 2005) Σήμερα, ο επιχειρηματικός όγκος του τουρισμού ισούται ή και ξεπερνά εκείνο των εξαγωγών πετρελαίου, των τροφίμων ή των αυτοκινήτων. Ο τουρισμός έχει καταστεί ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες του διεθνούς εμπορίου και αντιπροσωπεύει ταυτόχρονα μία από τις κύριες πηγές εισοδήματος για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες. Η ανάπτυξη αυτή συμβαδίζει με την αυξανόμενη διαφοροποίηση και τον ανταγωνισμό μεταξύ των προορισμών. (Lichorish & Jenkins, 2004)

Στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα έχουν σημειωθεί μεγάλες αλλαγές στην τεχνολογία, τις μεταφορές και την επικοινωνία και σε διάφορους βαθμούς υπάρχει μια εξάπλωση της γεωπολιτικής σταθερότητας που συνοδεύει την οικονομική ευημερία πολλών πολιτών σε βιομηχανικές και αναπτυσσόμενες χώρες σε όλο τον κόσμο. Αυτές οι αλλαγές προκάλεσαν την ανάπτυξη ενός αριθμού νέων βιομηχανιών και τη σημαντική εξέλιξη των υφιστάμενων βιομηχανιών για την αντιμετώπιση των αναγκών των ολοένα και πιο ευημερούμενων, μορφωμένων και προηγμένων μεταβιομηχανικών κοινωνιών. (Christou, 2012) Μία από αυτές τις βιομηχανίες ο τουρισμός εμφανίστηκε ήσυχα για να γίνει μια σημαντική δύναμη σε πολλές κοινωνίες και οικονομίες σε διάφορα μέρη του κόσμου. Στην εποχή μας, στις βιομηχανικές χώρες, ο τουρισμός αποτελεί τον κύριο άξονα πάνω στον οποίο ενίοτε μπορεί να βασίζεται μια ολόκληρη κοινωνία. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, η μετατόπιση συνήθως έγινε απότομα περνώντας σε μια νέα βάση, από την αγροτική οικονομία σε μια οικονομία εξ' ολοκλήρου τουριστική. (Smith & Eadington, 1992)

Ο τουρισμός έχει αναφερθεί εδώ και πολύ καιρό από τους ηγέτες του κόσμου ως οδηγός της ειρήνης και της ασφάλειας μέσω της κατανόησης και της ανταλλαγής διαπολιτισμικών στοιχείων. Στον εικοστό πρώτο αιώνα, ο τουρισμός συνδέεται στενά με την ανάπτυξη, περικλείοντας έναν αυξανόμενο αριθμό νέων προορισμών, συνεπώς νέες θέσεις εργασίας. Μάλιστα, ο τουρισμός μπορεί να δημιουργήσει το αίσθημα της υπερηφάνειας των πολιτών, ενθαρρύνοντας την κοινή συμμετοχή σε τοπικά έθιμα, παραδόσεις και φεστιβάλ. Οι προσωπικές συναλλαγές μεταξύ φιλοξενουμένων και ντόπιων προχωρούν πολύ προς την κατεύθυνση της καλλιέργειας μιας καλύτερης πολιτιστικής κατανόησης. (Μάρκου et al., 2001) Σε ένα πιο κοινωνικό επίπεδο λοιπόν, ο τουρισμός οδηγεί σε διαπολιτισμική αλληλεπίδραση. Οι τουρίστες συχνά συμμετέχουν και μαθαίνουν από τους ντόπιους. Οι τουριστικοί πράκτορες επικεντρώνονται στην βιωματική τάση των ταξιδιών, προσφέροντας πιο αυθεντικές και συγκλονιστικές εμπειρίες για τους καλεσμένους τους. Οι ανοιχτοί χώροι και τα εθνικά πάρκα σε χώρες σε όλο τον κόσμο συμβάλλουν στην ξεκούραση, τόσο για τη σωματική όσο και για τη ψυχική ανάταση. Υπάρχουν λοιπόν πολλά οφέλη για την κοινότητα υποδοχής ως αποτέλεσμα του τουρισμού. (Watkins & Yoshida, 2017)

Μερικά από τα οφέλη αφορούν τον οικονομικό τομέα, όπως ευκαιρίες για τοπικές επιχειρήσεις, που επιτρέπουν την αύξηση του εμπορίου λόγω του αυξημένου αριθμού επισκεπτών και στη συνέχεια αναπτύσσεται μια γκάμα τοπικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, ο τουρισμός προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης, ενισχύει την οικονομία της εκάστοτε περιοχής και δημιουργεί έσοδα για την τοπική αυτοδιοίκηση. (Σιταράς & Τζένος, 2007) Οι τουρίστες χρησιμοποιούν επίσης δημόσιες υπηρεσίες, κάνοντας αναγκαία τη χρηματοδότηση για την βελτίωση της χρήσης των δημόσιων υπηρεσιών, όπως η υγεία, η αστυνομία και η πυροσβεστική υπηρεσία, καθώς και για τη δημόσια συγκοινωνία. Άλλες δημόσιες εγκαταστάσεις όπως τα πάρκα διατηρούνται σε καλή κατάσταση από την κοινότητα για τους τουρίστες, βελτιώνοντας τη συνολική αισθητική της κοινότητας υποδοχής. (Carneiro & Caldeira, 2017)

Όσον αφορά τα οικονομικά μειονεκτήματα, οι τοπικές κοινότητες πρέπει να είναι σε θέση να χρηματοδοτούν τις τουριστικές απαιτήσεις, γεγονός που οδηγεί σε αύξηση των δαπανών. Η συνολική τιμή της ζωής αυξάνεται στους τουριστικούς

προορισμούς όσον αφορά το ενοίκιο , καθώς και τις αξίες των ακινήτων που ανεβαίνουν. Αυτό μπορεί να είναι προβληματικό για τους ντόπιους που θέλουν να αγοράσουν ακίνητα. (Garau-Vadell et al., 2018)

Το μέγεθος λοιπόν των οικονομικών επιπτώσεων διέπεται από πολλαπλούς παράγοντες. Μερικοί από τους πιο σημαντικούς είναι : η φύση της κύριας εγκατάστασης και η ελκυστικότητά της για τους τουρίστες, ο όγκος των τουριστικών δαπανών στον προορισμό, το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής προορισμού, ο βαθμός στον οποίο ο προορισμός έχει προσαρμοσθεί στην εποχική τουριστική ζήτηση. Οι παραπάνω παράγοντες καθορίζουν επίσης εάν ο οικονομικός αντίκτυπος είναι θετικός ή αρνητικός.(Τσάρτας & Κοκκώσης, 2001) Όσον αφορά λοιπόν τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού, περιλαμβάνουν τα εξής: τη συμβολή του τουρισμού στην εισροή ξένου συναλλάγματος και το ισοζύγιο πληρωμών, τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης ,καθώς και την ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Από την άλλη πλευρά , για να αναφέρουμε κάποιες πιθανές αρνητικές επιπτώσεις, θα άξιζε να σημειωθεί ότι υπάρχει ο κίνδυνος της υπερβολικής εξάρτησης από τον τουρισμό, ο κίνδυνος του αυξημένου πληθωρισμού ,ο κίνδυνος των υψηλότερων τιμών της γης, το πρόβλημα της εποχικότητας της παραγωγής ,η πιθανότητα χαμηλού ρυθμού απόδοσης των επενδύσεων και η δημιουργία επιπλέον και απρόβλεπτων κόστων. (Mathieson, 1992)

Άλλες αρνητικές κοινωνικοπολιτισμικές επιπτώσεις είναι οι διαφορές στις κοινωνικές και ηθικές αξίες μεταξύ της τοπικής κοινότητας υποδοχής και του επισκέπτη. Επιπλέον, ο τουρισμός μπορεί να συσχετίζεται σε ορισμένες περιπτώσεις με την άνοδο των παραβατικών συμπεριφορών στις τοπικές κοινότητες υποδοχής. Τα ποσοστά εγκληματικότητας έχουν αυξηθεί με την αύξηση των τουριστών. Ο τουρισμός λοιπόν δύναται να προκαλέσει περισσότερες διαταραχές στις κοινότητες υποδοχής. Η συσσώρευση των τουριστών οδηγεί επίσης σε αυξημένη κίνηση που μπορεί να εμποδίσει την καθημερινή ζωή των κατοίκων της περιοχής.(Garau-Vadell et al., 2018)

Εφόσον αναφέρθηκαν οι επιπτώσεις που μπορεί να έχει ο τουρισμός σε μια κοινωνία, είτε θετικές είτε αρνητικές και πριν προχωρήσει λοιπόν κανείς στην ανάλυση του όρου θρησκευτικός τουρισμός θα ήταν χρήσιμο να γίνει μια μνεία

σε άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού ώστε να δοθεί μια γενικευμένη εικόνα των διαφόρων μορφών τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί τις τελευταίες δεκαετίες και όχι μόνο . Ένα είδος εναλλακτικού τουρισμού λοιπόν είναι ο ιστορικός - πολιτιστικός τουρισμός όπου πρωταρχικός στόχος των ενδιαφερόμενων είναι η οπτική επαφή με τα μνημεία μιας άλλης εποχής και η λεκτική επαφή με τους ανθρώπους μιας άλλης κουλτούρας . (Jarviluoma, 1992) Ένα άλλο είδος είναι ο τουρισμός για λόγους υγείας , ένα είδος αρκετά διαδεδομένο τα τελευταία χρόνια όπου ο ενδιαφερόμενος επισκέπτεται μια περιοχή για διάστημα περισσότερο του εικοσιτετραώρου ώστε να συμβουλευτεί για παράδειγμα έναν ιατρό ή να ακολουθήσει μια φαρμακευτική αγωγή που δε μπορεί να λάβει στη χώρα του . Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και το είδος του συνεδριακού τουρισμού καθώς κάθε χρόνο διοργανώνονται ποικίλα συνέδρια στις μεγαλουπόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης κι ολόκληρης της ηπείρου ώστε να συζητηθεί η οικονομική πορεία των χωρών , η απειλή της τρομοκρατίας κι άλλα πολλά .(Κοκκώσης et al., 2011)

Επίσης ένα ακόμα ενδιαφέρον είδος εναλλακτικού τουρισμού είναι ο αθλητικός τουρισμός , ένας τομέας τουρισμού ιδιαίτερα αναπτυγμένος στις χώρες που αναλαμβάνουν να διοργανώσουν μεγάλα αθλητικά γεγονότα . Δε θα έπρεπε να βέβαια να ξεχνάει κανείς και τον αγροτουρισμό , ένας είδος τουρισμού που εστιάζει στη γνωριμία του επισκέπτη με τις μονάδες και τα μοντέλα τοπικής παραγωγής της εκάστοτε κοινωνίας . (Τριάρχη & Καραμάνης, 2017)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ο ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.1. Εισαγωγή

Σε μια προσπάθεια να κατανοήσει κανείς το ευρύτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται ο θρησκευτικός τουρισμός είναι αναγκαίο να διευκρινιστούν κάποιες έννοιες που σχετίζονται με το συγκεκριμένο είδος εναλλακτικού τουρισμού όπως τα μέρη τα οποία θεωρούνται προσκυνηματικού χαρακτήρα και περιοχές θρησκευτικού προσκυνημάτος στην εκάστοτε περιοχή που επρόκειτο να μελετηθεί. (Puskasu, 2015) Άλλωστε οι έννοιες που σχετίζονται με τον τουρισμό και την θρησκεία είναι πολλές και θα έπρεπε να μελετηθούν ξεχωριστά. Στα επόμενα λοιπόν υποκεφάλαια θα γίνει μια προσπάθεια να προσεγγιστούν κάποιες ευρείες έννοιες για την κατανόηση αυτών των σχέσεων. Πρώτα θα επιχειρηθεί μια εννοιολογική προσέγγιση του θρησκευτικού τουρισμού, στην συνέχεια θα γίνει μια αναφορά σε γεωγραφικές θέσεις που σχετίζονται με το θρησκευτικό τουρισμό, σε τοποθεσίες που ακμάζει ο θρησκευτικός στην Ελλάδα καθώς και στις οικονομικές επιπτώσεις που έρχονται ως αποτέλεσμα ανάπτυξης θρησκευτικών δραστηριοτήτων. Τέλος, θα γίνει αναφορά στις χωρικές σχέσεις τουρισμού και θρησκείας, στις ιστορικές αλλά και στις πολιτισμικές σχέσεις θρησκείας και τουρισμού. (Middleton & Hawkins, 2004).

2.2. Εννοιολογική προσέγγιση του θρησκευτικού τουρισμού

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μια έννοια που συγγέεται με τον όρο προσκυνηματικός τουρισμός. Οι δύο προαναφερθείς όροι περιπλέκονται και αποκτούν ενίοτε το ίδιο νόημα καθώς ο ένας προϋποθέτει τον άλλον. Για παράδειγμα ένας άνθρωπος που θα επισκεφθεί μια περιοχή ώστε να προσευχηθεί στις εκκλησίες και να εξομολογηθεί πιθανότατα σε κάποιον ιερέα είναι εύλογο να συμμετέχει στο ιερό προσκύνημα μιας εικόνας, όπως για παράδειγμα στην Τήνο, σε αυτή την περίπτωση ο ένας όρος συνοδεύει τον άλλον. (Puskasu, 2015) Ο θρησκευτικός τουρισμός διακρίνεται σε βραχυπρόθεσμο

και μακροπρόθεσμο , όσον αφορά τον πρώτο αφορά ανθρώπους που επισκέπτονται μια περιοχή για να συμμετέχουν σε κάποια τοπική εορτή , για παράδειγμα όταν γιορτάζει κάποιος πολιούχος άγιος και στη συνέχεια επιστρέφουν πίσω.(Rinschede, 1992) Ενώ ο μακροπρόθεσμος θρησκευτικός τουρισμός αφορά όσους επισκέπτονται ένα μέρος για να προσευχηθούν για μέρες και αποξενώνονται από τις καθημερινές ανάγκες , όπως για παράδειγμα η παραμονή σε κάποιο μοναστήρι στο Άγιον Όρος .(Μοίρα, 2009) Ένα προσκύνημα έχει οριστεί ως εξής : «Ένα ταξίδι που προκύπτει από θρησκευτικές αιτίες , εξωτερικά σε έναν ιερό τόπο , και εσωτερικά για πνευματικούς σκοπούς και εσωτερική κατανόηση». (Barber, 1991) Οι λόγοι για τους οποίους μπορεί κάποιος να κάνει ένα ταξίδι για θρησκευτικούς σκοπούς είναι διάφοροι , όμως ανεξάρτητα από το ποιο ερέθισμα οδήγησε κάποιον να επισκεφτεί έναν τόπο θρησκευτικού-προσκυνηματικού χαρακτήρα, όλοι ανήκουν στον όρο θρησκευτικός τουρίστας .(Βαρβαρέσος, 2008)

Ακούγοντας κάποιος τον όρο θρησκευτικός τουρίστας είναι αλήθεια ότι μπορεί να προβληματιστεί κι να αναρωτηθεί εάν η έννοια τουρίστας συνδέεται με ένα εύρος παρόμοιων εννοιών όπως περιηγητής σε προσκυνηματικούς τόπους . Η αλήθεια είναι ότι η έννοια θρησκευτικός τουρίστας έχει να κάνει με τον τρόπο που αντιλαμβάνεται κανείς τα γεγονότα και με το τι πραγματικά αναζητάει.(Olsen, 2013) Ένας προσκυνητής διανύει χιλιόμετρα για να επισκεφθεί έναν χώρο σημαντικής αξίας για τη θρησκεία, ένα χώρο ορόσημο θα λέγε κανείς για τη θρησκεία και τα πιστεύω του . Εκείνο ακριβώς είναι το σημείο που οι έννοιες περιπλέκονται η μία με την άλλη, διότι ένας άνθρωπος μπορεί να διανύει όλα αυτά τα χιλιόμετρα αποκλειστικά για να επισκεφθεί το προσκυνηματικό χώρο και να αποχωρήσει στη συνέχεια , όμως κάποιος άλλος άνθρωπος μπορεί να κάνει όλο αυτό το ταξίδι απλά για να συμμετέχει σε ένα είδος τελετουργίας της θρησκείας με απώτερο σκοπό τις εμπειρίες που θα αποκτήσει από έναν άλλο πολιτισμό ενδεχομένως εάν ο θρησκευτικός χώρος που επισκέπτεται τοποθετείται γεωγραφικά σε άλλη χώρα . Σε αυτή την περίπτωση μιλάμε για θρησκευτικό πολιτισμικό τουρισμό και όχι για προσκυνηματικό . (Raj & Morpeth, 2007) «Οι πόλοι του άξονα προσκυνήματος-τουρισμού

χαρακτηρίζονται ως κοσμικοί και ιεροί αντίστοιχα και μεταξύ των δύο υπάρχει μια γενική περιοχή που έχει αναφερθεί ως θρησκευτικός τουρισμός».(Kreiner, 2010)

Στην προσπάθεια του να αποσαφηνίσει κανείς τον όρο θρησκευτικός τουρίστας συναντά και τον όρο πολιτιστική κληρονομιά όπου σύμφωνα με την UNESCO, αποτελείται από την κινητή και ακίνητη περιουσία, τα μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, βιβλία, αντικείμενα και έργα τέχνης. Υπάρχει επίσης η άυλη κληρονομιά , που αποτελείται από επιστημονικές και φιλοσοφικές θεωρίες, τη λογοτεχνία, τη θρησκεία, τα τελετουργικά, προφορική ιστορία, τη μουσική, το χορό, τα έθιμα και τις πεποιθήσεις .Μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι και τα μέρη που σχετίζονται με την εκάστοτε θρησκεία όπως ναοί, εορτασμοί και τοπικές εορτές μια πόλης . Πρόκειται για τη θρησκευτική πολιτιστική κληρονομιά. Ο θρησκευτικός τουρισμός θα μπορούσε λοιπόν να αποτελεί μέρος του πολιτιστικού τουρισμού όπως το αντιλαμβανόμαστε σήμερα. (Poncela ,2010)

«Ένα προσκύνημα θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ταξίδι με θρησκευτικά κίνητρα στο κέντρο του ίδιου του κόσμου . Για τον μεμονωμένο προσκυνητή, αυτό το κέντρο μπορεί επίσης να είναι απομακρυσμένο, υπό την έννοια ότι αυτός ή αυτή ζει μακριά από αυτό.» (Cohen, 1992) Παρόλο που ιστορικά ένας προσκυνητής ορίζεται ως ένα άτομο που περπάτησε σε ένα χώρο ιερό με θρησκευτικά κίνητρα , σήμερα οι σύγχρονοι προσκυνητές ταξιδεύουν για πολλούς άλλους λόγους , συνδέοντας τον θρησκευτικό τουρισμό με τον πολιτισμικό και όχι μόνο.(Amargo et al., 2018)

Τα ιερά μέρη διαφέρουν συνήθως από την άποψη της εμφάνισης, της μορφής και του μεγέθους. Όλα αυτά τα διαφορετικά στοιχεία δημιουργούν την «τοποφιλία», την προσκόλληση δηλαδή στον τόπο. Η αύρα ενός τόπου ή ενός αντικειμένου που θεωρείται ως το σύνολο των ιστορικών, πολιτισμικών και προσωπικών του συνθηκών ,για έναν επισκέπτη μπορεί να βιωθεί μόνο εάν ο τόπος αυτός του δημιουργεί αισθήματα παρόμοια με αυτά που ήθελε να νιώσει . Παρόλα αυτά, η συμβολική σημασία των τόπων δεν αρκεί για να αντιληφθεί κανείς τη θρησκεία, καθώς οι άνθρωποι ζουν όχι μόνο πολιτιστικά αλλά και σωματικά (Terzidou et al., 2017)

Η σχέση λοιπόν μεταξύ προσκυνήματος και τουρισμού θα μπορούσε να εξεταστεί από δύο όψεις. Από μία άποψη λοιπόν, οι προσκυνητές γενικά δεν θεωρούνται τουρίστες ή τουλάχιστον ορίζονται διαφορετικά από τους τουρίστες, επειδή ταξιδεύουν για πνευματικούς λόγους, ενώ οι τουρίστες ταξιδεύουν για κοσμικούς λόγους όπως περιέργεια και ευχαρίστηση. Από μια άλλη όψη κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι στην τουριστική βιομηχανία και στις τουριστικές σπουδές οι προσκυνητές θεωρούνται τουρίστες και πρέπει να αντιμετωπίζονται ως τέτοιοι. Μέσω αυτής της προοπτικής προσκυνητές και τουρίστες μαζί συνδέονται με την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων όπως τα ξενοδοχεία, εστιατόρια, καταστήματα, κέντρα υγειονομικής περίθαλψης και εμπορικά μαγαζιά. (Kreiner, 2018)

Συμπερασματικά λοιπόν, η θρησκεία είναι μια έννοια που τη συναντά κανείς από την αρχαιότητα, την τρέχουσα εποχή αλλά και το μέλλον θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς λόγω των αναδυόμενων νέων θρησκευτικών κινήματων. Υπάρχουν κοινά στοιχεία για την έννοια της θρησκείας, τα οποία περιλαμβάνουν τις υπερβατικές θεότητες, τα ουράνια όντα, υπάρχουν επίσης καθοριστικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν ξεχωριστά κάθε θρησκευτικό κίνημα. (Hung-Che et al., 2019) Στον σημερινό κοσμικό κόσμο, η σχέση μεταξύ των τουριστών και της πίστης τους διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη του προφίλ των ατόμων που επισκέπτονται θρησκευτικούς χώρους. Μέσα στα διαρκώς μεταβαλλόμενα παγκόσμια πολιτικά τοπία, η θρησκεία έχει διατηρήσει μια σημαντική θέση ως κοινωνικό κίνημα με πολυπλοκότητα δομών και λειτουργιών, που διαπερνά τους πολιτισμούς και τις παραδόσεις. (Raj, 2012)

2.2.1. Προσδιορισμός των γεωγραφικών θέσεων που σχετίζονται με τον θρησκευτικό τουρισμό καθώς και των φυσικών προσώπων

Αφού έγινε προσπάθεια ανάλυσης της έννοιας θρησκευτικός τουρισμός, σε αυτή την υποενότητα θα γίνει μια πιο πρακτική αναφορά στον προσδιορισμό του συγκεκριμένου όρου. Έτσι λοιπόν θα μπορούσε να λεχθεί πως ο θρησκευτικός τουρισμός «στεγάζεται» και σε ενεργά κτίρια και σε ανενεργά. Πιο

συγκεκριμένα , τα ενεργά κτίρια είναι εκκλησίες και μοναστήρια που βρίσκονται σε λειτουργία και οι τουρίστες μπορούν να τα επισκεφθούν συγκεκριμένες ώρες και μέρες , ενώ , τα ανενεργά κτίρια είναι τόποι θρησκευτικού μυστηρίου οι οποίοι δε βρίσκονται πλέον σε λειτουργία όπως παλαιά μοναστήρια και εκκλησίες που μετατράπηκαν σε μουσεία .(Robichaud, 1999) Μάλιστα ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μνημεία φυσικής ομορφιάς όπως για παράδειγμα οι μονές που βρίσκονται σε δυσπρόσιτα όροι και βουνά ,δίπλα από γκρεμούς και πάνω σε υψηλές πλαγιές , εκείνα τα μέρη προσελκύουν συνήθως και τους περισσότερους τουρίστες .(Alecu, 2010)

Ακόμα μέρη θρησκευτικού τουρισμού θεωρούνται και οι τόποι όπου πραγματοποιούνται θρησκευτικά συνέδρια στα οποία συμμετέχουν οι επισκοπές και συζητούνται μείζονα θέματα . Εκτός από τα κτίσματα βέβαια , υπάρχουν θρησκευτικά μέρη - περιοχές που έζησαν φυσικά πρόσωπα ,τα οποία αποτέλεσαν πλούσιο ιεραποστολικό έργο καθώς και μέρη που χτίστηκαν θρησκευτικά σύμβολα όπως σταυροί προσκυνήσεως . (Μοίρα, 2009)

2.3. Μνημεία , μοναστήρια και εκκλησίες που σχετίζονται με το θρησκευτικό τουρισμό και την εκκλησιαστική πολιτισμική κληρονομιά στην Ελλάδα

Πριν προχωρήσει κανείς στη σύνδεση του θρησκευτικού τουρισμού με την οικονομική διάσταση του , χρήσιμο θα ήταν να γίνεται μια επισήμανση και των γεωγραφικών θέσεων όπου αναπτύσσεται ο θρησκευτικός τουρισμός και αναδεικνύεται η εκκλησιαστική πολιτισμική κληρονομιά στην Ελλάδα . Όσον αφορά λοιπόν την Ελλάδα θα άξιζε να σημειωθεί ότι πολλά θρησκευτικά μνημεία της ανήκουν στην παγκόσμια κληρονομιά της UNESCO η οποία συνεργάζεται με τα κράτη-μέλη της παρέχοντας συμβουλές για την προστασία και την όσο καλύτερη δυνατή διατήρησή τους .(Μοίρα, 2009) Παράδειγμα αποτελούν τα Μετέωρα , όσον αφορά τα Μετέωρα τοποθετούνται στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Θεσσαλίας και αποτελούν μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς λόγω της φυσικής ομορφιάς τους αλλά και της μακρόχρονης ιστορίας τους , η οποία ξεκινά από το

δέκατο πέμπτο αιώνα .(Delitheou & Krabokoukis, 2014) Επίσης , θα έπρεπε να αναφερθεί το Άγιον Όρος με την πλούσια ιστορία του καθώς οι πρώτοι μοναχοί πάτησαν το πόδι τους στην περιοχή τον ένατο αιώνα και τα μοναστήρια του διαθέτουν μια γκάμα θησαυρών από παλιά ευαγγέλια και εικόνες μέχρι σπάνια χειρόγραφα ,τον οποίο θησαυρό επισκέπτονται για να θαυμάσουν χιλιάδες άνθρωποι κάθε χρόνο .Μάλιστα, στην περιοχή υπάρχει κι ένα μοναστήρι υπό Σέρβικη διοίκηση κάτι που ισοδυναμεί με τον ερχομό πολλών επισκεπτών από τα Βαλκάνια και όχι μόνο για να επισκεφθούν το μοναστήρι . (Dora, 2012)

Μέσα στο πλήθος των προορισμών στην Ελλάδα που αφορούν εξ' ολοκλήρου το θρησκευτικό προσκύνημα θα άξιζε κανείς να αναφέρει και τη Παναγία της Αγιασού Λέσβου ,μια εκκλησία που έχει γίνει γνωστή για τα πολλά θαύματα , που όπως υποστηρίζουν οι πιστοί που συρρέουν κάθε χρόνο , συμβαίνουν σε αρρώστους και για τον τρόπο που σώθηκε η πρωτότυπη εικόνα η οποία είναι φτιαγμένη από ένα μείγμα κηρομαστίχας και διατηρείται προσεκτικά .(Kamenidou & Vourou, 2014) Ως προς το θέμα του θρησκευτικού τουρισμού χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί και η Παναγία της Τήνου με χιλιάδες πιστούς να πηγαίνουν κάθε χρόνο στο γραφικό νησί της Τήνου για προσκύνημα, ένα νησί που έχει γίνει περισσότερο γνωστό από τον προσκυνηματικό τουρισμό . (Terzidou, 2008) Σε αυτό το σημείο θα ήταν χρήσιμη η αναφορά κάποιων στατιστικών στοιχείων που αντλήθηκαν από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού , σύμφωνα από μελέτες του 2005 και αφορούν το σύνολο των προσκυνημάτων ανά νομό.

Πίνακας 1.Σύνολο προσκυνημάτων ανά νομό

Νόμος	Σύνολο προσκυνημάτων	Νομός	Σύνολο προσκυνημάτων	Νόμος	Σύνολο προσκυνημάτων
Αιτ/νανίας	25	Θες/νίκης	25	Μεσσηνίας	20
Αργολίδας	14	Ιωαννίνων	17	Ξάνθης	4
Αρκαδίας	33	Καβάλας	12	Πέλλας	8
Άρτης	17	Καρδίτσας	8	Πιερίας	6
Αττικής	69	Καστοριάς	5	Πρεβέζης	5

Αχαΐας	28	Κέρκυρας	24	Ρεθύμνης	13
Βοιωτίας	26	Κεφαλονιάς	14	Ροδόπης	1
Γρεβενών	2	Κιλκίς	3	Σάμου	30
Δράμας	2	Κοζάνης	11	Σερρών	17
Δωδ/νήσου	67	Κορινθίας	43	Τρικάλων	14
Έβρου	7	Κυκλάδων	41	Φθιώτιδας	19
Ευβοίας	18	Λακωνίας	16	Φλωρίνης	5
Ευρυτανίας	8	Λαρίσης	19	Φωκίδος	7
Ζακύνθου	9	Λασιθίου	10	Χαλκιδικής	8
Ηλείας	29	Λέσβου	14	Χανίων	11
Ημαθίας	13	Λευκάδας	7	Χίου	22
Ηρακλείου	27	Μαγνησίας	25	Άγιον Όρος	21
Θεσπρωτίας	11				

Πηγή : “Η Χωρική και Οικονομική διάσταση του Θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα, Σειρά Ερευνητικών Εργασιών ΤΜΧΠΠΑ-ΠΘ, σελ. 1-48”

Από τα παραπάνω στοιχεία γίνεται κατανοητό, πως οι περισσότεροι νομοί με τις μικρότερες συγκεντρώσεις προσκυνημάτων είναι οι νομοί της Βορείου Ελλάδας ή οι νομοί με τα χαμηλότερα επίπεδα προσβάσιμότητας. (Πολύζος, 2017)

2.4. Θρησκευτικός τουρισμός και οικονομική ανάπτυξη

Σε αυτό το σημείο θα ήταν χρήσιμο να εστιαστεί η προσοχή στο μεγάλο θετικό αντίκτυπο που έχει για την οικονομία ο θρησκευτικός τουρισμός . Σύμφωνα με στοιχεία δημοσιευμένα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού πριν λίγα χρόνια ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελούνταν από έναν κύκλο τριακοσίων τριάντα εκατομμυρίων ανθρώπων οι οποίοι ανήκαν κυρίως στο είδος του προσκυνηματικού τουρισμού και εισέφεραν πολύ μεγάλο τζίρο στις τοπικές οικονομίες .(Allen, 2017) Ο τεράστιος τζίρος που σύμφωνα με στοιχεία του Παγκοσμίου Οργανισμού Τουρισμού το 2008 άγγιξε τα δεκαοχτώ δισεκατομμύρια

δολάρια άνοιξε νέες θέσεις εργασίας και μείωσε αισθητά την ανεργία. (Cosini , 2014).Μάλιστα για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου , της οικονομικής ευμάρειας λόγω του θρησκευτικού τουρισμού , η τουριστική βιομηχανία ακολούθησε διάφορες τακτικές για να κάνει το συγκεκριμένο «προϊόν» ελκυστικό θεσπίζοντας αντίτιμα μικρότερα του αναλογουμένου για την είσοδο σε θρησκευτικά μνημεία σε τουριστικές περιόδους όπου η αναμενόμενη προσέλκυση τουριστών είναι μικρότερη . Όλα αυτά μαρτυρούν μια άρρηκτη σχέση θρησκευτικού τουρισμού και οικονομικής ανάπτυξης που μόνο τυχαία δεν είναι . (Καρούλια et al ., 2013)

Μέσω του θρησκευτικού τουρισμού είναι εφικτό να βοηθηθούν τοπικές οικονομίες με έμμεσο τρόπο μέσω της βελτίωσης ή ακόμα και της επίλυσης διάφορων προβλημάτων όπως αυτό των υποδομών και του κυκλοφοριακού .Άλλωστε ο θρησκευτικός τουρισμός ενισχύει τα έσοδα του κράτους και βοηθά στην επίλυση του δημοσιονομικού προβλήματος .Έτσι λοιπόν σημειώνεται αύξηση των τοπικών εσόδων και αποτελεί τη βασική πηγή εσόδων για τις ιερές μονές και τα θρησκευτικά μνημεία. (Πολύζος, 2017) Μάλιστα άλλος ένας παράγοντας που εξηγεί αυτή την άρρηκτη σχέση του προσκυνηματικού τουρισμού με τον οικονομικό τομέα εξηγείται από το γεγονός πως διάφορες επιστημονικές μελέτες έχουν διεξαχθεί ώστε να καταλήξουν σε ακριβή ποσοστά των τουριστών που καταφθάνουν σε μέρη θρησκευτικού τουρισμού.(Vukonic, 2015)

2.5. Χωρικές σχέσεις μεταξύ θρησκείας και τουρισμού

Κάθε προσκυνητής - τουρίστας προέρχεται από έναν τόπο με τις δικές του πρακτικές , συνήθειες , ήθη κι έθιμα που αντιπροσωπεύουν το δικό του τόπο , μια συγκεκριμένη χωρική ενότητα.Έτσι λοιπόν όταν ταξιδεύει σε ένα καινούργιο προορισμό «κουβαλάει» μέσα του όλα αυτά τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον τόπο από όπου προέρχεται , φθάνοντας όμως στον προορισμό του , επέρχεται μια «σύγκρουση» ανάμεσα στις δικές του συνήθειες κι σε εκείνες που συναντά στον ντόπιο πληθυσμό . Άλλωστε κάθε τόπος συνδέεται με δικά του ορόσημα , όπως για παράδειγμα κτίρια ,μνημεία ή εκκλησίες . (Τσάρτας & Κοκκώσης,

2001) Παρακάτω θα αναφερθούν παραδείγματα εκκλησιών ή φυσικά τοπία και άλλα ορόσημα τα οποία χαρακτηρίζουν έναν πληθυσμό και κάνουν τους επισκέπτες να σέβονται τα ήθη κι τα έθιμα του, δείχνοντας τον ανάλογο σεβασμό. Με αυτό τον τρόπο θα γίνει κατανοητό ότι οι τουρίστες και οι θρησκευόμενοι συχνά καταλαμβάνουν τους ίδιους χώρους, κατά συνέπεια, και οι δύο διαδραματίζουν ένα ρόλο στην απονομή των νοημάτων σε αυτούς τους χώρους και στη διατήρηση του ιερού χαρακτήρα των περιοχών αυτών. (Rinschede, 1992)

Ένα παράδειγμα αποτελεί η Παναγία της Γουαδελούπης στην πόλη Τερεγας όπου εμφανίστηκε σε έναν ντόπιο, τον Juan Diego, το 1531. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Juan Diego περπατούσε ανάμεσα στο χωριό του και την πόλη του Μεξικού στις 12 Δεκεμβρίου 1531 όπου η κυρία της Γουαδελούπης εμφανίστηκε, μιλώντας σε αυτόν στην γλώσσα Νάουατλ και του είπε να χτίσει μια εκκλησία στην κορυφή. Το αρχικό κτίσμα της Βασιλικής της Παναγίας χρονολογείται από το 1536 και εξακολουθεί να στέκεται έως σήμερα. Παράλληλα, μια νέα Βασιλική της Γουαδελούπης «Nueva Basílica» χτίστηκε μεταξύ 1974 και 1976 από τον μεξικανό αρχιτέκτονα «Pedro Ramírez Vásquez». Το προσκύνημα στη Βασιλική της Γουαδελούπης είναι εξαιρετικά δημοφιλές. Μερικοί προσκυνητές σέρνονται στα γόνατα για μίλια καθώς πλησιάζουν στη βασιλική με απώτερο στόχο να προσευχηθούν στην Παναγία της Γουαδελούπης. Οι προσκυνητές φθάνουν όλο το χρόνο, αλλά εκατομμύρια επισκέπτες εισέρχονται στο ιερό στις 12 Δεκεμβρίου, όπου είναι η γιορτή της Παναγίας της Γουαδελούπης. Μάλιστα οι πιστοί ισχυρίζονται ότι η Παναγία της Γουαδελούπης μπορεί να θεραπεύσει σχεδόν οποιαδήποτε ασθένεια. (Editors of Encyclopaedia Britannica, 2019) Η επισκεψιμότητα είναι μεγάλη λόγω της φήμης που έχει αποκτήσει ο συγκεκριμένος ιερός χώρος, με αυτόν τον τρόπο τουρίστες και θρησκευόμενοι απονέμουν τα δικά τους νοήματα και πρακτικές στον συγκεκριμένο χώρο, προσπαθώντας να εναρμονίσουν τα «θέλω» τους, σεβόμενοι παράλληλα το χώρο. (Rodriguez, 1994)

Άλλο ένα παράδειγμα αποτελεί η ιερή πόλη της Μέκκας όπου τουλάχιστον μία φορά στη διάρκεια της ζωής του, κάθε μουσουλμάνος που είναι σε θέση να το κάνει πρέπει να ταξιδέψει στη Μέκκα και να εκτελέσει τις προδιαγεγραμμένες τελετουργίες του χατζ. Περίπου 2-3 εκατομμύρια προσκυνητές, ντυμένοι απλά με λευκά φορέματα

και σανδάλια, συγκεντρώνονται στην πόλη της Σαουδικής Αραβίας για να ακολουθήσουν τα βήματα των προφητών. Οι άνδρες προσκυνητές ξυρίζουν τα κεφάλια τους κατά τη διάρκεια του ταξιδιού για να συμβολίσουν την αποκοπή της αμαρτίας. (Nolan & Nolan, 1992) Το χατζ γίνεται πάντα από τις ημέρες 8 έως 13 του 12ου μήνα του ισλαμικού ημερολογίου. Η πόλη συγκεντρώνει την ιερή προσοχή από όλο το Ισλάμ κι συγκεκριμένα η προσοχή στρέφεται στο τζαμί «Masjid al-Haram» το οποίο κηρύχθηκε τόπος προσκυνήματος από τον προφήτη Μωάμεθ το 630 μ.Χ. Ήταν η χρονιά της θριαμβευτικής επιστροφής του στην πόλη μετά από χρόνια εξορίας στη Μεντίνα. Στο εσωτερικό του Ιερού Τζαμιού βρίσκεται το «Ka'bah», ένα μεγάλο οικοδόμημα που λέγεται από τους μουσουλμάνους ότι χτίστηκε από τον Αβραάμ. Στο «Ka'bah» βρίσκεται η «μαύρη πέτρα», ένα αντικείμενο που οι μουσουλμάνοι πιστεύουν ότι δόθηκε στον Αβραάμ από τον άγγελο Γαβριήλ. (Peters, 1994) Μάλιστα ο Μωάμεθ είναι θαμμένος στη Μεντίνα, ενώ η επίσκεψη στον τάφο του δεν είναι απαραίτητο μέρος του προσκυνήματος, πολλοί προσκυνητές εκμεταλλευόμενοι της παρουσία τους στην Σαουδική Αραβία επισκέφονται και άλλα μέρη που σχετίζονται με τη ζωή του προφήτη τους. (Raj & Morpeth, 2007).

Στην συγκεκριμένη περίπτωση τουρίστες και θρησκευόμενοι βρίσκονται πάλι μαζί σε ένα ιερό τόπο-χώρο, με τη διαφορά ότι οι μη μουσουλμάνοι δεν επιτρέπεται να παρεβρίσκονται εκεί. Συνεπώς σε αυτό το παράδειγμα, σε αντίθεση με την Παναγία της Γουαδελούπης ένας τόπος επιβάλλει περιορισμούς ανάλογα με τα «πιστεύω» του καθενός επισκέπτη. (Rodriguez & Hector, 2006)

Εκτός από εκκλησίες και ιερούς τόπους προσκυνήματος, ένας φυσικό τοπίο δύναται από μόνο του να εκπνέει κάτι ιερό και να προσελκύει τουρίστες. Σε αυτή την κατηγορία συγκαταλέγεται ο βράχος «Uluru» στην Αυστραλία, όπου η αρχαιολογική σκαπάνη στο «Cleland Hills», βόρεια του «Uluru», το 1987, υποδηλώνει ότι οι Αβορίγινες ζούσαν σε αυτήν την περιοχή τουλάχιστον 22.000 χρόνια πριν, ενώ οι εργασίες αρχαιολόγων στην περιοχή «MacDonnell Ranges» το 1994 δείχνουν ότι η κατοίκηση στην Κεντρική Αυστραλία χρονολογείται πριν από 30.000 χρόνια. Οι «Anangu» Αβορίγινες είναι υπεύθυνοι για την προστασία και την κατάλληλη διαχείριση αυτών των προγονικών γαιών. (Yarns, 2014) Οι γνώσεις που είναι απαραίτητες για την εκπλήρωση αυτών των ευθυνών μεταβιβάστηκαν από γενιά

σε γενιά. Κατά τη δεκαετία του 1870, ο «William Giles» και ο «William Gosse» ήταν οι πρώτοι λευκοί εξερευνητές στην περιοχή. Ο «Giles» ήταν ο πρώτος που έφτασε στην «Kata Tjuta» και την ονόμασε «The Olgas». Παρατηρεί λοιπόν κανείς πως οι ταξιδιώτες- τουρίστες αποκτούν μια πιο προσωπική σχέση με τον εκάστοτε τόπο-χώρο που επισκέπτονται και δίνουν και την ανάλογη προσοχή-σεβασμό εάν αυτός ο τόπος θεωρείται ιερός από τους ντόπιους. Ο «Gosse», ωστόσο, ήταν ο πρώτος που έφτασε στον Ουλούρου και το ονόμασε «Ayers Rock» μαζί με τον «Sir Henry Ayers», τον αρχηγό της Νοτίου Αυστραλίας. Στις αρχές της δεκαετίας του 1900 μάλιστα η κυβέρνηση κήρυξε την κυριότητα της γης. Την εποχή εκείνη μόνο λίγοι ντόπιοι «Anangu» ζούσαν στον «Uluru». (Bums et al., 2010)

Ωστόσο, καθώς οι αριθμοί τουριστών αυξήθηκαν, το μεγαλύτερο μέρος των «Anangu» διασκορπίστηκε σε άλλες περιοχές της κεντρικής Αυστραλίας. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970, η πίεση του τουρισμού είχε επιζήμιες επιπτώσεις στο περιβάλλον και η κυβέρνηση συμφώνησε το 1973 να μεταφέρει τις εγκαταστάσεις διαμονής σε ένα νέο χώρο. Μόλις το 1979, αναγνωρίζοντας την ύπαρξη των παραδοσιακών Αβορίγινων ιδιοκτητών του «Uluru» και της «Kata Tjuta», η περιοχή αναγνωρίστηκε ως εθνικό πάρκο. Το 1983 μάλιστα, ο πρωθυπουργός «Hawke» ανακοίνωσε την πρόθεση της κυβέρνησης να παραχωρήσει την κυριότητα της γης στους παραδοσιακούς ιδιοκτήτες. Η συμφωνία, ωστόσο, απαίτησε από τους παραδοσιακούς ιδιοκτήτες να μισθώσουν το πάρκο στα αυστραλιανά Εθνικά Πάρκα και την Υπηρεσία Άγριας Ζωής για περίοδο 99 ετών. Περίπου μισό εκατομμύριο ετήσιοι επισκέπτες, επιθυμούν να δούν από κοντά τον «Uluru» λόγω του τεράστιου όγκου του και των εκπληκτικών χρωμάτων του. (Lock, 2013)

Καταλήγει λοιπόν κανείς στο συμπέρασμα ότι ένας τόπος ιερός για τους ντόπιους δεν αντανakλά πάντα τα ίδια αισθήματα και στους τουρίστες, διότι οι τουρίστες μπορεί να αναζητούν στο συγκεκριμένο χώρο κάτι αισθητικά όμορφο, μια αυθεντική εμπειρία που μπορεί να τους τη χαρίσει ο συγκεκριμένος «ιερός» χώρος. Ενώ οι ντόπιοι «εκμεταλλεύονται» με θετικό τρόπο την παρουσία των τουριστών ώστε να διεκδικήσουν κάποια προνόμια. (Vuconic, 2015)

2.6. Ιστορικές σχέσεις μεταξύ θρησκείας και τουρισμού

Το παρατεινόμενο ταξίδι για την ευχαρίστηση ήταν ελάχιστα γνωστό στον πρώιμο μεσαίωνα, αλλά εξελίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στο δέκατο έκτο, δέκατο έβδομο και δέκατο όγδοο αιώνα και αποτέλεσε μέρος της ιδανικής εκπαίδευσης και εικόνας της κοινωνικής ελίτ, καθώς και μια σημαντική πηγή φαντασιακής λογοτεχνίας και τέχνης. Καθώς αναπτύχθηκε ο τουρισμός, τα πρότυπα του έγιναν πιο επιτακτικά και οι υποθέσεις σχετικά με το πού θα έφτανε ένας τουρίστας έγιναν πιο προβλέψιμες. Ο όρος “Grand Tour” ή αλλιώς «μεγάλη περιήγηση» αντανάκλα μια συνακόλουθη αίσθηση ότι αυτή ήταν μια ιδανική περίοδος συμπόρευσης του τουρισμού με την κοινωνική θέση-ιεραρχία, καθώς και μια σύγχρονη επιθυμία να διακρίνεται ο παρατεταμένος-μακροπρόθεσμος τουρισμός από τα βραχυπρόθεσμα ταξίδια. (Sweet, 2012)

Το «Grand Tour» λοιπόν συνδέεται συνήθως με αριστοκράτες Βρετανούς ταξιδιώτες, κατά τη διάρκεια του δέκατου όγδοου αιώνα. Αλλά τα ταξίδια για ευχαρίστηση δεν ξεκίνησαν τότε, και δεν περιοριζόταν μόνο στους Βρετανούς. Υπήρξε μια γενικότερη γοητεία με τη νότια Ευρώπη μεταξύ των βορειοευρωπαϊών λαών. Η συντριπτική πλειοψηφία όσων είχαν ταξιδέψει στην Ιταλία κατά τους προηγούμενους αιώνες το είχαν πράξει για λόγους που σχετίζονταν με την εργασία τους ή τη σωτηρία τους. Οι στρατιώτες και όσοι αναζητούσαν εργασία είχαν μοιραστεί το δρόμο με τους κληρικούς που εκτελούσαν τα καθήκοντα της εκκλησίας και με τους προσκυνητές. Αυτά τα ταξίδια δεν ήταν ασυμβίβαστα με την ευχαρίστηση και σε ορισμένες περιπτώσεις εκπλήρωσαν σημαντικές πολιτιστικές λειτουργίες, καθώς οι ταξιδιώτες αγόραζαν έργα τέχνης ή βοήθησαν στη διάδοση νέων προτιμήσεων και πολιτιστικών συμφερόντων. Αυτό όμως δεν ήταν το ίδιο, καθώς ταξίδευαν ειδικά για την προσωπική εκπλήρωση, τόσο από την άποψη της εκπαίδευσης όσο και από την ευχαρίστηση, τα δύο θεωρούμενα ως ιδανικά συνδεδεμένα στην λογοτεχνία της εποχής. Ένα τέτοιο ταξίδι έγινε πιο συνηθισμένο τον δέκατο έβδομο αιώνα, αν και επηρεάστηκε από τις θρησκευτικές και πολιτικές εντάσεις που ακολούθησαν την προτεσταντική μεταρρύθμιση του προηγούμενου αιώνα. Η επέκταση λοιπόν του βρετανικού τουρισμού από το 1660 ήταν μέρος ενός ευρύτερου σχεδίου ελίτ κοσμοπολίτικης δραστηριότητας. (Kamen, 2002)

Σε ολόκληρη την Ευρώπη τα μέλη της ελίτ ταξίδευαν για ευχαρίστηση στα τέλη του δέκατου έβδομου αιώνα και τον δέκατο όγδοο αιώνα. Οι πιο δημοφιλείς προορισμοί ήταν η Γαλλία και η Ιταλία. Το ξέσπασμα του Γαλλικού επαναστατικού πολέμου το 1792, ωστόσο, οδήγησε σε σοβαρή διακοπή του τουρισμού. Στη συνέχεια, ο τουρισμός δεν συνεχιζόταν σε καμία κλίμακα παρά μόνο μετά την τελική ήττα του Ναπολέοντα το 1815. Από την αρχή της ιστορίας του τουρισμού, οι τουρίστες έχουν γοητευτεί από τη θρησκεία. Οι πρόωροι ταξιδιώτες της Ευρωπαϊκής Αναγέννησης επισκέπτονταν τακτικά εκκλησίες, καθεδρικούς ναούς, ιερά και άλλους θρησκευτικούς χώρους στις σπουδές τους για την τέχνη, την αρχιτεκτονική, τον πολιτισμό και την ιστορία των εθνών. (Black, 2011) Ο γιος ενός ιερέα, ο Έρασμος γεννήθηκε πιθανότατα το 1466 στο Ρότερνταμ. Από το 1499 υιοθέτησε τη ζωή ενός ανεξάρτητου μελετητή, ο οποίος μετακινούνταν συνεχώς παρακινούμενος από τη διδασκαλία του από πόλεις σε πόλεις, συνδιαλεγόταν με τους στοχαστές σε όλη την Ευρώπη. (Brodsky-Porges, 1981)

Άρχισε να γράφει γύρω στα 1500, τόσο για θεολογικά όσο και για κοσμικά θέματα. Ολόκληρη η δουλειά του δείχνει την τεράστια μάθηση και τη διανοητική λαμπρότητα του, αλλά και την ανθρωπιά και το πνεύμα του. Πολλά από τα πρώιμα έργα του επιτέθηκαν στη διαφθορά και την δεισιδαιμονία στην εκκλησία και η περίφημη σάτιρα του «The Praise of Folie» το 1509, αφιερωμένη στον φίλο του «Thomas More», υποστήριζε την επιστροφή σε έναν απλούστερο Χριστιανισμό. Μετέφρασε και επεξεργάστηκε πολλά κλασικά και παλαιοχριστιανικά έργα και δημοσίευσε επίσης μια κριτική έκδοση του ελληνικού κειμένου της Καινής Διαθήκης στην οποία ήθελε να τονίσει την ανθρώπινη επιθυμία για επιστροφή στις πηγές της χριστιανικής παράδοσης. Κατά τη διάρκεια τεσσάρων ταξιδιών στην Αγγλία, ο Έρασμος έγινε φίλος με κορυφαίους διανοούμενους όπως ο «John Colet» και ο «Thomas More» και δίδαξε στο Πανεπιστήμιο του «Cambridge». Επισκέφτηκε επίσης και έζησε στη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία και την Ελβετία. (Kamen, 2002)

Η έναρξη της προτεσταντικής μεταρρύθμισης έστρεψε τον Έρασμο σε μια νέα κατεύθυνση. Παρόλο που παρέμεινε Καθολικός, συμπλήρωσε μερικά από τα έντυπα της μεταρρύθμισης των Προτεσταντών. Για να αντιμετωπίσει τις κατηγορίες ότι ήταν Λουθηρανός έγραψε μια πλήρη δήλωση της θεολογικής του θέσης «για την

ελευθερία της θέλησης» που περιείχε μια λαμπρή επίθεση στον Λούθηρο. Η ένταση μεταξύ των πρακτικών των πρώτων τουριστών και των πρακτικών των προσκυνητών, όπως εξηγείται στο δοκίμιο του Erasmus, συνεχίστηκε στον εικοστό πρώτο αιώνα. Στην πραγματικότητα, οι χώροι προσκυνήματος παραμένουν αγαπημένοι τουριστικοί προορισμοί ακόμα και σήμερα. Παράδειγμα αποτελεί το «Santiago de Compostela» όπου η ιστορία του προσκυνήματος είναι συνυφασμένη με την ιστορία του χριστιανισμού. Μετά την ανάσταση του Ιησού, ο Άγιος Ιάκωβος έγινε ηγέτης της εκκλησίας στην Ιερουσαλήμ. Σύμφωνα με την παράδοση, ταξίδεψε επίσης στην Ισπανία για να διαδώσει τα καλά νέα και έπειτα επέστρεψε στην Ιερουσαλήμ, όπου μαρτύρησε. Μετά το θάνατό του, οι οπαδοί του λέγεται ότι πήραν το σώμα του στην ακτή, όπου ένα πλοίο περίμενε θαυματουργικά. Το σώμα του Αγίου Ιακώβου ήταν σε έναν τάφο στη βορειοδυτική Ισπανία, χωρίς να γνωρίζει κανείς ακριβώς που βρίσκεται. (Puscasu, 2015)

Περίπου το έτος 815, ένας Ισπανός ερημίτης είχε ένα όραμα στο οποίο είδε ένα λαμπρό φως να λάμπει πάνω από ένα σημείο μέσα σε ένα δάσος. Το θέμα διερευνήθηκε και βρέθηκε ένας τάφος της ρωμαϊκής εποχής που περιείχε το σώμα του Αγίου Ιακώβου. Ένας επίσκοπος μιας κοντινής πόλης, είδε μια εκκλησία χτισμένη στην περιοχή του τάφου. Γύρω από αυτό το ιερό η πόλη αναπτύχθηκε, ενσωματώνοντας αυτή την ιστορία. Το ιερό άρχισε να προσελκύει προσκυνητές, οι οποίοι αυξάνονταν σταθερά σε αριθμό μέχρι τον 11ο και τον 12ο αιώνα, έως και σήμερα που περίπου μισό εκατομμύριο προσκυνητές ετησίως πηγαίνουν «Santiago de Compostela». Μάλιστα τον 12^ο αιώνα ένας ισπανός επίσκοπος, ο «Diego Gelmirez» υπήρξε ισχυρός υποστηρικτής της πόλης, ξεκινώντας ένα μεγάλης κλίμακας κτιριακό πρόγραμμα που περιελάμβανε την κατασκευή του τεράστιου ρωμανικού καθεδρικού ναού, καθώς και εγκαταστάσεις για τους πολλούς προσκυνητές που έφτασαν στο Σαντιάγο. Σε αυτό το σημείο λοιπόν, θα άξιζε να αναφερθεί ότι ακόμα και μη θρησκευόμενοι επισκέπτονται τέτοιους ιερούς προορισμούς, λόγω της πολιτιστικής έλξης που έχουν αποκτήσει με το πέρασμα των αιώνων. (Amaro et al, 2018)

2.7. Πολιτιστικές σχέσεις μεταξύ θρησκείας και τουρισμού

Στον εικοστό πρώτο αιώνα , είναι αλήθεια ότι πολλοί προορισμοί τείνουν να εξωραϊστούν και να χάσουν τη μοναδικότητά τους λόγω του τεράστιου όγκου τουριστών που δέχονται . Αυτό συμβαίνει διότι ακόμα και οι ίδιοι οι ντόπιοι προσπαθούν να αλλάξουν τις συνήθειες τους και να προσαρμοστούν στα «θέλω» των τουριστών. Πρόκειται πλέον για ένα θέμα πολιτισμικής συνδιαλλαγής , όπου ακόμα και θρησκευτικοί τόποι προσπαθούν να «εμπορευματοποιήσουν» κάπως τις ιδέες τους μέσω αναμνηστικών δώρων , ώστε να προσελκύσουν και εκείνους τους τουρίστες που έρχονται σε έναν προορισμό λόγω του πολιτισμικού ενδιαφέροντος. (Marco, 2015)

Έτσι λοιπόν τα οπτικά μέσα διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο στο πλαίσιο αυτό. Στον Χριστιανισμό και όχι μόνο οι διδασκαλίες συνδέονται μαζί με τα θρησκευτικά μέσα που κυκλοφορούν σε σχολεία, θρησκευτικούς χώρους και τηλεοπτικά προγράμματα, όπως ντοκιμαντέρ και ειδήσεις , τα οποία μεταδίδουν στους θρησκευτικούς υποστηρικτές το μήνυμα ότι μια επίσκεψη σε έναν ιερό τόπο θα τους απελευθερώσει από την πνευματική ή κοσμική αγωνία . (Stylidis et al., 2017)

Οι προσδοκίες των διακοπών εξακολουθούν να διαδραματίζουν ρόλο ακόμα και όταν φθάσει κανείς στον προορισμό, αν και ελαφρώς διαφορετικό διότι εκείνη τη στιγμή έρχεται η ώρα να συγκρίνει κανείς τις προσδοκίες έναντι του τελικού αποτελέσματος των διακοπών. Οι προσδοκίες βασίζονται κατά το μεγαλύτερο μέρος στις εικόνες και μόνο για ένα μικρότερο μέρος σε λεκτικές εκφράσεις ή απλά γεγονότα. Αυτές οι εικόνες και οι πληροφορίες μπορούν να αποθηκευτούν στη μνήμη του καθενός από την παιδική ηλικία και μετά , ενώ μπορεί να έχουν φτάσει από πολλές διαφορετικές πηγές . Είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσει κάποιος ότι ένας τουρίστας πρέπει να ταξιδέψει σε μια περιοχή διαφορετική από το δικό του περιβάλλον, πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει ένα στοιχείο αβεβαιότητας, το οποίο με τη σειρά του σπινθηρώνει την προσδοκία. (Tussyadiah & Ye, 2011)

Η πιο σημαντική ιδέα είναι αυτή της φαντασίας η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μεταφορές. Με τη δύναμη της φαντασίας μπορούν να δοθούν νέες ερμηνείες-χαρακτηριστικά σε κάθε προορισμό. Μεταξύ των τουριστών και των προορισμών δημιουργείται ένα φαντασιακό λοιπόν πλαίσιο, με αυτόν τον τρόπο

απλοποιείται το αίσθημα της αναμονής, του οποίου είναι δύσκολο να αποκτήσει κάποιος μια ολοκληρωμένη εικόνα της φύσης και της πολυπλοκότητας. (Chon et al., 2012)

Επομένως, οι προσδοκίες κάθε τουρίστα ακόμα και όταν πρόκειται να επισκεφθεί έναν τόπο για λόγους θρησκευτικούς βασίζονται συχνά σε μεταφορές που τον βοηθούν να κατανοήσει ευκολότερα το άγνωστο μιας κατάστασης που πρέπει να αντιμετωπίσει. Μερικοί προορισμοί διακοπών μπορεί να «χτυπήσουν» στη φαντασία, ενώ άλλοι προκαλούν σταθερές ιδέες, όπως είναι η περίπτωση του ρομαντισμού στο Παρίσι κατά την άνοιξη. Οι χρήστες δεν μπορούν να αντιληφθούν το απτό αποτέλεσμα της υπηρεσίας και ως εκ τούτου δεν μπορούν να σχηματίσουν σαφώς τις προσδοκίες τους για μια μελλοντική συνάντηση με τον προορισμό. Συνεπώς, η άυλη φύση των υπηρεσιών μπορεί να θεωρηθεί επικίνδυνη και αβέβαιη. Έτσι, οι καταναλωτές αναζητούν πληροφορίες από μια μεγάλη ποικιλία πηγών όπως προαναφέρθηκε, για να μειώσουν τον κίνδυνο και την αβεβαιότητα των μελλοντικών τους εμπειριών όπως διαφημιστικά φυλλάδια. (Crofts & Money, 2003)

Ακόμα, οι καταναλωτές αναζητούν απτά στοιχεία, των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού, τα οποία διαμορφώνουν σταθερά τις προσδοκίες των επιδόσεων των υπηρεσιών. Βέβαια τα απτά στοιχεία που αναζητά ο κάθε ταξιδιώτης δε περιορίζονται μόνο στις ξενοδοχειακές μονάδες αλλά και στο μέσο μεταφοράς διότι το ίδιο το ταξίδι αποτελεί το ύψιστο σημείο της αναμονής-προσμονής. Οι τουρίστες σήμερα αναζητούν μοναδικές, καινοτόμες και φανταστικές εμπειρίες. (Swarbrooke & Horner, 2007) Ως εκ τούτου, οι τουριστικοί προορισμοί πρέπει να προσελκύσουν τις ευμετάβλητες επιθυμίες των τουριστών. Οι ευμετάβλητες επιθυμίες των τουριστών διαμορφώνονται αναλόγως της ψυχοσύνθεσής τους και της εποχής που εκδηλώνεται η επιθυμία για το ταξίδι. Αυτή η διαδικασία εμπορευματοποίησης υπογραμμίζει τις συνέπειες της συνάντησης μεταξύ της έννοιας της θρησκείας και του τουρισμού. Σχεδόν όλοι οι θρησκευόμενοι άνθρωποι στον κόσμο σήμερα πρέπει να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που παρουσιάζει η νεωτερικότητα ενάντια σε μακρόχρονες παραδόσεις και οι τουρίστες φέρνουν αυτές τις προκλήσεις στους ιερούς χώρους των θρησκειών του κόσμου. (Μοίρα - Μυλωνοπούλου & Μυλωνόπουλος, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΕΡΚΥΡΑ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.1. Το νησί της Κέρκυρας

Η Κέρκυρα είναι ένα ελληνικό νησί στο Ιόνιο Πέλαγος. Είναι το δεύτερο μεγαλύτερο από τα νησιά του Ιονίου και μαζί με τα μικρά δορυφορικά νησιά του, αποτελεί το βορειοδυτικό τμήμα της Ελλάδας. Το νησί είναι μέρος της περιφερειακής μονάδας της Κέρκυρας και διοικείται ως ενιαίος δήμος, το οποίο περιλαμβάνει και τα μικρότερα νησιά Ερεικούσσα, Μαθράκι και Οθωνοί. Ο Δήμος έχει έκταση 610,9 χλμ², το νησί έχει 592,8 χλμ². Η κύρια πόλη του νησιού και η έδρα του δήμου με περίπου 39.000 κατοίκους σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, ονομάζεται επίσης Κέρκυρα. Η Κέρκυρα φιλοξενεί το Ιόνιο Πανεπιστήμιο (infoKerkyra,2018).

Το νησί συνδέεται με την ιστορία της Ελλάδας από τις απαρχές της ελληνικής μυθολογίας. Η ιστορία της είναι γεμάτη μάχες και κατακτήσεις. Η Αρχαία Κέρκυρα έλαβε μέρος στη Μάχη στα Σύβοτα, η οποία αποτελούσε καταλύτη για τον Πελοποννησιακό Πόλεμο και σύμφωνα με τον Θουκυδίδη, τη μεγαλύτερη ναυμαχία που έμενε μέχρι τότε. Ο Θουκυδίδης αναφέρει επίσης ότι η Κέρκυρα ήταν μία από τις τρεις μεγάλες ναυτικές δυνάμεις του πέμπτου αιώνα π.Χ. στην Ελλάδα, μαζί με την Αθήνα και την Κόρινθο. Τα μεσαιωνικά κάστρα σε στρατηγικές τοποθεσίες σε ολόκληρο το νησί αποτελούν κληρονομιά αγώνων κατά τον Μεσαίωνα ενάντια στις εισβολές των πειρατών και των Οθωμανών. Δύο από αυτά τα κάστρα περικλείουν την πρωτεύουσά του, ως αποτέλεσμα, η πρωτεύουσα της Κέρκυρας έχει κηρυχθεί επισήμως ως «καστροπολιτεία» από την ελληνική κυβέρνηση. Από τους μεσαιωνικούς χρόνους μέχρι τον 17ο αιώνα, το νησί έχοντας αποκρούσει με επιτυχία τους Οθωμανούς κατά τη διάρκεια πολλών πολιορκιών, αναγνωρίστηκε ως προπύργιο των ευρωπαϊκών κρατών κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και έγινε ένα από τα πιο οχυρωμένα μέρη στην Ευρώπη. Οι οχυρώσεις του νησιού χρησιμοποιήθηκαν από τους Βενετούς για να υπερασπιστούν την οθωμανική διείσδυση στην Αδριατική. Η Κέρκυρα τελικά έπεσε υπό βρετανική κυριαρχία μετά τους Ναπολεόντειους πολέμους.

Η Κέρκυρα τελικά παραχωρήθηκε από τη Βρετανική Αυτοκρατορία μαζί με τα υπόλοιπα νησιά των Ηνωμένων Πολιτειών των Ιονίων Νήσων και η ενοποίηση με τη σύγχρονη Ελλάδα ολοκληρώθηκε το 1864 με τη Συνθήκη του Λονδίνου (Editors of Encyclopaedia Britannica, 2018).

Το 2007, η παλιά συνοικία της πόλης προστέθηκε στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, κατόπιν σύστασης του ICOMOS. Η Κέρκυρα είναι ένας πολύ δημοφιλής τουριστικός προορισμός. Μάλιστα, εκεί ήταν η θέση της συνόδου κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης του 1994. (altercorfu, 2018)

Το νησί συνδέεται με δύο αυτοκινητόδρομους, GR-24 στα βορειοδυτικά και GR-25 στο νότο. Η Κέρκυρα διαθέτει δρομολόγια πλοίων προς τον Γάιο ,στο νησί Παξούς και από την Πάτρα , ενώ τα υδροθερμικά πλοία που ονομάζονται "ιπτάμενα δελφίνια" έχουν προορισμό την Ηγουμενίτσα και τη Σαράντη στη γειτονική Αλβανία. Το μικρό λιμάνι της Λευκίμμης βρίσκεται επίσης στο νοτιότερο άκρο του νησιού στο ακρωτήριο Κάβο, προσφέροντας υπηρεσία πορθμείων στην ηπειρωτική χώρα. (altercorfu,2018)

Ο Διεθνής Αερολιμένας Ιωάννης Καποδίστριας, με το όνομα του Ιωάννη Καποδίστρια, διακεκριμένου Κερκυραίου και Ευρωπαίου διπλωμάτη και πρώτου κυβερνήτη του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, βρίσκεται περίπου τρία χιλιόμετρα νότια της Κέρκυρας, μόλις μισό χιλιόμετρο βόρεια από το Ποντικονήσι. Η προσέγγιση και η προσγείωση, σε βορειοανατολική κατεύθυνση, προσφέρουν στους επιβάτες θεαματικές εναέριες απόψεις για το Μοναστήρι Ποντικονήσι και Βλαχερνά, καθώς επίσης και στους λόφους του Κανόνι, καθώς ο διάδρομος που χρησιμοποιείται για προσγείωση βρίσκεται σε μερικές εκατοντάδες μέτρα από αυτά τα θεαματικά τοπικά αξιοθέατα. (Κατσώνη, 2012) Υπάρχουν προγραμματισμένες πτήσεις από την Κέρκυρα στους Παξούς, Λευκάδα, Ιθάκη, Κεφαλονιά, Ιωάννινα, Πάτρα και Μπρίντιζι στην Ιταλία. (infoKerkyra,2018)

Τα λεωφορεία προς τις κύριες περιοχές του νησιού κάνουν δρομολόγια περίπου έξι φορές την ημέρα μεταξύ της πόλης και της Γλυφάδας, Σιδάρι, Παλαιοκαστρίτσα, Ρόδα και Αχαράβη, Λευκίμμη, Λευκίμμη και Πρίρη. Άλλα λεωφορεία οδηγούν μέχρι δύο φορές την ημέρα στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Τα

αστικά λεωφορεία περνούν από την πόλη προς το Αεροδρόμιο, τον Αχίλλειο, τα Γουβιά, την Αφρά, τον Πελέκα και μερικά άλλα σημεία ενδιαφέροντος. Τα Διαπόντια νησιά είναι προσβάσιμα με πλοίο με τακτικά δρομολόγια από το λιμάνι της Κέρκυρας και τον Άγιο Στέφανο Αυλιωτών και από το λιμάνι της πόλης της Κέρκυρας . (infoKerkyra, 2018)

Σε αυτό το σημείο θα ήταν χρήσιμο να αναφερθούν τα στοιχεία αφίξεων , διανυχτερεύσεων και πληρότητας σε ξενοδοχειακά καταλύματα την περίοδο 2010 – 2017 .

Πίνακας 2. Στοιχεία αφίξεων στην Κέρκυρα

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Αφίξεις αλλοδαπών	437.404	469.952	469.946	505.210	572.118	695.294	751.222	859.791
Αφίξεις ημεδαπών	166.034	135.938	87.924	78.814	78.512	75.868	92.324	91.954
Διανυχτερεύσεις αλλοδαπών	3.252.653	3.533.674	3.514.533	3.802.764	3.941.518	4.193.280	4.660.605	4.949.987
Διανυχτερεύσεις ημεδαπών	652.578	509.088	301.544	270.727	256.574	245.076	304.074	284.455
Πληρότητα	61,3%	61,7%	56,7%	59,6%	54,1%	62,8%	66,0%	66,3%

Πηγή : Insete

Από την συγκεκριμένη έρευνα του Ινστιτούτου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ) γίνεται αντιληπτό το γεγονός πως οι αφίξεις τουριστών από το εξωτερικό αυξάνονται κάθε χρόνο .(Insete,2018) Όμως το ποσοστό της πληρότητας των ξενοδοχείων εξαρτάται κι από τον εγχώριο

τουρισμό,ο οποίος περιλαμβάνει τις τουριστικές μετακινήσεις εντός της ίδιας της χώρας. Προβληματίζει λοιπόν το γεγονός ότι ενώ το 2014 οι αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών,εκείνων δηλαδή που έρχονται από άλλες χώρες με τουριστικό σκοπό, ήταν αυξημένες σε σχέση με το 2013 ,η πληρότητα κυμάνθηκε σε μικρότερο ποσοστό διότι οι διανυχτερεύσεις από τον εγχώριο τουρισμό ήταν μειωμένες σε σχέση με το 2013 .(Πολύζος, 2010) Οι διανυχτερεύσεις ημεδαπών δε φαίνεται να ακολουθούν την ίδια σταθερή ανοδική πορεία με τις διανυχτερεύσεις των αλλοδαπών. (Insete,2018)

3.2. Τρόπος εκδήλωσης του θρησκευτικού τουρισμού στην Κέρκυρα , πολιτισμικές παραδόσεις, ήθη κι έθιμα

Η πόλη της Κέρκυρας διαθέτει μέχρι σήμερα 35 ναούς εν λειτουργία. Ο ναός του Αγίου Σπυρίδων χτίστηκε το 1589 με τη συνεισφορά της Κερκυραϊκής Κοινότητας. Το καμπαναριό του Αγίου έχει μεγάλη ομοιότητα με το καμπαναριό της Ελληνικής Εκκλησίας της Βενετίας “San Giorgio dei Greci”. Ο Άγιος Σπυρίδων γεννήθηκε και έζησε τον 4ο αιώνα στην Κύπρο. Ανακηρύχθηκε Άγιος μετά το θάνατό του. Το ιερό λείψανο του μετακινήθηκε τον 7ο αιώνα στην Πόλη .Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους μετακινήθηκε στην Άρτα και μετά στην Κέρκυρα, όπου παρέμεινε σε ιδιοκτησία μεγάλων οικογενειών (Καλοχαιράτη, Βούλγαρη) μέχρι το 1967. Πολλά θαύματα έχουν αναφερθεί για την περίοδο όπου το σκήνωμά του βρίσκεται στην Κέρκυρα. (Μοναστήρια της Κέρκυρας-Ιερά Μητρόπολις,2018)

Στο κέντρο της Πόλης του νησιού (Πιάτσα) βρίσκεται ο ναός της Παναγίας των Ξένων. Χτίστηκε από τον ιερομόναχο Νικόδημο στις αρχές του 18ου αιώνα και αποτέλεσε τον ενοριακό ναό των Ηπειρωτών. Είναι αφιερωμένος στην Παναγία την Φανερωμένη. Όσον αφορά τον ναό του Αγίου Νικολάου dei Vechi (των γερόντων) χτίστηκε τον 14ο αιώνα. Είναι ρυθμού βασιλικής. Σε αυτή την εκκλησία βαπτίστηκε ο Πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδος ο Ιωάννης Καποδίστριας (11 Φεβρουαρίου 1776).Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος είναι Ναός του 15ου αιώνα, χτισμένος από οικογένειες ευγενών (Βούλγαρης, Θεοτόκης, Καποδίστριας, Πολυλάς, Ρωμανός κ.α.). Θεωρείται ο

μοναδικός ναός με άμβωνα στο νότιο τοίχο για να μπορούν να ακούσουν τα κηρύγματα του μεγάλου ρήτορα οι πιστοί ανεξαρτήτου θρησκείας .(Μοναστήρια της Κέρκυρας-Ιερά Μητρόπολις,2018)

Άλλος ένας γνωστός προορισμός είναι η Υπαπαντή της Θεοτόκου της Σπηλαιώτισσας, η οποία χτίστηκε το 1577. Με την καθιέρωση του ναού ως Καθεδρικών μεταφέρθηκε σε αυτόν η εικόνα της Θεοτόκου της Δημοσιάννας και το ιερό λείψανο της Αγίας Θεοδώρας της Αυγούστας. Επισκέπτοντας το ναό μπορεί κανείς να θαυμάσει το εντυπωσιακό τέμπλο και τις εικόνες, άριστα έργα του 16ου αιώνα, καθώς και τις θύρες του ιερού πλαισιωμένες με εικόνες του κρητικού αγιογράφου Εμμανουήλ Τζάνε. (Μοναστήρια της Κέρκυρας-Ιερά Μητρόπολις, 2018) Ακόμα θα άξιζε να αναφερθεί ο μητροπολιτικός Ναός Κέρκυρας , ο οποίος έχει και το όνομα του Αγίου Βλασίου και Αγίας Θεοδώρας, την ημέρα της εορτής μοιράζεται στο εκκλησίασμα "το χειμωνικό", ένα μικρό κομμάτι καρπουζιού σε ανάμνηση θαύματος του Αγίου Βλασίου.Η εκκλησία, αναφέρει ότι ο Άγιος Βλάσιος θεράπευσε από τη μεγάλη επιδημία που είχε προσβάλει στο λαιμό παιδιά μικρής ηλικίας της Κέρκυρας.(corfuchurches, 2018)

Γνωστός προορισμός θρησκευτικού τουρισμού είναι και η Εκκλησία των Αγίων Πάντων,η οποία χτίστηκε το 1688. Εκεί μπορεί να θαυμάσει κανείς εικόνες και εκκλησιαστικά κειμήλια μεγάλης ιστορικής αξίας. Εντυπωσιακή είναι η εικόνα του Εσταυρωμένου στο Άγιο Βήμα, οι εκκλησιαστικές εικόνες διαφόρων δημιουργών (Χρυσολωρά, Αγγελάτου, Κόκλα, Σαμαρτζή), ενώ το τέμπλο του ναού είναι επενδυμένο με φύλλα ασημιού .(Μοναστήρια της Κέρκυρας-Ιερά Μητρόπολις, 2018)

Ακόμα ,η Εκκλησία του Ιάσωνα και Σωσίπατρου χαρακτηρίζεται ως ο μοναδικός ναός βυζαντινής αρχιτεκτονικής του νησιού. Χτίστηκε το γύρω στο 1000 μ.Χ. στην περιοχή Ανεμόμυλος. Από την περιοχή Λιστόν προς το παλιό λιμάνι της Σπηλιάς (οδός Νικηφόρου Θεοτόκη), βρίσκεται η εκκλησία του Αγίου Αντωνίου. Σε αυτήν εκκλησιάστηκε το 1437 ο Αυτοκράτορας Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος, αδελφός του Κωνσταντίνου, τελευταίου Αυτοκράτορα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, ο Οικουμενικός Πατριάρχης Ιωσήφ, καθώς επίσης και η Αυτοκρατορική συνοδεία

όταν σταμάτησε εδώ κατά τη διάρκεια του ταξιδιού προς τη Φεράρα (συνέδριο της Φεράρας). (corfuchurches,2018)

Ένας ακόμα ξεχωριστός ναός είναι αυτός της Παναγίας Κρεμαστής, ναός επτανησιακού τύπου χτισμένος πριν τον 16ο αιώνα. Είναι ξεχωριστός για τις εντυπωσιακές και μεγαλοπρεπείς μεγάλες εκκλησιαστικές εικόνες του δημιουργού Σπεράντζα (18ος αι). Επίσης, ο ναός του Παντοκράτορα είναι έργο του Ιταλού γλύπτη Τορέτι (18ος αι.). Επτανησιακού τύπου Εκκλησία, βρίσκεται στην πλατεία Ταξιαρχών στο Καμπιέλο. Θα έπρεπε να γίνει μια αναφορά και στον ναό του Αγίου Ιακώβου, ο οποίος βρίσκεται στην πλατεία Δημαρχείου. Κτίριο κομψό με την τυπική σε μπαρόκ ρυθμού καμπύλη του 17ου αιώνα στο αέτωμα του, τον Πύργο γοτθικού ρυθμού και το ψηλό Καμπαναριό. (Μοναστήρια της Κέρκυρας-Ιερά Μητρόπολις, 2018) Ενώ, ο ναός του Αγίου Ελευθερίου και Άννης χτίστηκε τον 18^ο αιώνα. Αρχικά χτίστηκε για να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία και αργότερα μετατράπηκε σε ιδιωτικό ναό. Τον 15^ο αιώνα ανακαινίζεται εσωτερικά, ενώ εξωτερικά στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. (corfuchurches, 2018)

Ο ναός του Αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης είναι ένας από τους πιο ιστορικούς ναούς της Κέρκυρας. Έχει παραχωρηθεί σε γυναικεία μονή την περίοδο του Δεσποτάτου της Ηπείρου. Αποτελεί ζωντανό ιστορικό μνημείο του σχίσματος της Ορθόδοξης και Καθολικής Εκκλησίας. Στο ναό αυτό οι Κερκυραίοι «προσέφεραν» τα κλειδιά της πόλης της Κέρκυρας στον Ενετό ναύαρχο Giovanni Miani (20 Απριλίου 1386). (Μοναστήρια της Κέρκυρας-Ιερά Μητρόπολις, 2018)

Όσον αφορά λοιπόν ένα καθολικό μοναστήρι, αυτός της Παναγίας της Τενέδου θα άξιζε να επισημανθεί ότι χτίστηκε μεταξύ του 1678-1688. Θολοσκεπής εκκλησία με τρούλο, διπλά πλάγια παρεκκλήσια και πυργοειδές κωδωνοστάσιο. Οφείλει το όνομά της στους μοναχούς που εγκατέλειψαν την Τένεδο και ήρθαν στην Κέρκυρα μεταφέροντας την εικόνα της Παναγίας. Στο μοναστήρι της Τενέδου εγκαταστάθηκε η δημόσια βιβλιοθήκη της Κέρκυρας (1800-1807), η πρώτη Ελληνική Σχολή Δημόσιας Εκπαίδευσης (1805), καθώς επίσης και το πρώτο Ελληνικό Τυπογραφείο. Στην κεντρική είσοδο υπάρχει μια γλυπτή παράσταση με το

Βενετσιάνικο λιοντάρι. Δεξιά του ναού υπάρχει το οικόσημο της οικογένειας Δονά και αριστερά το έμβλημα των Φραγκισκανών μοναχών (altercorfu, 2018).

Αξιομνημόνευτη είναι και η ιστορία του ναού του Αγίου Γεωργίου στο Παλαιό Φρούριο . Ήταν πρώην αγγλικανικός ναός για τους Άγγλους στρατιώτες. Το εσωτερικό του ναού καταστράφηκε από τους Γερμανικούς βομβαρδισμούς του 1943 και επανήλθε στην αρχική του μορφή το 2008. Μέχρι τα τέλη του 20ου αιώνα ήταν ο μόνος ναός της Κέρκυρας στον οποίο γινόταν η νυχτερινή ακολουθία της Αναστάσεως. (Μοναστήρια της Κέρκυρας-Ιερά Μητρόπολης, 2018)

Στο νησί της Κέρκυρας είναι εγκατεστημένη και η Εβραϊκή Συναγωγή. Ανακατασκευάστηκε τον 19ο αιώνα, αφού πρωτίστως κατά το Β΄ παγκόσμιο πόλεμο είχε υποστεί τις μεγαλύτερες καταστροφές από τους Γερμανούς. Σώζεται το αρχικό υπόγειο με τους σταυρωτούς θόλους (Greeka, 2019).

Μάλιστα , το νησί της Κέρκυρας εκτός από τους εκκλησιαστικούς ορθόδοξους ναούς, διαθέτει και πολλά μοναστήρια που μπορεί να επισκεφθεί κανείς. Ένα από αυτά είναι η Μονή Πλατυτέρα. Στη μονή υπάρχει ο τάφος του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδος Ιωάννη Καποδίστρια, καθώς και Μητροπολιτών του νησιού (Greeka, 2019). Ξακουστό είναι και το μοναστήρι της Παναγίας της Παλαιοκαστρίτσας. Ιδρύθηκε το 1225, ξαναχτίστηκε το 1469 και καταστράφηκε το 1537 από τους Τούρκους. (Editors of Telegraph, 2018)

Στη χερσόνησο Κανόνι, νότια της πόλης, διακρίνεται η μικρή Μονή των Βλαχερνών που ενώνεται με τη στεριά με μια πεζογέφυρα. Το 1568 αναφέρεται για πρώτη φορά ενώ το 1799 ανήκε επίσημα στην οικογένεια Χαλικιόπουλου-Μαντζάρου. Το 1822, σημειώνεται σε βιβλίο του γερμανού συγγραφέα Φερδινάνδου Γρηγορόβιου. Μέχρι το 1980 λειτουργούσε ως γυναικείο μοναστήρι. Το όνομα Βλαχέραινα ή Βλαχέρνα προέρχεται από την Κωνσταντινούπολη όπου βρισκόταν μεγάλο μοναστήρι. Ο ναός είναι αφιερωμένος στη Παναγία Βλαχέραινα (ή των Βλαχερνών) και χρονολογείται τον 17ο αιώνα. (Μοναστήρια της Κέρκυρας-Ιερά Μητρόπολις, 2018)

Ακόμα, γνωστή είναι και η μονή Παντοκράτορος η οποία βρίσκεται στην κορυφή του βουνού Παντοκράτορα στο ύψος των 917 μ. Ο σημερινός ναός αποτελεί ανακαινισμένη μορφή του παλαιότερου, που τοποθετείται στον 17ο αιώνα. Ο ρυθμός

του ναού είναι μονόχωρος θολωτός και πλαισιώνεται από προσκτίσματα προσαρτημένα στη βόρεια και νότια πλευρά του. Στους τοίχους του ναού διασώζονται σημαντικές τοιχογραφίες του 17 ου αλλά και του 14 ου αι. και εντός αυτού υπάρχουν εικόνες επτανησιακής τεχνοτροπίας και θαυμάσια αργυρά εκκλησιαστικά σκεύη. (Μοναστήρια της Κέρκυρας-Ιερά Μητρόπολις,2018)

Θα άξιζε ακόμα να αναφερθεί το μοναστήρι της Μεταμόρφωσης το οποίο βρίσκεται ένα χιλιόμετρο απο το χωριό Νυμφές στο βόρειο τμήμα του νησιού, είναι ένα απο τα πιο παλιά χριστιανικά κτίρια του νησιού της Κέρκυρας. Πολύ χαρακτηριστικός είναι και ο μύθος που το συνοδεύει κατασκευασμένο απο τους γονείς του ασκητή Αρτεμίσιου Παϊσίου στην μνήμη του γιού τους ο οποίος δεν ήθελε να εγκαταλείψει τον τόπο στον οποίο έζησε σε απομόνωση. (Μοναστήρια της Κέρκυρας-Ιερά Μητρόπολις,2018) Τέλος, θα έπρεπε να τονισθεί το γεγονός ότι στο νησί των Παξών υπάρχουν σήμερα συνολικά 64 εκκλησίες από τις οποίες οι 2 είναι παλαιοχριστιανικές του 6ου αιώνα.(in-Corfu, 2018)

Ο εορτασμός του Πάσχα στην Κέρκυρα αποτελεί τουριστικό πόλο έλξης. Το πιο χαρακτηριστικό του Πάσχα στην Κέρκυρα είναι οι συναυλίες της κλασικής μουσικής και της όπερας, οι οποίες προσκαλούν όλους τους χριστιανούς, δίνοντας έντονη συγκίνηση τόσο στους ντόπιους όσο και στους ξένους (alter-corfu, 2018).Την Κυριακή των Βαΐων, στις 11 το πρωί πραγματοποιείται η πομπή του ιερού λειψάνου του Αγίου Σπυρίδωνα. Πρόκειται για ένα έθιμο που χρονολογείται από το 1630, σε μνήμη της ανακούφισης του νησιού από την πανώλη, που το 1629, είχε ως αποτέλεσμα πολλά θύματα από τους κατοίκους της Κέρκυρας. Και οι 15 φιλαρμονικές μπάντες του νησιού συμμετέχουν σε αυτήν την πομπή. Στο μεσημεριανό γεύμα, οι άνθρωποι απολαμβάνουν το παραδοσιακό πιάτο της ημέρας: ψάρια ή μπακαλιάρος με πατάτες και σκόρδο .(Άγιος Σπυρίδων-Ιερά Μητρόπολις,2018)

Τη Μεγάλη Δευτέρα, όλη η πόλη ασχολείται με το παραδοσιακό έδεσμα από τσουρέκι με κόκκινο αυγό και μαντολάτο. Το απόγευμα της Μεγάλης Τρίτης, στις εκκλησίες ψάλλεται το τροπάριο της Μαρίας της Μαγδαληνής. Την Μεγάλη Τετάρτη, οι άνθρωποι πηγαίνουν στην εκκλησία για να παρακολουθήσουν το Ευχέλαιο. Την Μεγάλη Πέμπτη η Κέρκυρα κάνει τις τελευταίες προετοιμασίες για τον εορτασμό του

Πάσχα. Στις εκκλησίες, οι άνθρωποι συμμετέχουν με μεγάλη σεβασμό το δράμα του Ιησού, την Σταύρωση Του στην παλιά πόλη, στα κεντρικά γραφεία των φιλαρμονικών συγκροτημάτων, κάνουν πρόβες τελευταίας στιγμής.(Πάσχα στην Κέρκυρα-Ιερά Μητρόπολις, 2018)

Τη Μεγάλη Παρασκευή, οι περιφορές των επιταφίων ξεκινούν νωρίς το απόγευμα, με βάση ένα αυστηρό πρόγραμμα που βασίζεται σε παλιά πρωτόκολλα. Στις 2:30 το απόγευμα υπάρχει η πομπή από την εκκλησία του Αγίου Νικολάου στο Φαληράκι. Στις 4 η ώρα είναι η πομπή της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου που ξεκινάει από το Παλαιό Φρούριο και περνάει από τους κεντρικούς δρόμους της πόλης και από το λιθόστρωτο Λιστόν. Με την πάροδο του χρόνου, όλο και περισσότερες πομπές βγαίνουν και ακόμη συναντώνται σε διάφορα σημεία της πόλης. Η πομπή ανοίγει με το Σταυρό και τα εξαπτέρυγα. Η χορωδία έρχεται έπειτα, με ψαλμούς στον Ιησού Χριστό, μεγάλες εικόνες από ύφασμα και βενετσιάνικα φανάρια. Αργά το βράδυ ξεκινά η πομπή του τελευταίου επιβλητικού επιταφίου, του καθεδρικού ναού. Τον επιτάφιο μεταφέρουν ναύτες και συμμετέχουν όλοι οι ιερείς της πόλης, καθώς και τρία φιλαρμονικά συγκροτήματα. Το συγκρότημα της Φιλαρμονικής της Κέρκυρας παίζει το "Adagio" από τον Albinoni, η μπλε μπάντα του Μαντζαρού, παίζει το "Marcia Funebre" του Verdi, και η κόκκινη μπάντα του Καποδίστρια παίζει το πένθιμο "Suentura" του Mariani. (Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Τέχνη-Ιερά Μητρόπολις, 2018)

Το Μεγάλο Σάββατο ξεκινά με μια άλλη πομπή του σκηνώματος του Αγίου Σπυρίδωνα, που έγινε θεσμός το 1550, όταν ο Άγιος έσωσε το νησί από τον λιμό. Συνοδεύεται από τα περίφημα φιλαρμονικά συγκροτήματα του νησιού. Ταυτόχρονα γίνεται η πομπή του επιταφίου της εκκλησίας του Αγίου Σπυρίδωνα, ένα έθιμο που προέρχεται από τα χρόνια της Βενετσιάνικης κυριαρχίας. Τα φιλαρμονικά συγκροτήματα παίζουν το "Calde Lacrime" από τον Michelli, τον "Hamlet" από τον Faccio και τη "Marcia Funebre" από την Heroica του Beethoven.(Πάσχα στην Κέρκυρα-Ιερά Μητρόπολις,2018)

Στις 11 π.μ., οι καμπάνες ανακοινώνουν την «Πρωινή Ανάσταση» και οι Κερκυραίοι ρίχνουν κεραμικά δοχεία ή αλλιώς «μπότηδες» από τα παράθυρα και τα

μπαλκόνια. Αυτή η θορυβώδης συνήθεια ενδέχεται να φέρει την επιρροή των Βενετών που έριχναν παλιά αντικείμενα έξω από το παράθυρό τους την Πρωτοχρονιά, έτσι ώστε από το νέο έτος να τους φέρει πολλά νέα πράγματα. Μια άλλη, πιο πιθανή, εξήγηση είναι ότι το έθιμο είναι παγανιστικής προέλευσης. Με την καταστροφή των πραγμάτων και τη δημιουργία δυνατών θορύβων, οι Αρχαίοι Έλληνες ήθελαν να ξυπνήσουν την Περσεφόνη, τη θεά της άνοιξης, και να επιταχύνουν την έλευση της Άνοιξης. (altercorfu, 2018)

Οι φιλαρμονικές μπάντες επανέρχονται στους δρόμους και παίζουν χαρούμενη μουσική. Τα μεσάνυχτα χιλιάδες άνθρωποι βρίσκονται στις κεντρικές πλατείες της πόλης και των χωριών της Κέρκυρας, για να γιορτάσουν την Ανάσταση με δόξα και τυπικά έθιμα. (corfu-churches, 2018)

Η Κυριακή του Πάσχα ξεκινά με την πομπή της εικόνας της Ανάστασης γύρω από την πόλη της Κέρκυρας και τα χωριά, ακολουθούμενη από εορταστικό γεύμα, αρνιά σε σούβλα, κόκκινα αυγά, γλυκό κρασί και κυρίως τραγούδι, μουσική και χορό. (infoKerkyra, 2018)

Η επόμενη εβδομάδα περνάει με πομπές και εορτασμούς σε κάθε νησί. Κάθε εκκλησία κάνει μια πομπή της εικόνας της Ανάστασης, του Σταυρού και των εξαπτέρυγων. Κάθε φορά που σταματά η πομπή, οι άνθρωποι χρησιμοποιούν μικρά κανόνια, για να τα ανακοινώσουν. Αυτά τα κανόνια «μάσκουλα» ήταν ευρέως διαδεδομένα κατά τη διάρκεια της Ενετοκρατίας και χρησιμοποιήθηκαν σε ειδικές γωνίες για να ειδοποιήσουν τη γύρω περιοχή και την πόλη της Κέρκυρας για κινήσεις πειρατών ή εχθρικών πλοίων (in-Corfu, 2018).

Οι γνωστές εκκλησίες για τις μεγαλοπρεπείς λειτουργίες τους είναι ο Άγιος Ιωάννης, το μοναστήρι της Αγίας Ευφημίας, η Πλατύτέρα, οι Άγιοι Θεόδωροι, η Υπαπαντή, ο Άγιος Χαράλαμπος (Γάιος Παξός) και ο καθεδρικός ναός, ενώ στα μοναστήρια της Μεταμόρφωσης (Αγίου Αθανασίου) και στην Κύρα Κοκκινάδα (Λευκίμμη) μπορεί κανείς να ζήσει την ατμόσφαιρα του πιο σημαντικού εορτασμού του Χριστιανισμού. Οι πολυάριθμες εκκλησίες του νησιού καθιστούν την ατμόσφαιρα ακόμα πιο θρησκευτική (Editors of Telegraph, 2018).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

4.1. Πηγές πληροφόρησης, δευτερογενείς και πρωτογενείς πηγές

Βασικός σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι η παρουσίαση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας σχετικά με τις δυνατότητες και τις προοπτικές ανάπτυξης του θρησκευτικού τουρισμού στην Κέρκυρα. Συγκεκριμένα αναφέρονται οι πηγές πληροφόρησης (πρωτογενείς και δευτερογενείς) που χρησιμοποιήθηκαν, η διαδικασία σχεδιασμού του ερωτηματολογίου, η περιγραφή της μεθοδολογίας ανάλυσης και επεξεργασίας των στοιχείων που συλλέχθηκαν.

Οι πηγές πληροφόρησης διακρίνονται σε πρωτογενείς και δευτερογενείς. Ουσιαστικά οι πηγές πληροφόρησης αποτελούν το σύνολο των πληροφοριών, των τεχνικών και των εργαλείων που παρείχαν τις γνώσεις και στοιχεία για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας και τη συγγραφή της συγκεκριμένης μελέτης. Όσον αφορά λοιπόν τις δευτερογενείς πηγές θα έπρεπε να διευκρινιστεί πως σε αυτό τον τομέα έρευνας ανήκουν όλα τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί από διάφορους μελετητές και ερευνητές και υπάρχουν ήδη, τα οποία παρέχουν στον ερευνητή απαραίτητες γνώσεις και πληροφορίες για το ερευνητικό του θέμα. (Τζωρτζάκης & Τζωρτζάκη, 1996)

Με βάση τα παραπάνω, στα πλαίσια της παρούσας μελέτης διεξάχθηκε έρευνα που αφορούσε την ελληνική και τη διεθνή βιβλιογραφία σχετικά με τη σημασία του θρησκευτικού τουρισμού ως σημαντικό κομμάτι του τουριστικού γίνεσθαι καθώς επίσης και τις δυνατότητες και τις προοπτικές ανάπτυξης αυτής της ειδικής μορφής τουρισμού στο νησί της Κέρκυρας. Τα δευτερογενή στοιχεία που τεκμηρίωσαν θεωρητικά το αντικείμενο της έρευνας, συλλέχθηκαν από βιβλία, ελληνικά και ξένα, ακαδημαϊκά άρθρα σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά, έντυπα από τις εκδόσεις της Ιεράς Μητρόπολης Κέρκυρας, άρθρα από ηλεκτρονικές εφημερίδες της Κέρκυρας και στατιστικές υπηρεσίες. Τα στοιχεία αυτά συντέλεσαν στο σχεδιασμό και

την τελική διαμόρφωση των ερωτηματολογίων, δηλαδή των εργαλείων για τη συλλογή των πρωτογενών στοιχείων.

Όσον αφορά τις πρωτογενείς πηγές, αποτελούν το σύνολο των στοιχείων που αντλούνται από τη διαξαγωγή πρωτογενούς έρευνας, έτσι ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα που αφορούν το αντικείμενο μιας ερευνητικής μελέτης. Στο σημείο αυτό θα έπρεπε να διευκρινιστεί ότι στις κοινωνικές επιστήμες υπάρχουν οι ποσοτικές και οι ποιοτικές έρευνες. Η ποσοτική έρευνα δίνει έμφαση στην ποσοτικοποίηση, δηλαδή σε αριθμούς και διαδικασίες μέτρησης όσον αφορά τη συλλογή και την ανάλυση των δεδομένων. Συγκεκριμένα βασίζεται στη στατιστική ανάλυση καθώς χρησιμοποιούνται ποσοτικές μέθοδοι προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα για ένα πληθυσμό ατόμων. Από την άλλη πλευρά, η ποιοτική έρευνα στοχεύει στην περιγραφή, ανάλυση, ερμηνεία και κατανόηση κοινωνικών φαινομένων και καταστάσεων, δίνοντας έμφαση σε ποιοτικά μη μετρήσιμα χαρακτηριστικά και συμπεράσματα. (Bryman & Bell, 2011) Όσον αφορά το πλαίσιο των αναγκών της παρούσας μελέτης πραγματοποιήθηκε ποσοτική έρευνα η οποία υλοποιήθηκε με τη χρήση ερωτηματολογίου.

4.2. Σκοπός έρευνας και βασικά στοιχεία μεθοδολογίας

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθεί το γενικό ταξιδιωτικό προφίλ των τουριστών που επισκέπτονται το νησί της Κέρκυρας δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στους τουρίστες που επισκέπτονται την Κέρκυρα για θρησκευτικούς λόγους (θρησκευτικός τουρισμός). Στόχος είναι η ανάδειξη των πτυχών του θρησκευτικού τουρισμού στην Κέρκυρα συμβάλλοντας έτσι στην ανάπτυξη όχι μόνο του θρησκευτικού - προσκυνηματικού τουρισμού στο νησί αλλά και του γενικότερου τουρισμού σε αυτό.

Η μεθοδολογία της παρούσας έρευνας στηρίζεται στο πρότυπο έρευνας που έχει προταθεί από τους συγγραφείς Newman και Benz (1998) και από τους Tharenou, Donohue και Cooper (2007). Αυτή περιλαμβάνει τα ακόλουθα βήματα:

1. Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων.
2. Θεωρητικό υπόβαθρο.
3. Πλαίσιο έρευνας.
4. Μέθοδος συλλογής δεδομένων.
5. Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων.
6. Ερμηνεία αποτελεσμάτων.
7. Παρουσίαση αποτελεσμάτων (συμπεράσματα).

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα (υποθέσεις) της παρούσας εργασίας είναι τα ακόλουθα:

- **Υπόθεση 1^η (H1):** *«Ποιο είναι το ταξιδιωτικό προφίλ των θρησκευτικών τουριστών της Κέρκυρας;»*
- **Υπόθεση 2^η (H2):** *«Ποιες είναι οι ταξιδιωτικές τους προτιμήσεις σε σχέση με το νησί της Κέρκυρας;»*
- **Υπόθεση 3^η (H3):** *«Ποιες είναι οι απόψεις τους για τις θρησκευτικές και γενικότερα τουριστικές υποδομές της Κέρκυρας;»*
- **Υπόθεση 4^η (H4):** *«Ποιες είναι οι προτιμήσεις – προτάσεις τους για μελλοντική ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού στην Κέρκυρα;»*
- **Υπόθεση 5^η (H5):** *«Ποιος είναι ο βαθμός ικανοποίησης τους σε σχέση με τον θρησκευτικό τουρισμό στην Κέρκυρα;»*
- **Υπόθεση 6^η (H6):** *«Θα πρότειναν σε άλλους να επισκεφτούν το νησί της Κέρκυρας;»*
- **Υπόθεση 7^η (H7):** *«Συνδέονται η τουριστική εικόνα του προορισμού, η θρησκευτική εικόνα του προορισμού και ο βαθμός ικανοποίησης με τη διάθεση τους να επισκεφτούν ξανά τον προορισμό αλλά και να τον συστήσουν ως τουριστικό και θρησκευτικό προορισμό;»*

- **Υπόθεση 8^η (H8):** «Τα δημογραφικά στοιχεία επηρεάζουν την τουριστική εικόνα του προορισμού, τη θρησκευτική εικόνα του προορισμού, το βαθμό ικανοποίησης και τη διάθεση τους να επισκεφτούν ξανά τον προορισμό αλλά και να τον συστήσουν ως τουριστικό και θρησκευτικό προορισμό;»

Δομή Ερωτηματολογίου - Δείγμα

Προκειμένου να απαντηθούν τα ερωτήματα αυτά συντάχθηκε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο βασίστηκε σε ερευνητικά ερωτήματα, σχετικά με τη θρησκευτικό τουρισμό στο νησί της Κέρκυρας.

Πιο αναλυτικά, το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος υπάρχουν γενικές ερωτήσεις για τα δημογραφικά στοιχεία των τουριστών του δείγματος. Στο δεύτερο μέρος, οι ερωτήσεις σχετίζονται με το τουριστικό προφίλ του δείγματος σε σχέση με τις διακοπές τους. Ειδικότερα, υπάρχουν ερωτήσεις που σχετίζονται με την περίοδο των κύριων και των ολιγοήμερων διακοπών τους, με τους βασικούς λόγους που κάνουν διακοπές, με το αν θα επισκέπτονταν για θρησκευτικούς λόγους ή αν θα συνδυάζαν σε ένα τόπο διακοπών τους θρησκευτικές εκδηλώσεις, καθώς και ποιά είναι τα χαρακτηριστικά με τα οποία θεωρείται ένα μέρος αναπτυγμένο για θρησκευτικό τουρισμό. Στο τρίτο μέρος, τα ερωτήματα σχετίζονται με το νησί της Κέρκυρας. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν ερωτήσεις για τον χρόνο κατά τον οποίο είναι καταλληλότερη η επίσκεψη στο νησί, το χρόνο και το μέρος διαμονής, τις δραστηριότητες που θα ήθελαν να πραγματοποιήσουν στην Κέρκυρα καθώς και τα κυριότερα χαρακτηριστικά του νησιού που τους δίνουν κίνητρα για να την επισκεφτούν. Επίσης, αν οι ήδη υπάρχουσες τουριστικές υποδομές είναι επαρκείς ή όχι. Ακόμα, οι λόγοι (και τα κύρια χαρακτηριστικά) για τους οποίους η Κέρκυρα θεωρείται θρησκευτικός προορισμός καθώς και αν οι θρησκευτικές υποδομές της συνδυάζονται με τις υπόλοιπες τουριστικές υποδομές. Τέλος, ποιός είναι ο βαθμός ικανοποίησης τους με τις θρησκευτικές υποδομές του νησιού και πόση ισχυρή είναι η πρόθεση τους να επισκεφτούν ξανά το νησί αλλά και να το προτείνουν σε άλλους.

Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν συνολικά από 36 ερωτήσεις. Ο χρόνος απάντησης του ήταν περίπου 10-15 λεπτά. Φιλοξενήθηκε για διάστημα 4 εβδομάδων (Νοέμβριος 2018) στην ψηφιακή πλατφόρμα google docs. Προκειμένου να συμπληρωθεί το ερωτηματολόγιο στάλθηκε, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email), καθώς και μέσω των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης. Από αυτές λήφθηκαν 147 ερωτηματολόγια (δείγμα 147 ατόμων).

Επεξεργασία Δεδομένων

Αφού έγινε η συλλογή των δεδομένων των ερωτηματολογίων ακολούθησε η επεξεργασία τους με στόχο την εξαγωγή κατάλληλων συμπερασμάτων. Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων αυτών έγινε με τη χρήση του Στατιστικού Λογισμικού Πακέτου SPSS (Statistical Package for Social Sciences).

4.3. Ανάλυση Αποτελεσμάτων

Α΄ Μέρος – Ταξιδιωτικό Προφίλ

Δημογραφικά Στοιχεία

Το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτελείται από 147 άτομα, τα οποία αποτελούν ένα μέρος των τουριστών που επισκέφθηκαν το νησί της Κέρκυρας. Από το δείγμα αυτό, οι 81 είναι άντρες (55,1%) και οι 66 είναι γυναίκες (44,9%). Όσον αφορά την ηλικία, η πλειονότητα του δείγματος είναι 45 – 54 (25,2% - 37 άτομα). Ακόμα, το 16,3% (24 άτομα) έχει ηλικία από 18 – 24, το 18,4% (27 άτομα) έχει ηλικία από 25 – 34, το 20,4% (30 άτομα) έχει ηλικία από 35 – 44, το 15,6% (23 άτομα) έχει ηλικία από 55 – 64, το 2,7% (4 άτομα) έχει ηλικία από 65 – 74 και το 1,4% (2 άτομα) έχει ηλικία άνω των 75 ετών. Σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση, το μεγαλύτερο ποσοστό 53,1% (78 άτομα) είναι έγγαμοι, το 36,7% (54 άτομα) είναι άγαμοι και το 10,2% (15 άτομα) είναι διαζευγμένοι. Ακόμα, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος αυτού είναι

οι απόφοιτοι Πανεπιστημίου (53,1%, 78 άτομα). Επίσης, σημαντικό είναι και το ποσοστό των αποφοίτων Λυκείου (21,1%, 31 άτομα). Από τα υπόλοιπα άτομα του δείγματος, το 19,7% (29 άτομα) είναι απόφοιτοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, το 4,1% (7 άτομα) είναι απόφοιτοι γυμνασίου, ενώ το υπόλοιπο 1,4% (2 άτομα) είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος. Επίσης, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος είναι δημόσιοι υπάλληλοι (25,2% - 37 άτομα). Το 23,8% (35 άτομα) είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, το 11,6% (17 άτομα) είναι φοιτητές, 11,6% (17 άτομα) είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, το 8,8% (13 άτομα) είναι επιχειρηματίες, το 5,4% (8 άτομα) είναι στελέχη επιχειρήσεων, το 2% (3 άτομα) είναι εκπαιδευτικοί, το 6,1% (9 άτομα) είναι συνταξιούχοι ενώ το 5,4% (8 άτομα) είναι άνεργοι. Τέλος, σχετικά με το θρήσκευμα τους το 89,1% (131 άτομα) είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι, το 8,2% (12 άτομα) είναι Χριστιανοί Καθολικοί, το 2% (3 άτομα) είναι Άθεοι, ενώ το 0,7% (1 άτομο) είναι Ινδουιστής. Ολοκληρώνοντας, αξίζει να αναφέρουμε ότι η πλειονότητα του δείγματος έχει τόπο διανομής το Βόλο και την Αθήνα (αναλυτικές λεπτομέρειες στον Πίνακα 1).

Ακολουθεί ο παρακάτω πίνακας που περιγράφει εν συντομία όλα τα παραπάνω στοιχεία:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

1. ΦΥΛΟ		
	Ποσοστό	Άτομα
ΑΝΔΡΑΣ	55,1%	81
ΓΥΝΑΙΚΑ	44,9%	66
2. ΗΛΙΚΙΑ		
	Ποσοστό	Άτομα
18 - 24	16,3%	24
25 - 34	18,4%	27
35 - 44	20,4%	30
45 - 54	25,2%	37
55 - 64	15,6%	23
65 - 74	2,7%	4
>75	1,4%	2
3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		
	Ποσοστό	Άτομα
Άγαμος	36,7%	54
Έγγαμος	53,1%	78

Διαζευγμένος	10,2%	15
4. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ		
	Ποσοστό	Άτομα
Απόφοιτος Γυμνασίου	4,8%	7
Απόφοιτος Λυκείου	21,1%	31
Απόφοιτος Πανεπιστημίου	53,1%	78
Μεταπτυχιακές σπουδές	19,7%	29
Διδακτορικό	1,4%	2
5. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ		
	Ποσοστό	Άτομα
Φοιτητής	11,6%	17
Δημόσιος Υπάλληλος	25,2%	37
Ιδιωτικός Υπάλληλος	23,8%	35
Ελεύθερος επαγγελματίας	11,6%	17
Επιχειρηματίας	8,8%	13
Στέλεχος επιχείρησης	5,4%	8
Εκπαιδευτικός	2%	3
Συνταξιούχος	6,1%	9
Άνεργος	5,4%	8
6. ΘΡΗΣΚΕΥΜΑ		
	Ποσοστό	Άτομα
Χριστιανός Ορθόδοξος	89,1%	131
Χριστιανός Καθολικός	8,2%	12
Ινδουιστής	0,7%	1
Άθεος	2%	3

Πίνακας 1. Δημογραφικά στοιχεία

4. Τόπος μόνιμης κατοικίας

	Άτομα	Ποσοστό
<i>Bari</i>	1	,7
<i>Belgrade</i>	1	,7
<i>Israel</i>	1	,7
<i>Italy</i>	1	,7
<i>KASP</i>	1	,7
<i>KAUNAS</i>	1	,7
<i>KIEV</i>	1	,7
<i>Lille</i>	1	,7
<i>Livorno</i>	1	,7
<i>LVIV</i>	1	,7
<i>Moscow</i>	6	4,1
<i>Nis</i>	1	,7
<i>Novi Sad</i>	2	1,4
<i>NOVOSIBINSIC</i>	1	,7
<i>Odissos</i>	1	,7
<i>OMSK</i>	2	1,4
<i>PERM</i>	1	,7
<i>Sofia</i>	1	,7
<i>Tel Aviv</i>	1	,7
<i>Tel-Aviv</i>	1	,7
<i>Turin</i>	2	1,4
<i>UFA</i>	1	,7
<i>Valencia</i>	1	,7
<i>VILNIUS</i>	2	1,4
<i>VLADIVOSTOK</i>	1	,7
<i>VOLGOGRAD</i>	1	,7
<i>Yerevan,Armenia</i>	1	,7
<i>Άγιος Νικόλαος Λασιθίου</i>	1	,7
<i>Αγρίνιο</i>	2	1,4
<i>Αθήνα</i>	33	22,4
<i>Άρτα</i>	2	1,4
<i>Ασπροβάλτα</i>	1	,7
<i>Αχλαδοχώρι Σερρών</i>	1	,7
<i>Βόλος</i>	28	19,0

Έρευνα εργασίας

Βριλησια	1	,7	
Δράμα	1	,7	
Ελασσόνα	1	,7	
Ηγουμενίτσα	2	1,4	
Θεσσαλονίκη	1	,7	
Ιωάννινα	3	2,0	
Καβάλα	1	,7	
Καρδίτσα	1	,7	
Κέρκυρα	1	,7	
Κοζάνη	3	2,0	
Κομοτηνή	1	,7	
Λαμία	2	1,4	
Λάρισα	8	5,4	
Μαρούσι	1	,7	
Μεσολόγγι	1	,7	
Μυτιλήνη	1	,7	
Νάουσα	1	,7	
Ναύπακτος	1	,7	
Ναύπλιο	1	,7	
Ξάνθη	1	,7	
Πάτρα	3	2,0	
Πειραιάς	1	,7	
Πρέβεζα	1	,7	
Πύργος Ηλείας	1	,7	
Σπάρτη	1	,7	
Τρίκαλα	3	2,0	
Σύνολο	147	100,0	

Πίνακας 2. Ερώτηση 4^η Τόπος μόνιμης κατοικίας
7. Τόπος προέλευσης

		Άτομα	Ποσοστά
	Fillipoupoli	1	,7
	Florence	1	,7
	France	1	,7
	Haifa	1	,7
	Italy	1	,7
	KASPI	1	,7
	Larissa	1	,7
	Lecce	1	,7
	Lille	1	,7
	LITHUANIA	2	1,4
	LVIV	1	,7
	Lyon	1	,7
	Moscow	6	4,1
	MOSCOW	1	,7
	Murcia	1	,7
	Nis	2	1,4
	Novi Sad	1	,7
	Novi Sad	1	,7
	Odissos	1	,7
	OMSK	2	1,4
	PERM	1	,7
	Turin	2	1,4
	UFA	1	,7
	UKRAINE	1	,7
	VILNIUS	1	,7
	VLADIVOSTOK	1	,7
	VOLGOGRAD	1	,7
	Yerevan	1	,7
	Αγιάσος Λέσβου	1	,7

Αγρίνιο	2	1,4
Αθήνα	1	,7
Αθήνα	13	8,8
Αίγιο	1	,7
Αλμυρός	2	1,4
Αργοστόλι	1	,7
Αρκαδία	1	,7
Άρτα	2	1,4
Βόλος	28	19,0
Γιάννενα	1	,7
Ζιμπάμπουε	1	,7
Ηγουμενίτσα	4	2,7
Θεσσαλονίκη	3	2,0
Ιωάννινα	2	1,4
Καλαμάτα	1	,7
Καλαμπάκα	1	,7
Κατερίνη	1	,7
Κέρκυρα	12	8,2
Κιλκίς	1	,7
Κομοτηνή	1	,7
Λάρισα	6	4,1
Μαγνησίας	1	,7
Μακεδονία	1	,7
Μακρυνίτσα	1	,7
Μεσσηνία	1	,7
Μυτιλήνη	1	,7
Νάουσα	1	,7
Ναύπακτος	1	,7
Ναύπλιο	1	,7
Πάτρα	2	1,4

Πειραιάς	2	1,4
Πρέβεζα	1	,7
Πύργος	1	,7
Σέρρες	1	,7
Σητεία	1	,7
Τρίκαλα	2	1,4
Φθιώτιδα	2	1,4
Φλώρινα	1	,7
Χαλκιδική	1	,7
Χίος	1	,7
Χρυσούπολη Καβάλας	1	,7
Σύνολο	147	100,0

Πίνακας 3. Ερώτηση 7^η Τόπος προέλευσης

Β' Μέρος

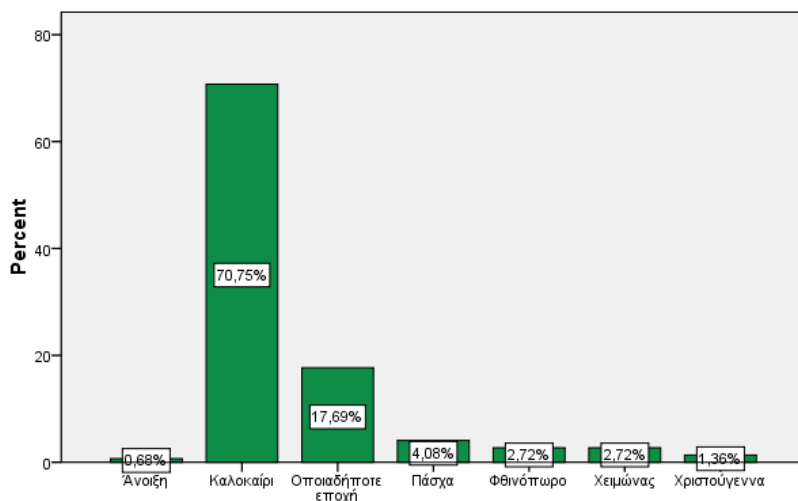
Ταξιδιωτικό προφίλ – συνήθειες τουριστών

Το Β' Μέρος του ερωτηματολογίου περιγράφει το προφίλ των ταξιδιωτών. Πιο συγκεκριμένα, περιέχει ερωτήσεις που σχετίζονται με την περίοδο των «κύριων» και των «ολιγοήμερων» διακοπών τους, με τους λόγους για τους οποίους πραγματοποιούν διακοπές, για το αν συνδυάζουν τις διακοπές τους με θρησκευτικές δραστηριότητες και με τα χαρακτηριστικά τα οποία θεωρούν ότι είναι σημαντικά προκειμένου να αναπτυχθεί ένας θρησκευτικός προορισμός.

Με βάση τα παρακάτω διαγράμματα, το δείγμα προτιμά να ταξιδεύει στις «κύριες» διακοπές του το καλοκαίρι (70,7% - 104 άτομα), ενώ ένα σημαντικό ποσοστό προτιμά οποιαδήποτε εποχή (17,7% - 26 άτομα). Όσον αφορά τις ολιγοήμερες διακοπές τους, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος δεν έχει ιδιαίτερη προτίμηση εποχής αφού η απάντηση «οποιαδήποτε εποχή» καταλαμβάνει το 34% (50 άτομα). Σημαντικά αποτελούν και τα ποσοστά προτίμησης των αργιών-τριήμερων, του

καλοκαιριού, του χειμώνα και των Χριστουγέννων (18,4%, 14,3%, 11,6% και 9,5% αντίστοιχα). Ακόμα, ο 1^{ος} βασικός λόγος που κάνουν διακοπές είναι η ξεκούραση και η ηρεμία (39,5% - 58 άτομα), ο πολιτισμός-αξιοθέατα (21,8%), η αλλαγή περιβάλλοντος (15%) και η περιπέτεια ένταση (11,6%). Ο 2^{ος} βασικός λόγος των διακοπών τους είναι πάλι η ξεκούραση-ηρεμία (26,5% , 39 άτομα), η επαφή με τη φύση (22,4%), η αλλαγή περιβάλλοντος (20,4%) και ο πολιτισμός-αξιοθέατα (17%). Ο 3^{ος} βασικός λόγος των διακοπών τους είναι η αλλαγή περιβάλλοντος (25,2%, 37 άτομα), ο πολιτισμός-αξιοθέατα (24,5%), η διασκέδαση-ψυχαγωγία (21,1%) και η επαφή με τη φύση (17%). Επιπλέον, το δείγμα συνδυάζει στις διακοπές του θρησκευτικές δραστηριότητες αφού στην ερώτηση 12 ένα πολύ σημαντικό μέρος απάντησε ότι επισκέπτεται πολύ και πάρα πολύ θρησκευτικές εκδηλώσεις κατά την περίοδο των διακοπών του (ποσοστά 41,5% και 23,1% αντίστοιχα). Επίσης, καταφατική σε μεγάλο ποσοστό (77,6% - 114 άτομα) ήταν και η απάντηση τους στην ερώτηση αν θα επισκέπτονταν ένα τουριστικό προορισμό αποκλειστικά για θρησκευτικούς λόγους. Ολοκληρώνοντας, σχετικά με τα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να έχει ένας θρησκευτικός προορισμός προκειμένου να είναι προσιτός το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος μέσα από τις απαντήσεις τους πολύ και πάρα πολύ θεωρεί ότι ο θρησκευτικός τουρισμός θα πρέπει να έχει υψηλό επίπεδο ξενοδοχειακών υποδομών (45,6% και 34,7% αντίστοιχα), φιλόξενο περιβάλλον (38,8% και 53,7% αντίστοιχα), ευκολία πρόσβασης (53,7% και 31,3% αντίστοιχα), δυνατότητα συνδυασμού με διακοπές (39,5% και 43,5% αντίστοιχα), δυνατότητα ψυχαγωγίας (40,1% και 24,5% αντίστοιχα), δυνατότητα επιλογής άλλων δραστηριοτήτων (33,3% και 36,1% αντίστοιχα), δυνατότητα επισκέψεων σε άλλες τοποθεσίες (45,6% και 35,4% αντίστοιχα) και ύπαρξη άλλων αξιοθέατων/μουσείων (34% και 49,7% αντίστοιχα).

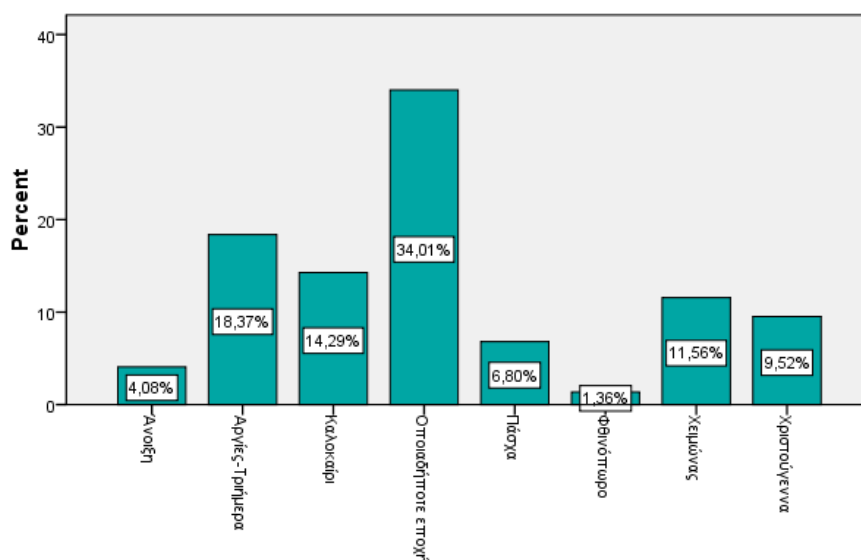
9. Πότε ταξιδεύετε συνήθως για τις «κύριες» διακοπές σας;

9. Πότε ταξιδεύετε συνήθως για τις «κύριες» διακοπές σας;

Διάγραμμα 1. Ερώτηση 9^η

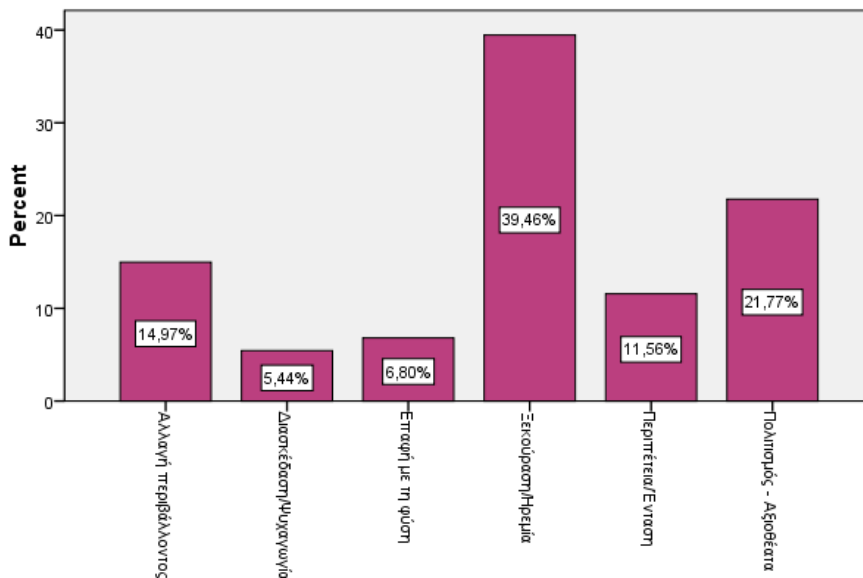
10. Πότε ταξιδεύετε συνήθως για τις «ολιγοήμερες» διακοπές σας;

10. Πότε ταξιδεύετε συνήθως για τις «ολιγοήμερες» διακοπές σας;

Διάγραμμα 2. Ερώτηση 10^η

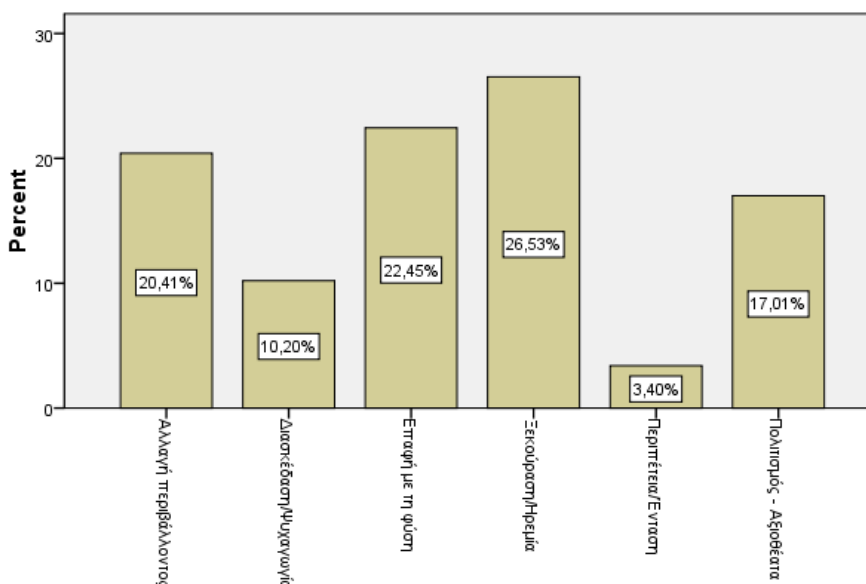
11α. Ποιος είναι ο βασικός λόγος που κάνετε διακοπές; (Ιεραρχήστε: 1ο)

11α. Ποιος είναι ο βασικός λόγος που κάνετε διακοπές; (Ιεραρχήστε: 1ο)

Διάγραμμα 3. Ερώτηση 11^η (α)

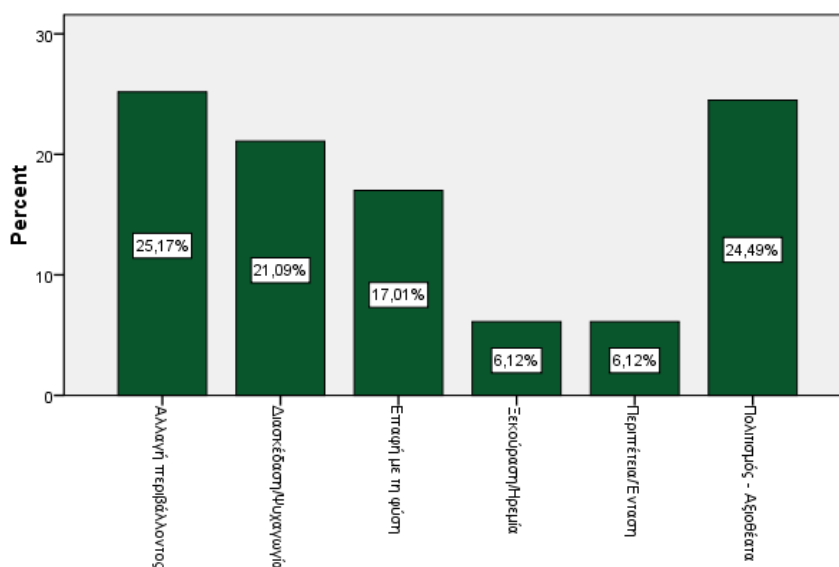
11β. Ποιος είναι ο βασικός λόγος που κάνετε διακοπές; (Ιεραρχήστε: 2ο)

11β. Ποιος είναι ο βασικός λόγος που κάνετε διακοπές; (Ιεραρχήστε: 2ο)

Διάγραμμα 4. Ερώτηση 11^η (β)

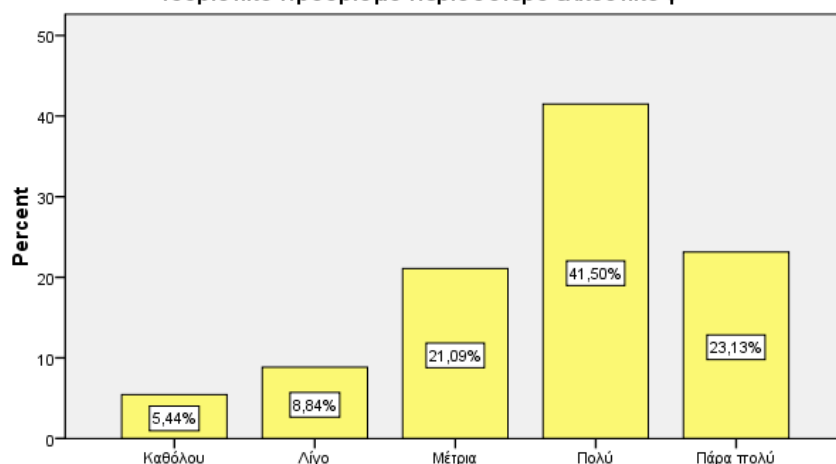
11γ. Ποιος είναι ο βασικός λόγος που κάνετε διακοπές; (Ιεραρχήστε: 3ο)

11γ. Ποιος είναι ο βασικός λόγος που κάνετε διακοπές; (Ιεραρχήστε: 3ο)

Διάγραμμα 5. Ερώτηση 11^η (γ)

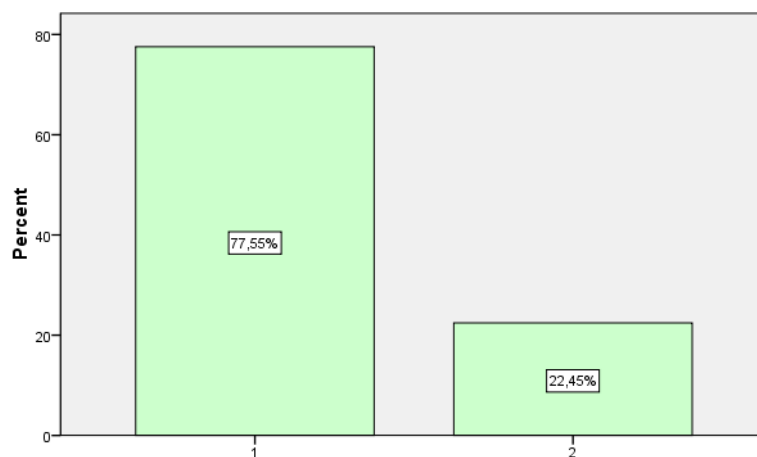
12. Σε ποιο βαθμό η δυνατότητα συνδυασμού των δραστηριοτήτων σας κατά τη διάρκεια των διακοπών σας με θρησκευτικές εκδηλώσεις όπως επισκέψεις σε ιερούς χώρους, προσκύνημα, εκπλήρωση τάματος κ.λπ. καθιστούν έναν τουριστικό προορισμό περισσότερο ελκυστικό γ

12. Σε ποιο βαθμό η δυνατότητα συνδυασμού των δραστηριοτήτων σας κατά τη διάρκεια των διακοπών σας με θρησκευτικές εκδηλώσεις όπως επισκέψεις σε ιερούς χώρους, προσκύνημα, εκπλήρωση τάματος κ.λπ. καθιστούν έναν τουριστικό προορισμό περισσότερο ελκυστικό γ

Διάγραμμα 6. Ερώτηση 12^η

13. Θα επισκεπτόσασταν έναν τουριστικό προορισμό αποκλειστικά για λόγους θρησκευτικούς – προσκυνήματος;

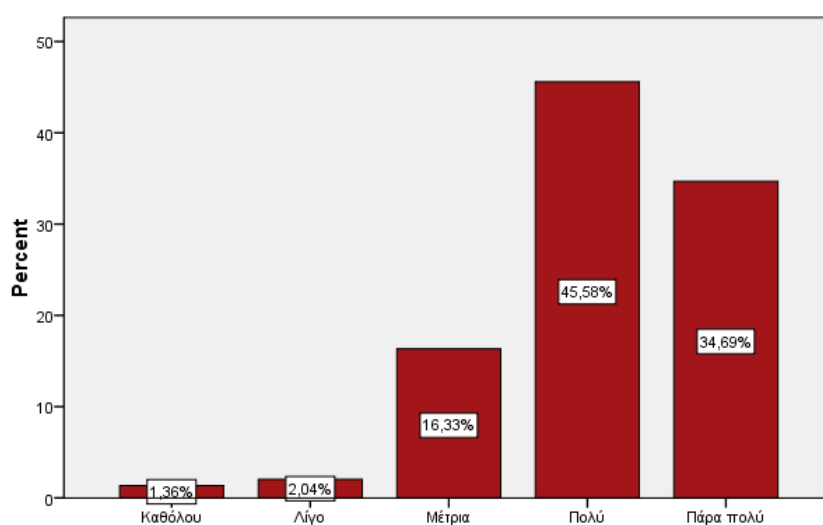

13. Θα επισκεπτόσασταν έναν τουριστικό προορισμό αποκλειστικά για λόγους θρησκευτικούς – προσκυνήματος;

Διάγραμμα 7. Ερώτηση 13^η

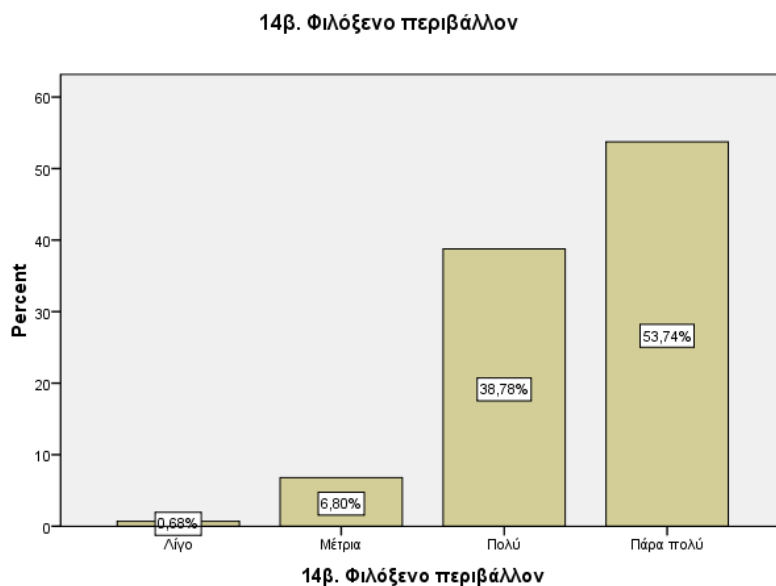
14. Πόσο σημαντικά θεωρείτε τα παρακάτω χαρακτηριστικά σε έναν τόπο που είναι αναπτυγμένος ο θρησκευτικός τουρισμός ;

14α. Υψηλό επίπεδο ξενοδοχειακών υποδομών

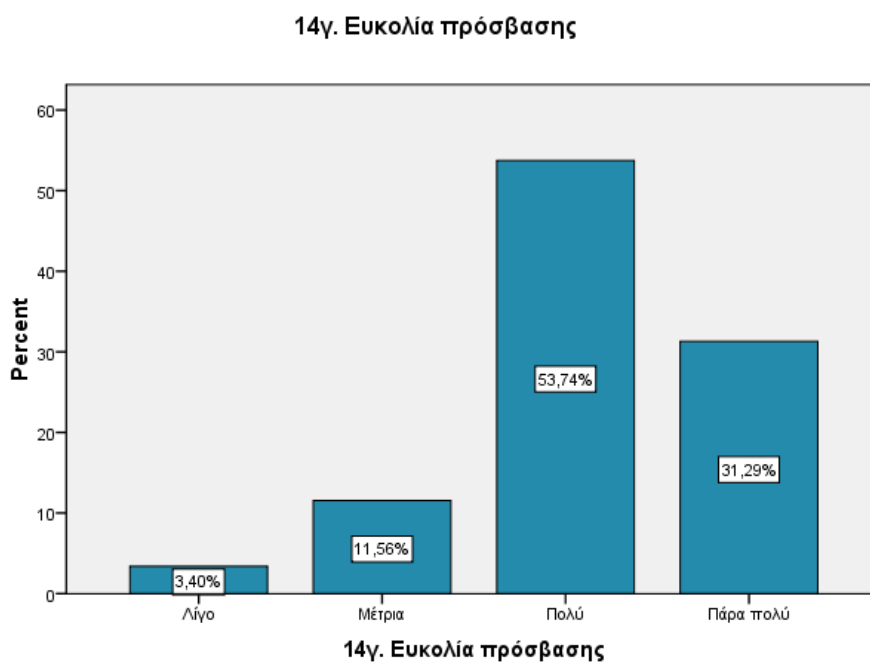

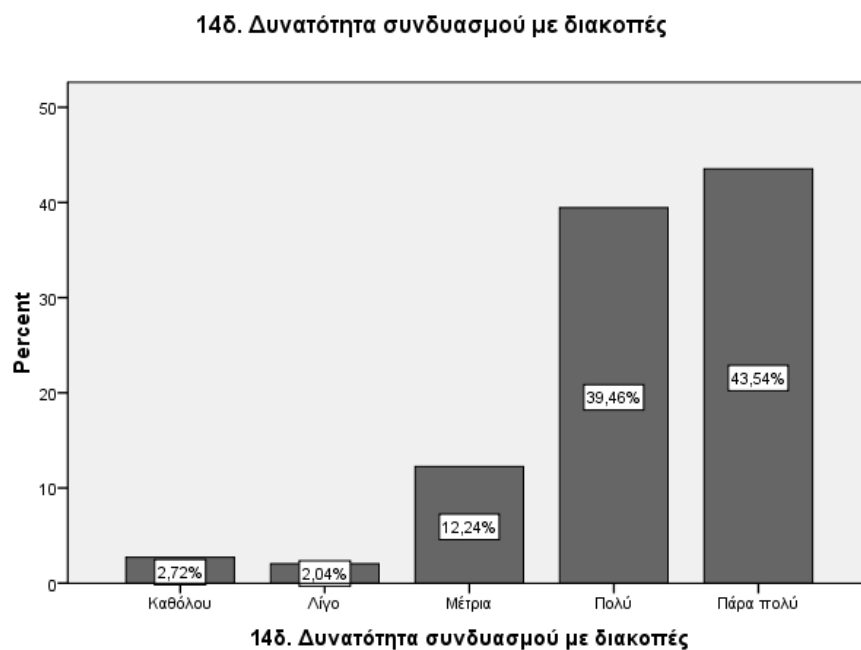
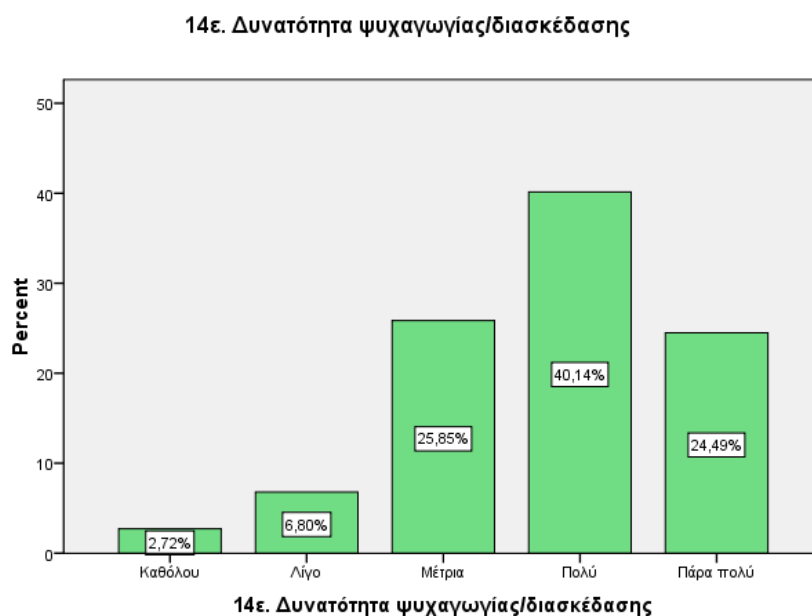
14α. Υψηλό επίπεδο ξενοδοχειακών υποδομών

Διάγραμμα 8. Ερώτηση 14^η (α)

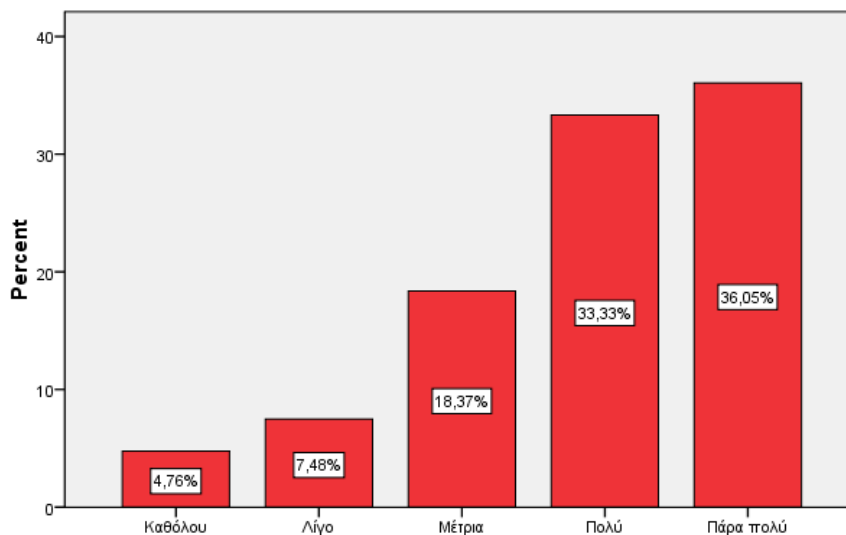
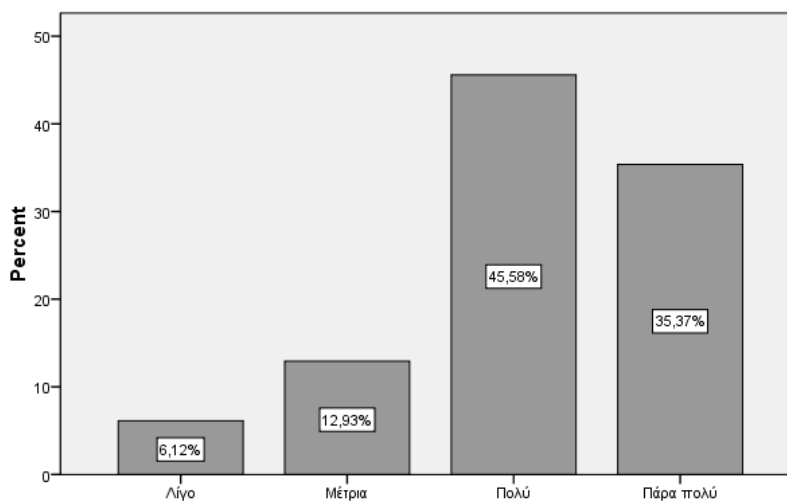

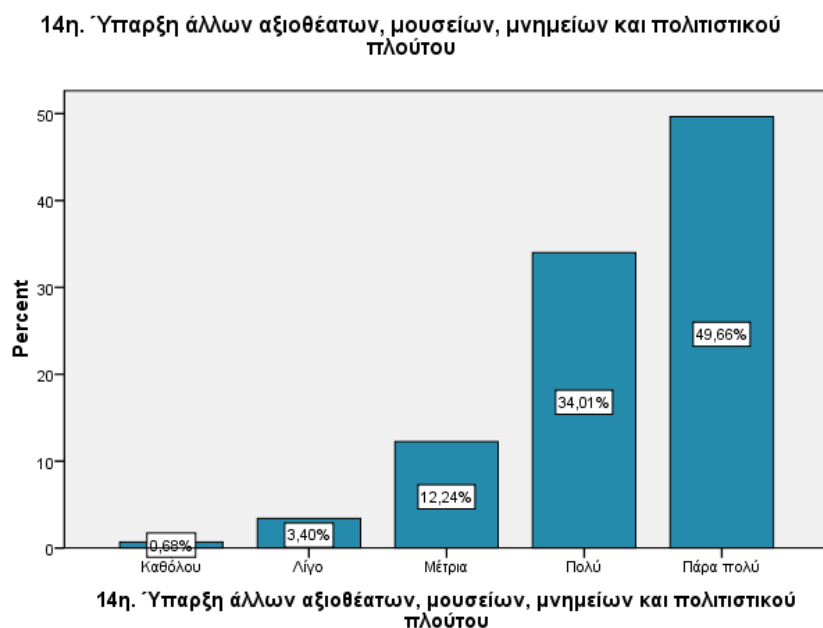
Διάγραμμα 9. Ερώτηση 14^η (β)

Διάγραμμα 10. Ερώτηση 14^η (γ)Διάγραμμα 11. Ερώτηση 14^η (δ)Διάγραμμα 12. Ερώτηση 14^η (ε)

14στ. Δυνατότητα επιλογής άλλων δραστηριοτήτων**14στ. Δυνατότητα επιλογής άλλων δραστηριοτήτων***Διάγραμμα 13. Ερώτηση 14^η (στ)***14ζ. Δυνατότητα επισκέψεων σε άλλες τοποθεσίες****14ζ. Δυνατότητα επισκέψεων σε άλλες τοποθεσίες***Διάγραμμα 14. Ερώτηση 14^η (ζ)*

Διάγραμμα 15. Ερώτηση 14^η (η)

Γ' Μέρος – Ταξιδιωτικό Προφίλ

Άποψη δείγματος για το νησί της Κέρκυρας

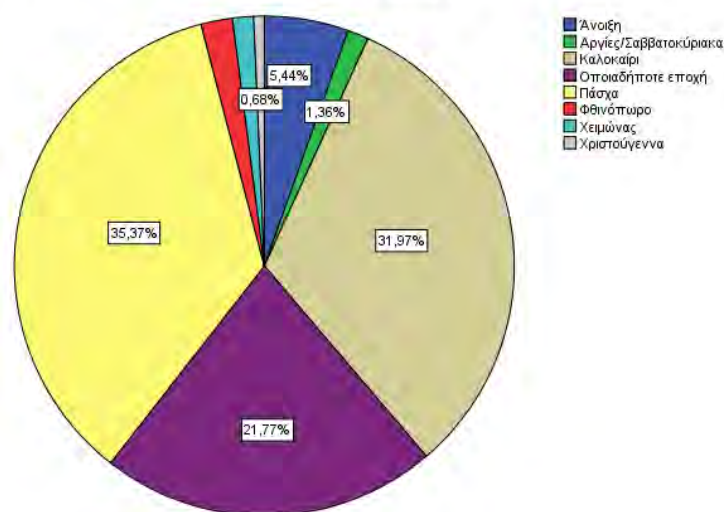
Το Γ' και τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου περιλαμβάνει ερωτήσεις που σχετίζονται με την άποψη του δείγματος σε σχέση με το νησί της Κέρκυρας. Πιο αναλυτικά, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος θεωρεί ότι η καλύτερη περίοδος να επισκεφτεί κανείς την Κέρκυρα είναι το Πάσχα (35,4%, 52 άτομα). Ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό θεωρεί κατάλληλη περίοδο το καλοκαίρι (32%), ενώ ένα μικρότερο ποσοστό θεωρεί κατάλληλη οποιαδήποτε εποχή (21,8%). Όσον αφορά τις μέρες επισκεψιμότητας το μεγαλύτερο ποσοστό (48,3%) θεωρεί κατάλληλες τις 4-7 διανυκτερεύσεις, το 26,5% θεωρεί κατάλληλες τις 3 διανυκτερεύσεις, ενώ το 17,7% θεωρεί τις 8-15 διανυκτερεύσεις. Ακόμα, το δείγμα επιλέγει σε πολύ μεγάλα ποσοστά

ξενοδοχειακά καταλύματα και ενοικιαζόμενα δωμάτια (ποσοστά 51,7% και 20,4% αντίστοιχα) ενώ το 15% δεν έχει σταθερές επιλογές. Σχετικά με τα χαρακτηριστικά της Κέρκυρας που αποτελούν για το δείγμα ισχυρό κίνητρο για να την επισκεφτούν, οι ερωτηθέντες θεωρούν πολύ και πάρα πολύ σημαντικό το τοπίο και τους φυσικούς πόρους (46,9% και 44,2% αντίστοιχα), τη θάλασσα και τον ήλιο (34% και 57,8% αντίστοιχα), το κλίμα (42,2% και 35,4% αντίστοιχα), την ιστορία (29,3% και 47,6% αντίστοιχα), τον πολιτισμό/κουλτούρα (25,2% και 57,1% αντίστοιχα), τα μνημεία και τα μουσεία (31,3% και 46,9% αντίστοιχα), τα θρησκευτικά και προσκυνηματικά κέντρα (27,2% και 46,3% αντίστοιχα), τον παραδοσιακό χαρακτήρα (43,5% και 29,9% αντίστοιχα), την ψυχαγωγία/διασκέδαση (36,7% και 27,2% αντίστοιχα), το ήρεμο περιβάλλον (41,5% και 25,9% αντίστοιχα), την ευκολία πρόσβασης (46,3% και 21,8% αντίστοιχα), την καλή φήμη (41,5% και 30,6% αντίστοιχα), τους φιλόξενους κατοίκους (37,4% και 33,3% αντίστοιχα), τις προσιτές τιμές (32% και 21,8% αντίστοιχα) και τη δυνατότητα επιλογής πολλών διαφορετικών δραστηριοτήτων (40,1% και 33,3% αντίστοιχα). Το μόνο χαρακτηριστικό που δείχνει να μην τους ενδιαφέρει πολύ είναι η κοντινή απόσταση από τη μόνιμη κατοικία όπου το μεγαλύτερο ποσοστό (32%) έχει απαντήσει ότι μέτρια τους απασχολεί αν είναι μακριά από τη μόνιμη κατοικία τους. Επίσης, όσον αφορά τις δραστηριότητες που αποτελούν ισχυρό κίνητρο για το δείγμα για επισκεψιμότητά τους στην Κέρκυρα θεωρούν πολύ και πάρα πολύ σημαντικές τις επισκέψεις σε χωριά – οικισμούς (42,9% και 27,2% αντίστοιχα), τη γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής (48,3% και 34% αντίστοιχα), την παρακολούθηση παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων (37,4% και 19% αντίστοιχα), την παρακολούθηση παραδοσιακών πολιτιστικών εκδηλώσεων (34% και 36,7% αντίστοιχα), την ξενάγηση και γνωριμία με τα θρησκευτικά μνημεία του νησιού (31,3% και 39,5% αντίστοιχα), την παρακολούθηση θρησκευτικών και προσκυνηματικών εκδηλώσεων (34% και 38,8% αντίστοιχα), το προσκύνημα στον Άγιο Σπυρίδωνα (15,6% και 60,5% αντίστοιχα), τη συμμετοχή σε οργανωμένες ξεναγήσεις (39,5% και 17% αντίστοιχα) και το συνδυασμό περιβαλλοντικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών δραστηριοτήτων (23,1% και 42,2% αντίστοιχα). Σε αντίθεση, το δείγμα δείχνει να διατηρεί μέτρια στάση απέναντι στα ακόλουθα χαρακτηριστικά: θαλάσσια σπορ (ποσοστό μέτριας απάντησης 30,6%), συμμετοχές σε οργανωμένες πεζοπορικές

δραστηριότητες (ποσοστό μέτριας απάντησης 40,8%), συμμετοχές σε ποδηλατικές δραστηριότητες (ποσοστό μέτριας απάντησης 38,1%), ενασχόληση με αγροτουριστικές δραστηριότητες (ποσοστό μέτριας απάντησης 28,6%). Ακόμα, η μεγαλύτερη πλειονότητα του δείγματος (53,7% και 13,6%) συμφωνεί και συμφωνεί απόλυτα με το γεγονός ότι η υπάρχουσα πληροφόρηση για τις τουριστικές δυνατότητες του νησιού είναι επαρκής. Επιπλέον οι ερωτηθέντες (μέσα από τα ποσοστά απαντήσεων στις ερωτήσεις συμφωνούν και συμφωνούν απολύτως) θεωρούν ότι είναι σε ένα αρκετά μεγάλο ικανοποιητικό βαθμό οι παρακάτω υποδομές: οι προσφερόμενες οργανωμένες δραστηριότητες που συνδυάζουν όλους τους πόρους (ποσοστά 50,3% και 17%), θρησκευτικός πλούτος της Κέρκυρας (ποσοστά 51,7% και 15%), οι οργανωμένες επισκέψεις και ξεναγήσεις στα θρησκευτικά μνημεία (ποσοστά 49,7% και 17%), η αξιοποίηση της προβολής της Παναγίας Βλαχερνών (ποσοστά 29,3% και 34,7%), ο αριθμός των θρησκευτικών μνημείων και εκκλησιών (ποσοστά 36,7% και 36,7%), ο αριθμός των θρησκευτικών εκδηλώσεων και πανηγυριών (ποσοστά 37,4% και 29,3%), η σωστή οργάνωση και προβολή των ανώτερων εκδηλώσεων (ποσοστά 41,5% και 17%). Εν συνεχεία, η ερώτηση 23 αφορά τον αριθμό εκκλησιών όπου το δείγμα έχει επισκεφτεί. Το μεγαλύτερο ποσοστό (25,2%) έχει επισκεφτεί 2, ενώ σημαντικά είναι και τα ποσοστά που έχουν επισκεφτεί 3, 4 και 5 εκκλησίες (16,3%, 14,3% και 15,6% αντίστοιχα). Ακόμη, το δείγμα θεωρεί ότι το έθιμο των «Μπότηδων» αποτελεί ένα από τους πιο σημαντικούς πόλους έλξης της Κέρκυρας (μάλιστα το 63,9% και το 26,5% πιστεύει πάρα πολύ και αντίστοιχα πολύ αυτήν την άποψη). Ένα εξίσου τουριστικό πόλο έλξης για την περίοδο του Πάσχα, σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, αποτελούν και οι Φιλαρμονικές της Κέρκυρας (68,7% ποσοστό πάρα πολύ, 21,8% ποσοστό πολύ). Επιπρόσθετα, το δείγμα θεωρεί σε πολύ μεγάλο ποσοστό (50,3% πολύ και 25,2% πάρα πολύ) ότι οι θρησκευτικοί πόροι της Κέρκυρας την κάνουν να είναι προτιμητέα σε σχέση με άλλους τουριστικούς προορισμούς. Επιπλέον, θεωρούν (47,6%) ότι η Κέρκυρα τους δίνει τις δυνατότητες και για άλλες μορφές τουρισμού παρότι την επισκέφτηκαν για θρησκευτικούς λόγους, για αυτό το λόγο εξάλλου έχουν απαντήσει πολύ θετικά στην ερώτηση 29 κατά την οποία συμφωνούν ότι οι θρησκευτικοί πόροι της Κέρκυρας συνδυάζονται με τους υπόλοιπους πόρους που διαθέτει το νησί (33,3% και 49% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα). Το γεγονός

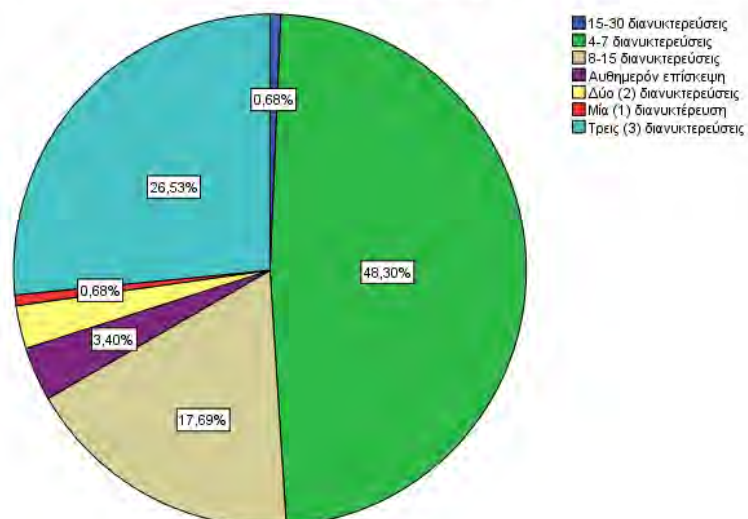
ότι η Κέρκυρα αποτελεί ένα ανταγωνιστικό προορισμό που υπερτερεί σε σχέση με άλλους το αναδεικνύουν και οι πολύ θετικές απαντήσεις τους σε σχέση με τα ακόλουθα στοιχεία: προβολή – προώθηση (41,5%), οργάνωση (38,1%), οικονομικό κόστος (47,6%), τουριστικές υποδομές (44,9%). Παρόλα αυτά, μέσα από την ερώτηση 31, το δείγμα, θεωρεί σε πολύ υψηλά ποσοστά, ότι το νησί θα πρέπει να προβάλλει και να προωθήσει περισσότερο τη θρησκευτικότητα του νησιού (42,2% σημαντική και 40,1% πολύ σημαντική), του Αγίου Σπυρίδωνα (38,8% σημαντική και 43,5% πολύ σημαντική), την ανάδειξη περισσότερων θρησκευτικών χώρων (37,4% σημαντική και 43,5% πολύ σημαντική), την οργάνωση περισσότερων επισκέψεων σε θρησκευτικούς χώρους (42,2% σημαντική και 38,8% πολύ σημαντική) και τη δημιουργία τουριστικών πακέτων που συνδυάζουν θρησκευτικές δραστηριότητες (27,2% σημαντική και 55,1% πολύ σημαντική). Ολοκληρώνοντας την έρευνα, το δείγμα ήταν πολύ και πάρα πολύ ικανοποιημένο από την παραμονή του στην Κέρκυρα (47,6% τα ποσοστά του πολύ και του πάρα πολύ). Επιπλέον, το 38,1% και το 52,4% είναι πολύ και πάρα πολύ διατεθειμένοι αντίστοιχα να επισκεφτούν ξανά τον προορισμό. Τέλος, το 36,1% και το 55,1% είναι πολύ και πάρα πολύ διατεθειμένοι αντίστοιχα να προτείνουν την Κέρκυρα ως γενικό τουριστικό προορισμό, ενώ το 28,6% και το 55,8% είναι πολύ και πάρα πολύ διατεθειμένοι να προτείνουν την Κέρκυρα ως θρησκευτικό προορισμό.

15. Ποια εποχή πιστεύετε πως είναι η πλέον κατάλληλη για να επισκεφθεί κάποιος την Κέρκυρα;

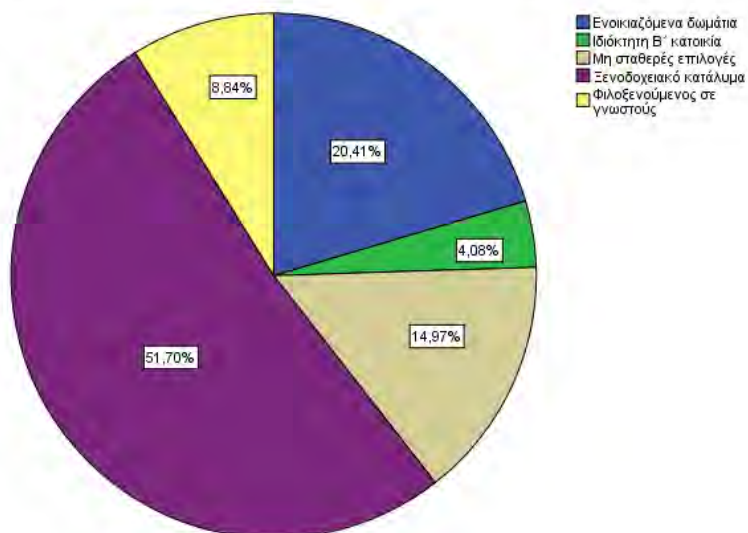

Διάγραμμα 16. Ερώτηση 15^η

16. Πόσες μέρες διανυκτερεύσατε ή διανυκτερεύετε κατά μέσο όρο κατά την επίσκεψή σας στην Κέρκυρα;

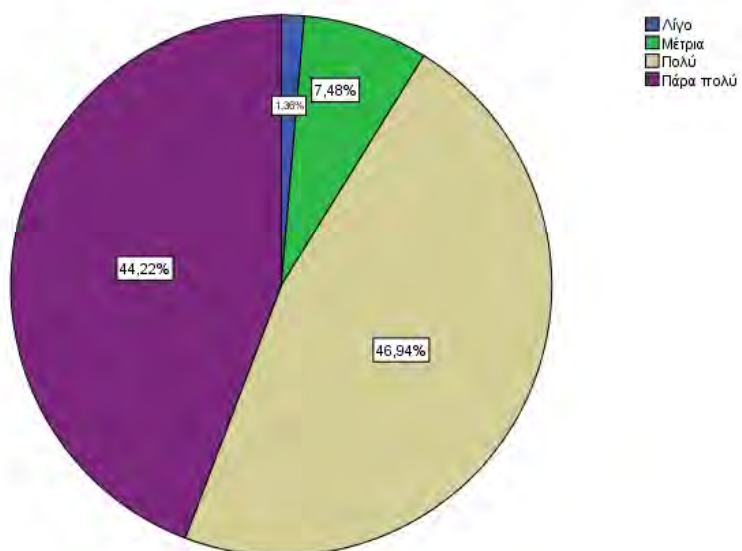
Διάγραμμα 17. Ερώτηση 16^η

17. Σε τι είδους κατάλυμα διαμείνατε ή διαμένετε συνήθως στην Κέρκυρα;

Διάγραμμα 18. Ερώτηση 17^η

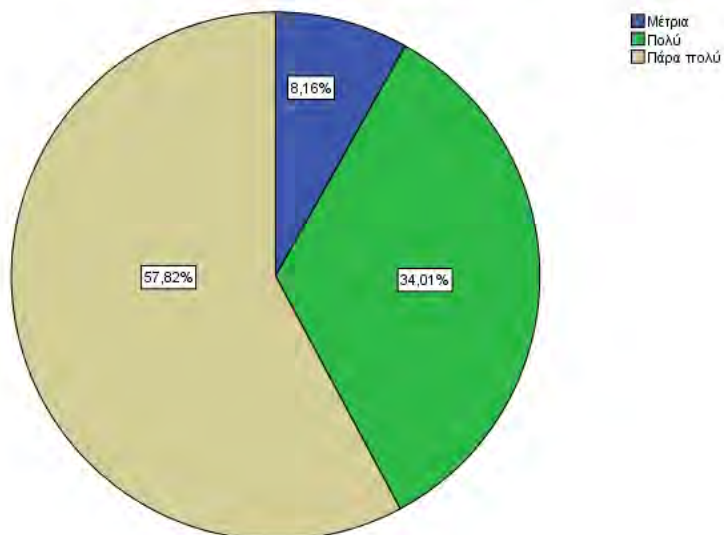
19. Σε ποιο βαθμό τα παρακάτω χαρακτηριστικά αποτελούν για εσάς ισχυρό κίνητρο για να επισκεφθείτε την Κέρκυρα ;

19α. Τοπίο και φυσικοί πόροι

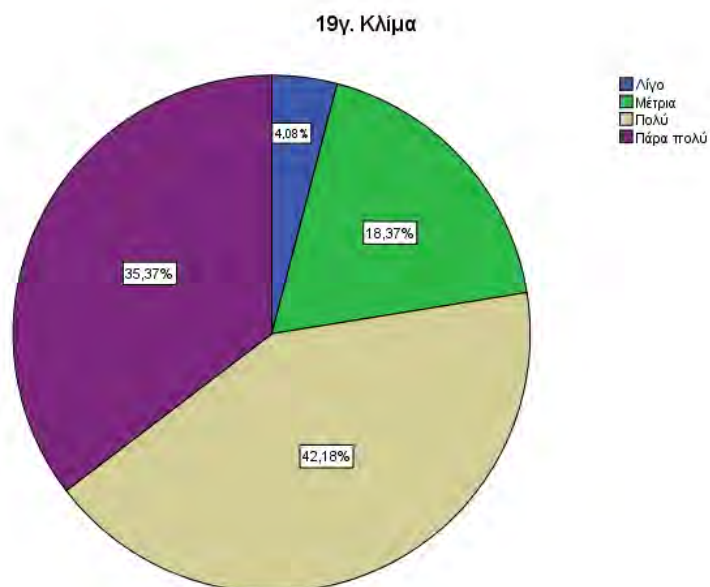

Διάγραμμα 19. Ερώτηση 19^η (α)

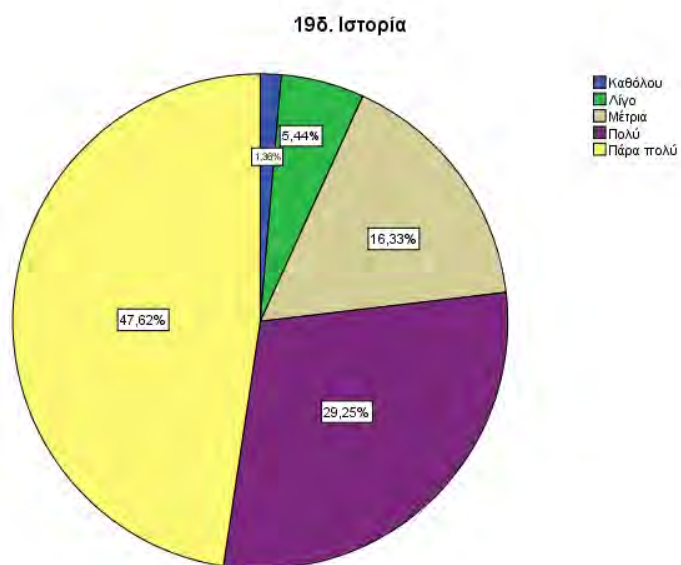
19β. Θάλασσα και ήλιος

Διάγραμμα 20. Ερώτηση 19^η (β)

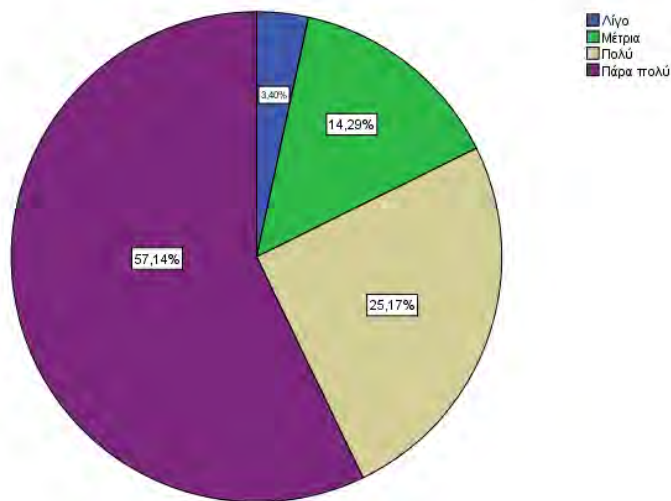
Διάγραμμα 21. Ερώτηση 19^η (γ)

Διάγραμμα 22. Ερώτηση 19^η (δ)

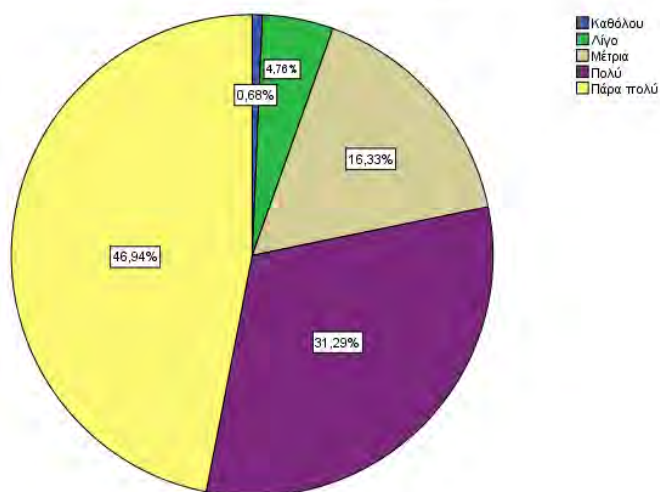

19ε. Πολιτισμός - Κουλτούρα

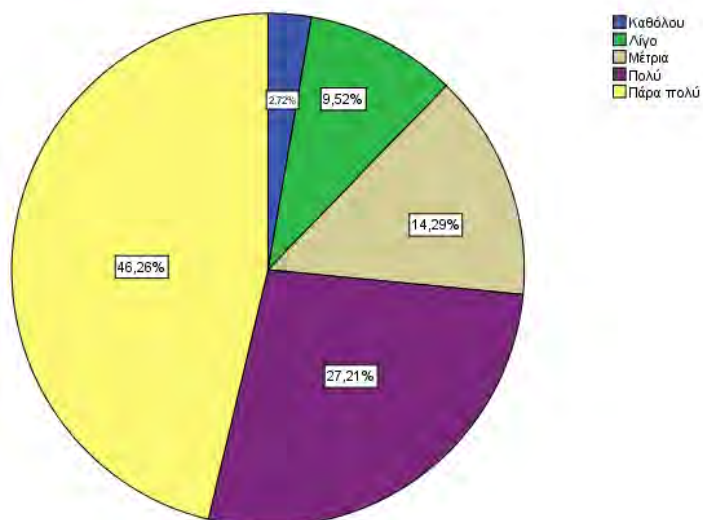
Διάγραμμα 23. Ερώτηση 19^η (ε)

19στ. Μνημεία και Μουσεία

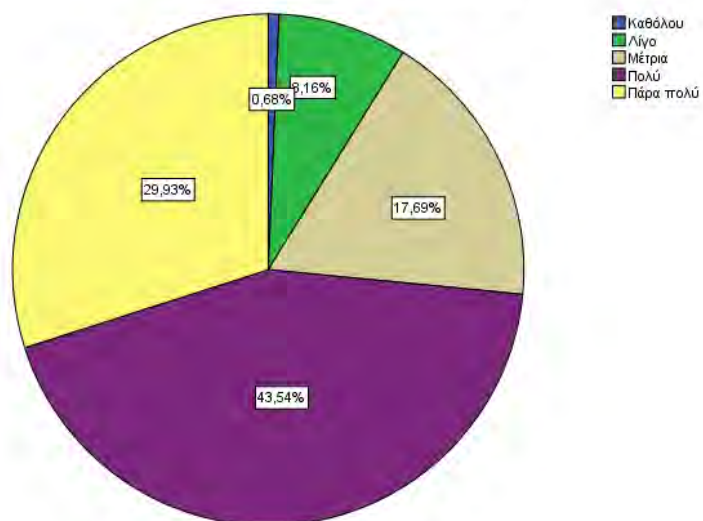
Διάγραμμα 24. Ερώτηση 19^η (στ)

19ζ. Θρησκευτικά και Προσκυνηματικά κέντρα

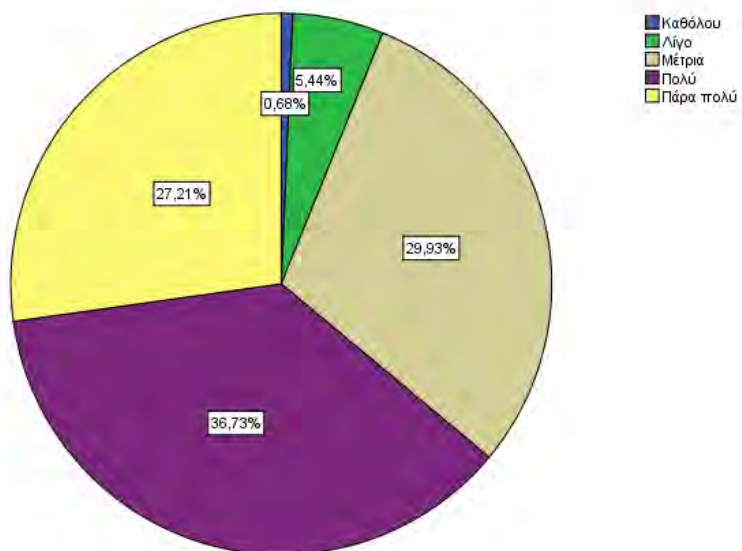
Διάγραμμα 25. Ερώτηση 19^η (ζ)

19η. Παραδοσιακός χαρακτήρας

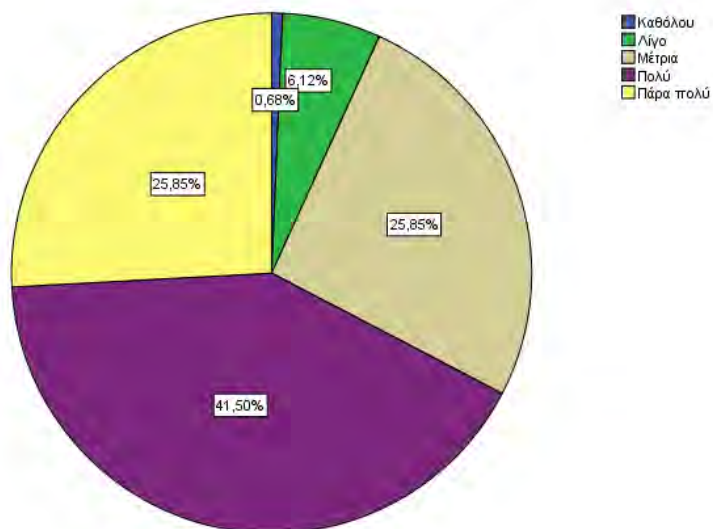
Διάγραμμα 26. Ερώτηση 19^η (η)

19θ. Ψυχαγωγία - Διασκέδαση

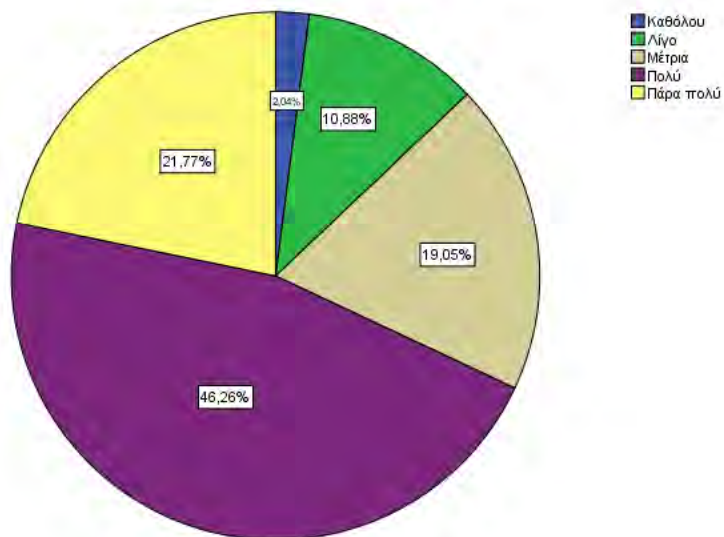
Διάγραμμα 27. Ερώτηση 19^η (θ)

19ι. Ήρεμο περιβάλλον

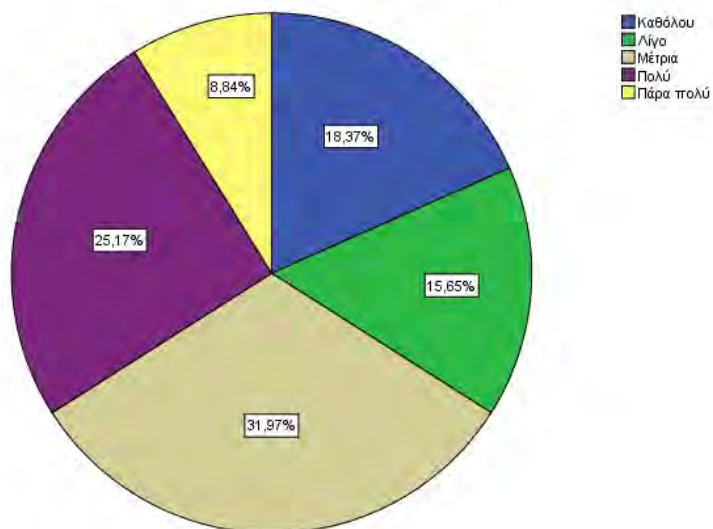
Διάγραμμα 28. Ερώτηση 19^η (ι)

19κ. Ευκολία πρόσβασης

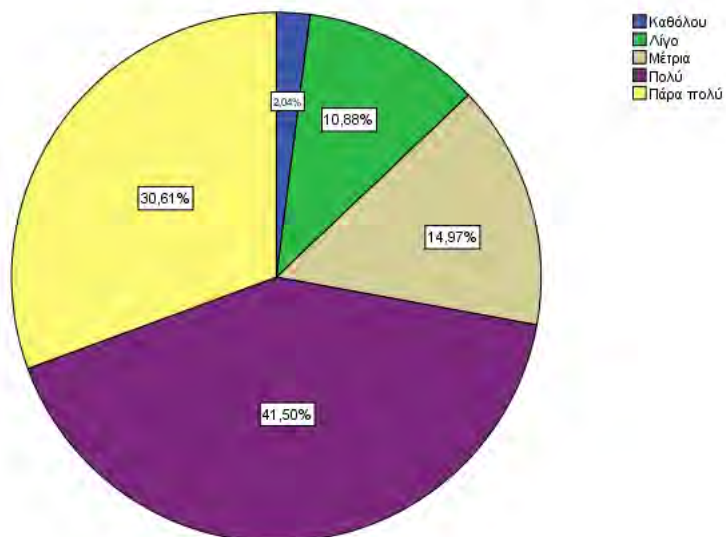
Διάγραμμα 29. Ερώτηση 19^η (κ)

19λ. Κοινη απόσταση από τη μόνιμη κατοικία

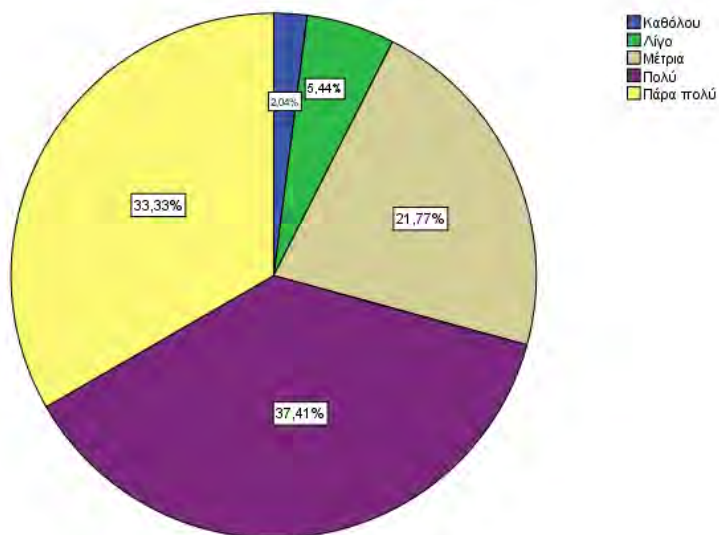
Διάγραμμα 30. Ερώτηση 19^η (λ)

19μ. Καλή φήμη - Ξακουστό όνομα

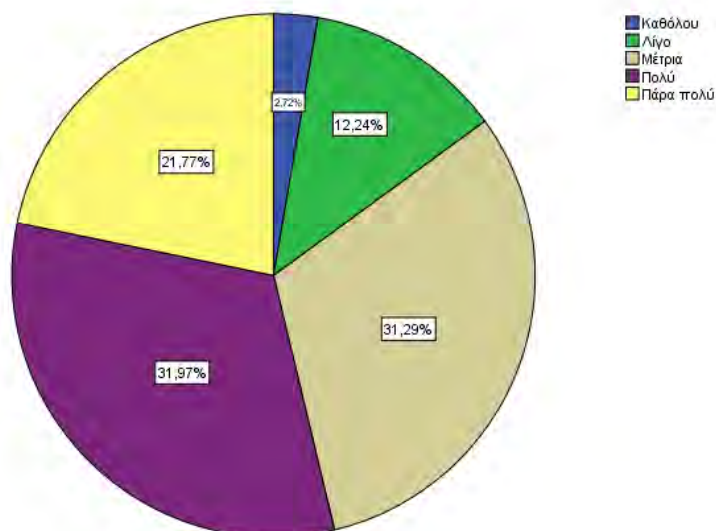
Διάγραμμα 31. Ερώτηση 19^η (μ)

19ν. Φιλόξενοι κάτοικοι

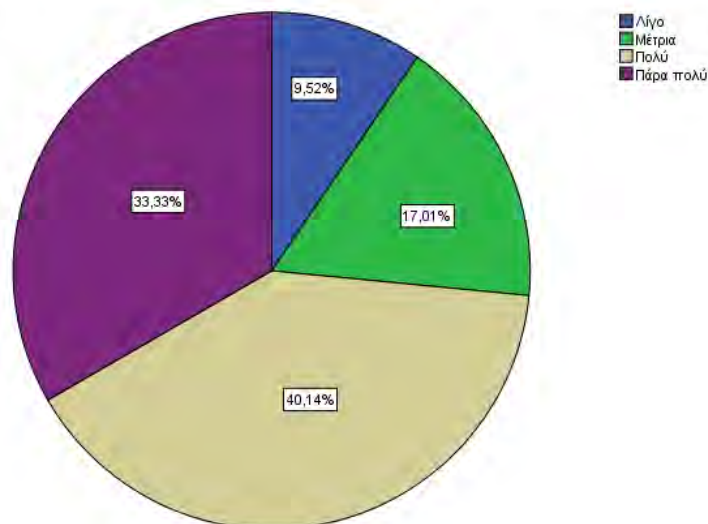

Διάγραμμα 32. Ερώτηση 19^η (ν)

19ο. Προσιτές τιμές

Διάγραμμα 33. Ερώτηση 19^η (ο)

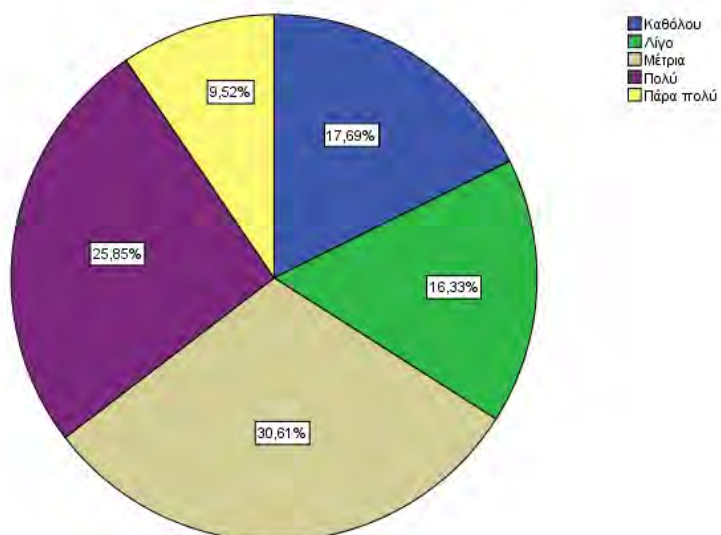
19π. Δυνατότητα επιλογής πολλών διαφορετικών δραστηριοτήτων

Διάγραμμα 34. Ερώτηση 19^η (π)

20. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η δυνατότητα άσκησης των ακόλουθων δραστηριοτήτων αποτελεί για εσάς ισχυρό κίνητρο για να επισκεφτείτε την Κέρκυρα;

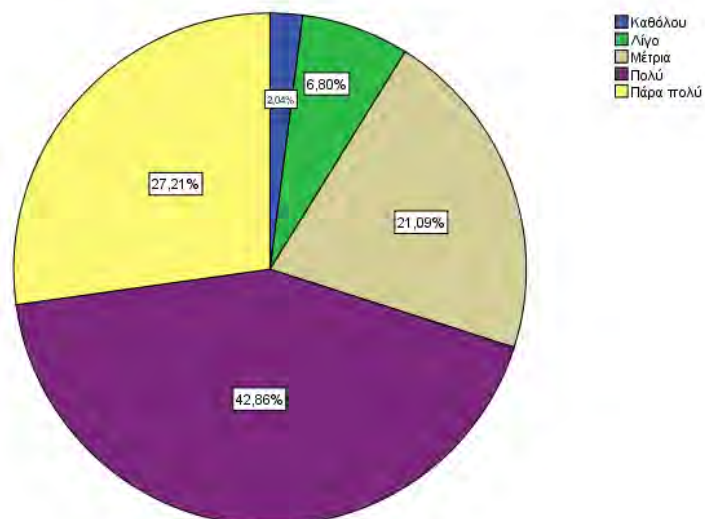

20α. Θαλάσσια σπορ

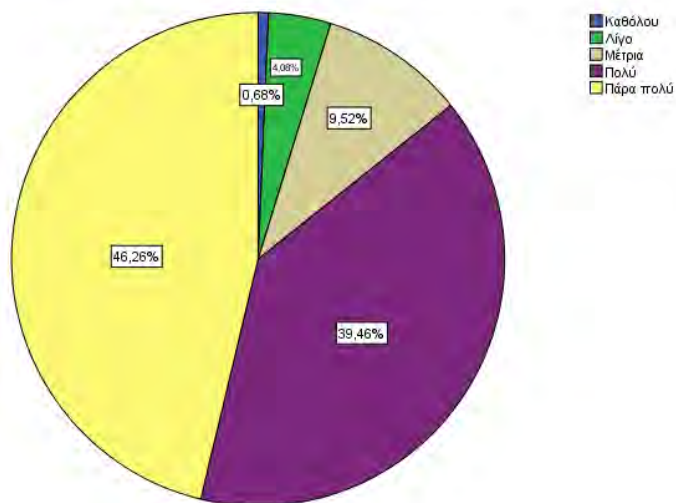
Διάγραμμα 35. Ερώτηση 20^η (α)

20β. Επισκέψεις -εκδρομές σε χωριά - οικισμούς

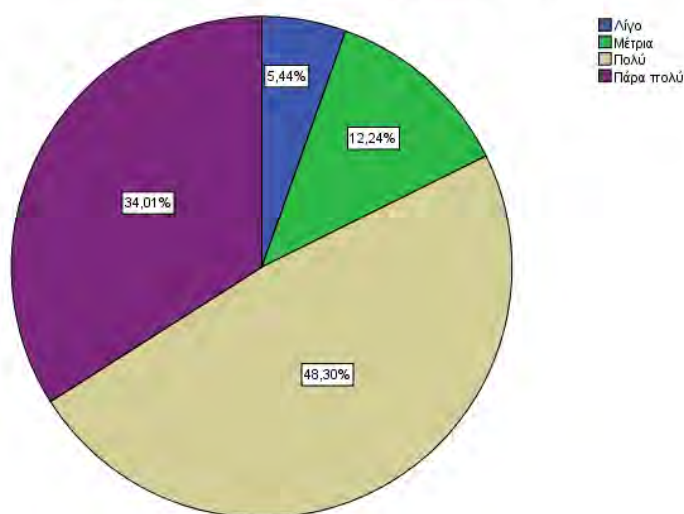
Διάγραμμα 36. Ερώτηση 20^η (β)

20γ. Επισκέψεις – εκδρομές στις παραλίες του νησιού

Διάγραμμα 37. Ερώτηση 20^η (γ)

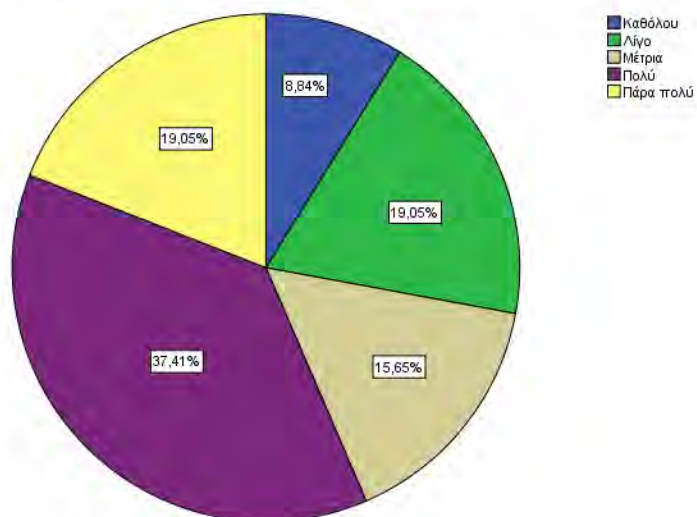
20δ. Γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής

Διάγραμμα 38. Ερώτηση 20^η (δ)

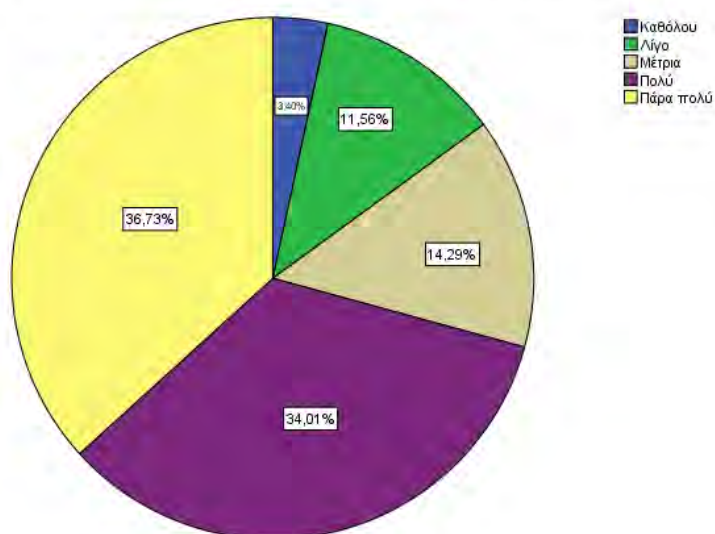

20ε. Παρακολούθηση παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων

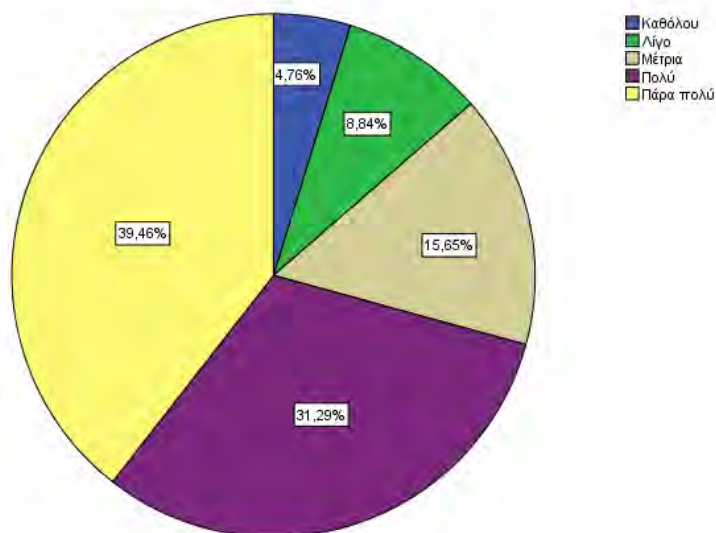
Διάγραμμα 39. Ερώτηση 20^η (ε)

20στ. Παρακολούθηση παραδοσιακών πολιτιστικών εκδηλώσεων

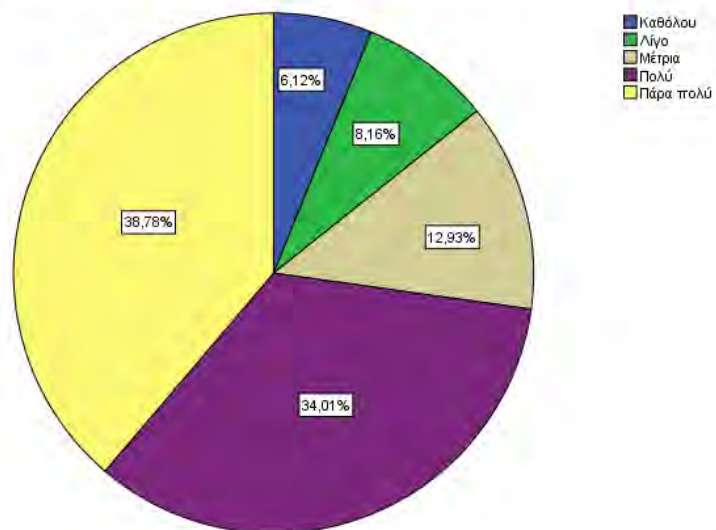
Διάγραμμα 40. Ερώτηση 20^η (στ)

20ζ. Ξενάγηση και γνωριμία με τα θρησκευτικά μνημεία του νησιού

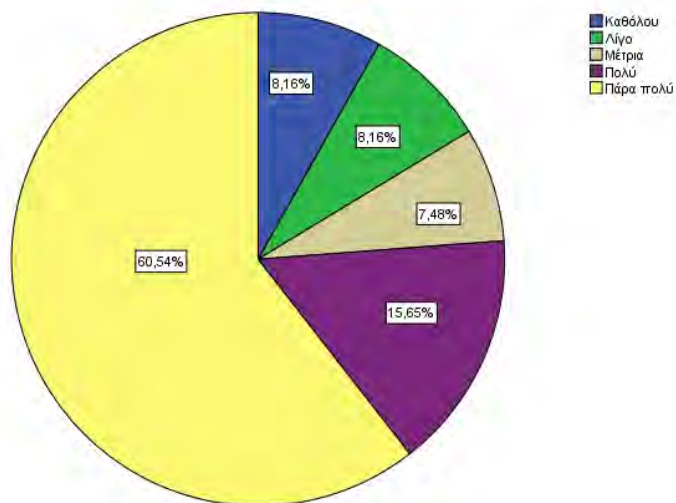
Διάγραμμα 41. Ερώτηση 20^η (ζ)

20η. Παρακολούθηση θρησκευτικών και προσκυνηματικών εκδηλώσεων

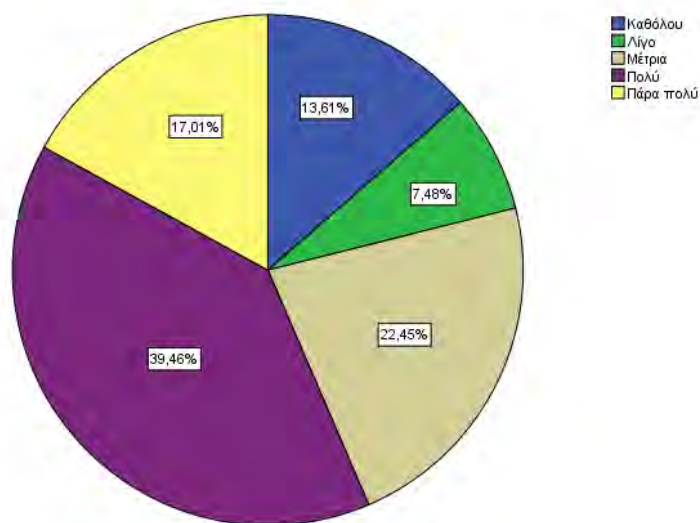
Διάγραμμα 42. Ερώτηση 20^η (η)

20θ. Προσκύνημα στον Άγιο Σπυρίδωνα

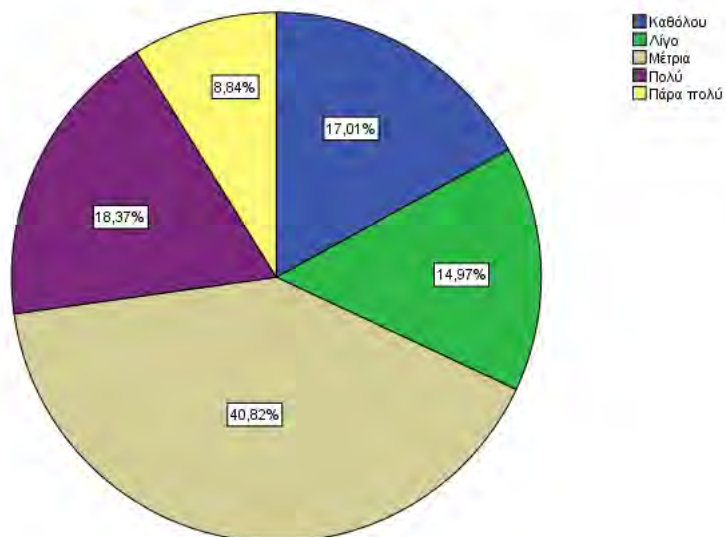
Διάγραμμα 43. Ερώτηση 20^θ (θ)

20ι. Συμμετοχή σε οργανωμένες ξεναγήσεις

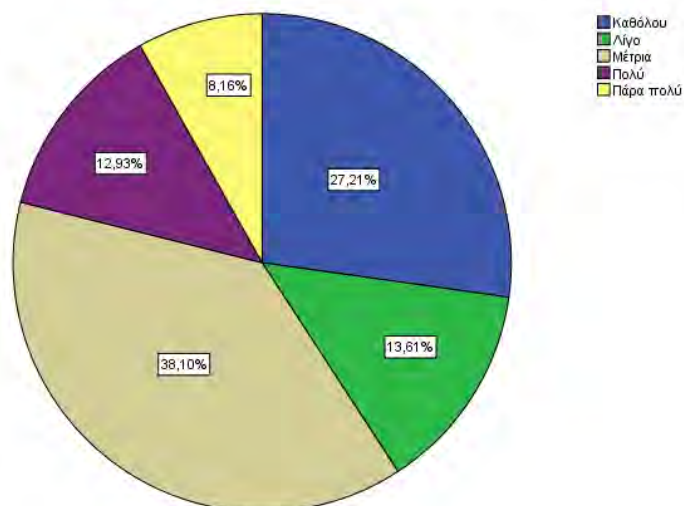
Διάγραμμα 44. Ερώτηση 20^ι (ι)

20κ. Συμμετοχή σε οργανωμένες πεζοπορικές διαδρομές

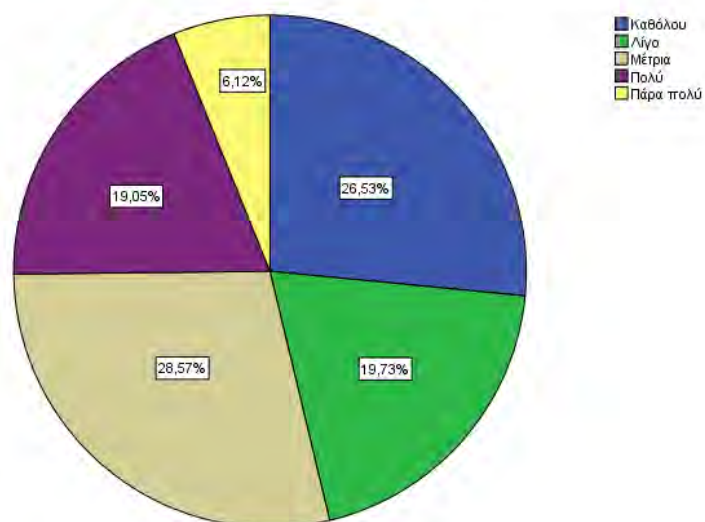
Διάγραμμα 45. Ερώτηση 20^η (κ)

20λ. Συμμετοχή σε οργανωμένες ποδηλατικές διαδρομές

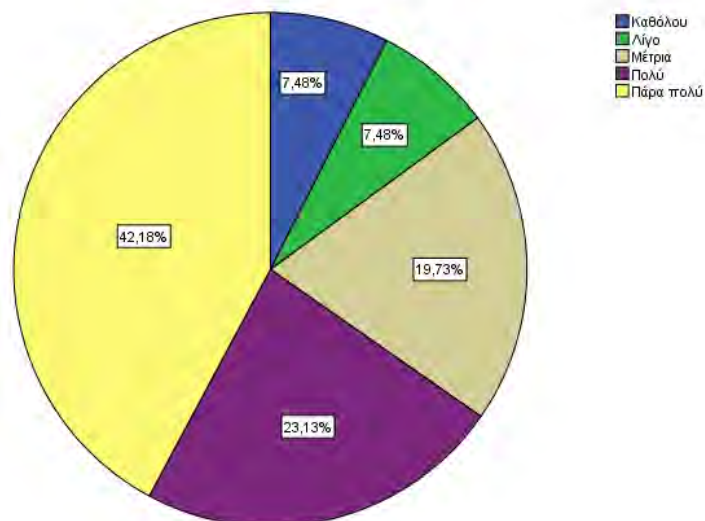

Διάγραμμα 46. Ερώτηση 20^η (λ)

20μ. Ενασχόληση με αγροτουριστικές δραστηριότητες

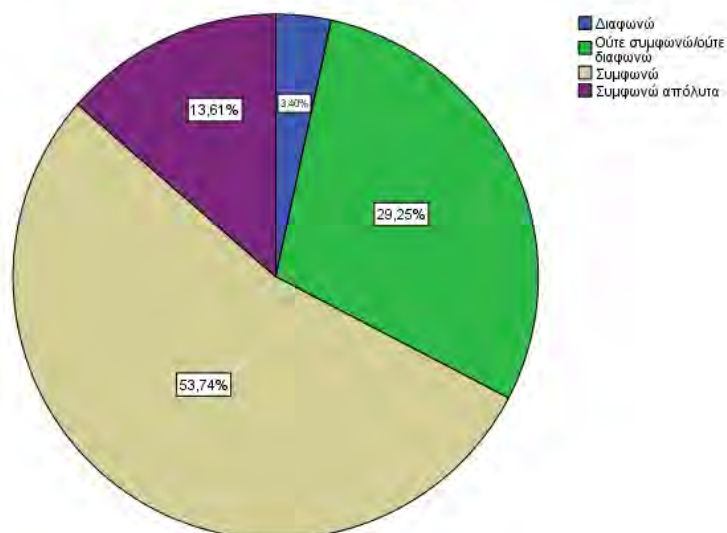
Διάγραμμα 47. Ερώτηση 20^η (μ)

20ν. Συνδυασμός περιβαλλοντικών, πολιτιστικών και θρησκευτικών δραστηριοτήτων

Διάγραμμα 48. Ερώτηση 20^η (ν)

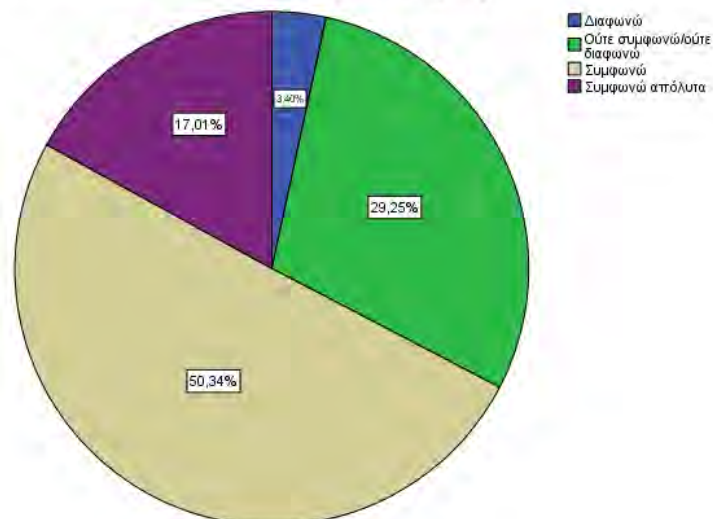
21. Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με τις ακόλουθες απόψεις που αφορούν τον οργανωμένο τουρισμό της νήσου Κέρκυρας;

21α. Η υπάρχουσα πληροφόρηση για τις τουριστικές δυνατότητες του νησιού είναι επαρκής

Διάγραμμα 49. Ερώτηση 21^η (α)

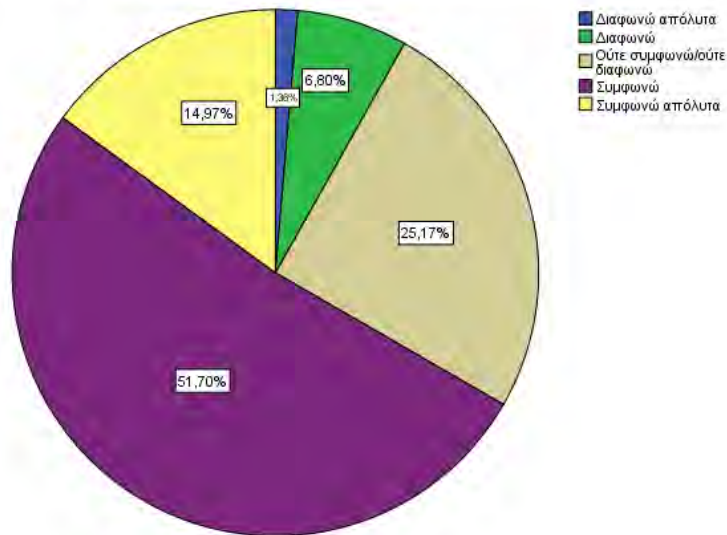
21β. Οι προσφερόμενες οργανωμένες τουριστικές δραστηριότητες που συνδυάζουν τους φυσικούς, πολιτιστικούς και θρησκευτικούς πόρους της Κέρκυρας είναι επαρκείς

Διάγραμμα 50. Ερώτηση 21^η (β)

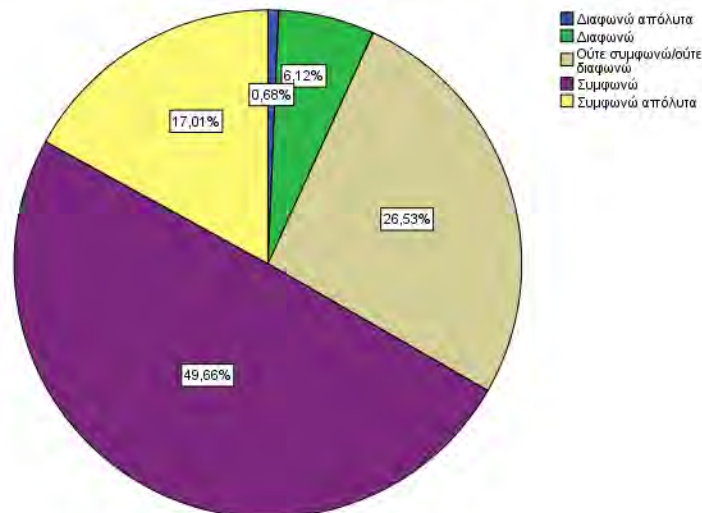

21γ. Ο θρησκευτικός πλούτος της Κέρκυρας αξιοποιείται επαρκώς

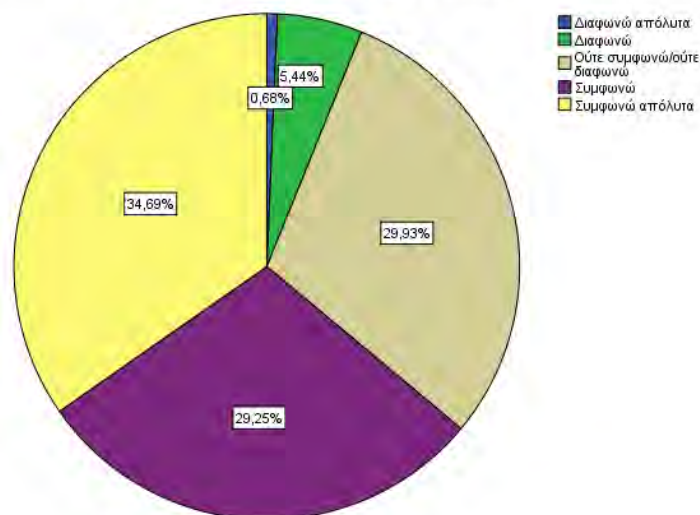
Διάγραμμα 51. Ερώτηση 21^η (γ)

21δ. Οι οργανωμένες επισκέψεις και ξεναγήσεις στα θρησκευτικά μνημεία είναι επαρκείς

Διάγραμμα 52. Ερώτηση 21^η (δ)

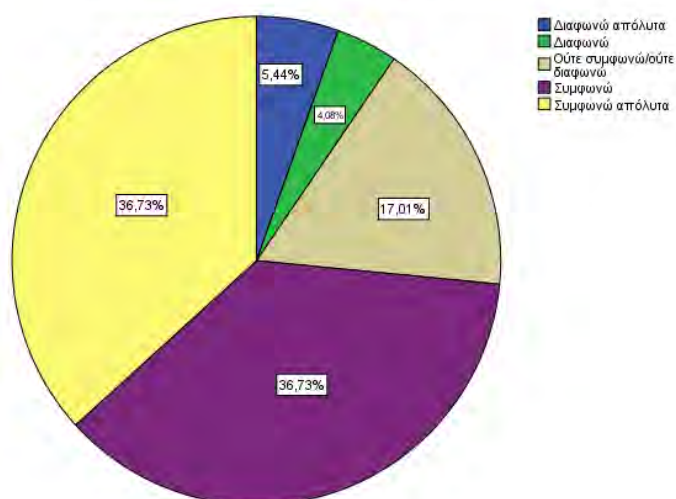
21ε. Η αξιοποίηση, προβολή και επισκεψιμότητα της Παναγίας Βλαχερνών βρίσκονται σε υψηλό επίπεδο

Διάγραμμα 53. Ερώτηση 21^η (ε)

22. Πιστεύετε ότι η Κέρκυρα αποτελεί έναν αξιόλογο θρησκευτικό – προσκυνηματικό προορισμό για τους ακόλουθους λόγους

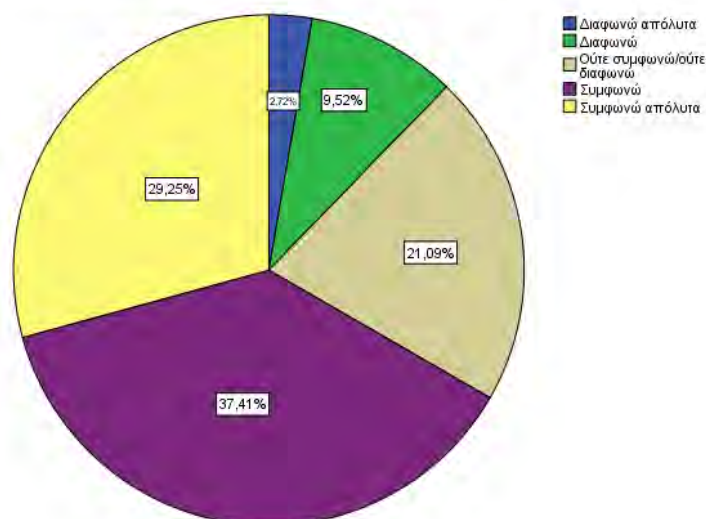
22α. Διαθέτει πολλά θρησκευτικά μνημεία και εκκλησίες

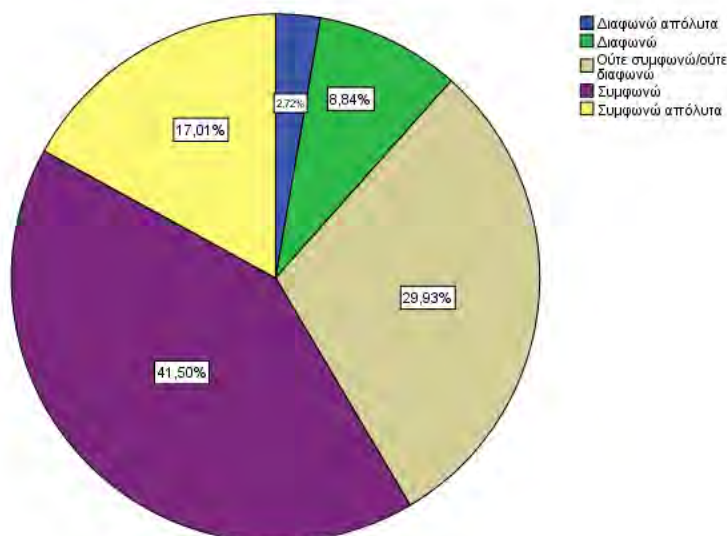
Διάγραμμα 54. Ερώτηση 22^η (α)

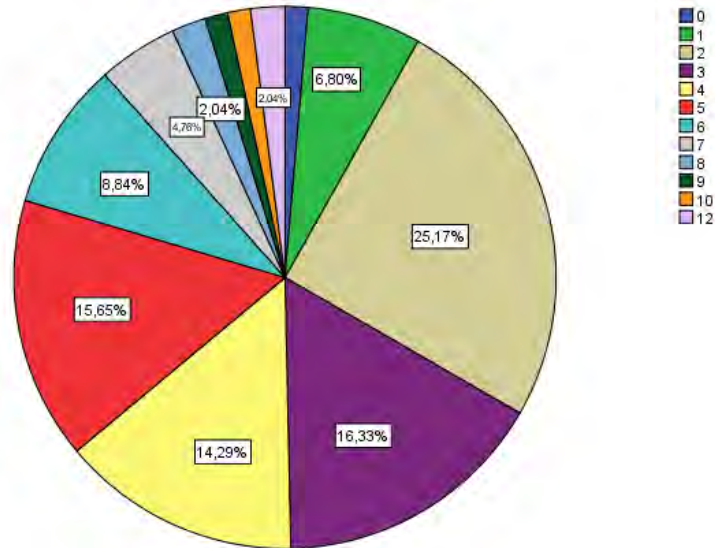
22β. Διαθέτει αξιόλογες θρησκευτικές εκδηλώσεις και πανηγύρια

Διάγραμμα 55. Ερώτηση 22^η (β)

22γ. Διαθέτει την οργάνωση για την προβολή και αξιοποίηση όλων των ανωτέρω

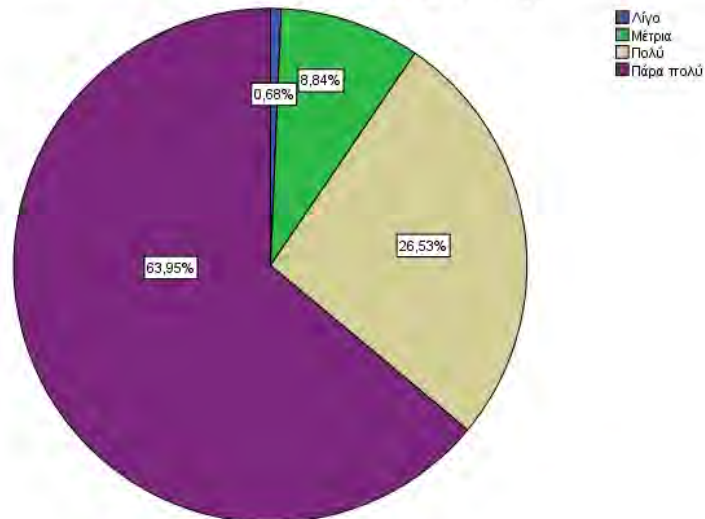
Διάγραμμα 56. Ερώτηση 22^η (γ)

23. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής σας, πόσες εκκλησίες και μοναστήρια επισκεφθήκατε ;

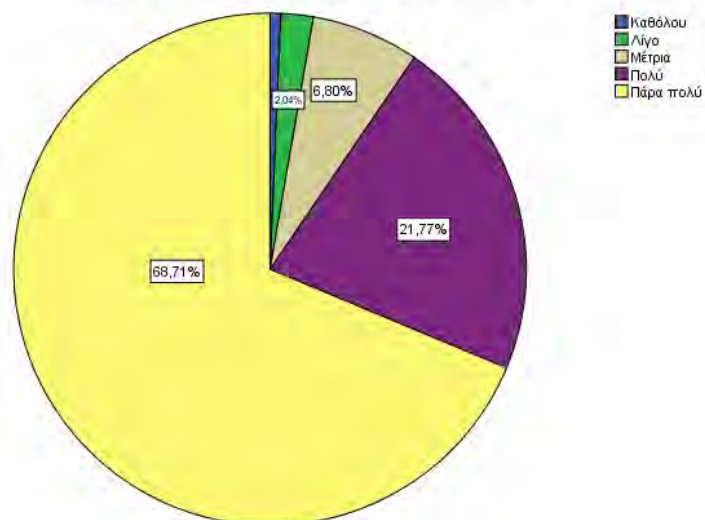
Διάγραμμα 57. Ερώτηση 23^η

25. Πιστεύετε πως το έθιμο «Μπότηδες» με το σπάσιμο των πηλινων καναπιών αποτελεί έναν επιπλέον λόγο τουριστικής έλξης κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας ;

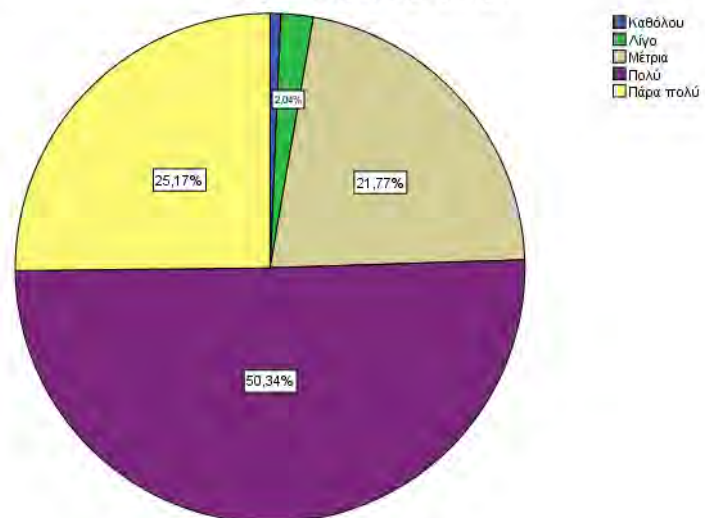
Διάγραμμα 58. Ερώτηση 25^η

26. Θεωρείτε ότι οι Φιλαρμονικές της Κέρκυρας αποτελούν ένα επιπλέον στοιχείο τουριστικής έλξης κατά τη διάρκεια του Πάσχα ;

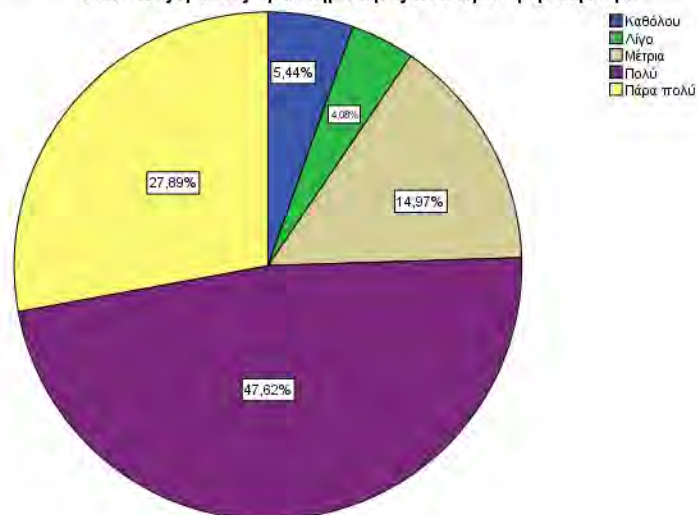
Διάγραμμα 59. Ερώτηση 26^η

27. Θεωρείτε ότι οι θρησκευτικοί πόροι που διαθέτει η Κέρκυρα αποτελούν στοιχείο που την καθιστά περισσότερο ξεχωριστή και προτιμητέα από άλλους τουριστικούς προορισμούς;

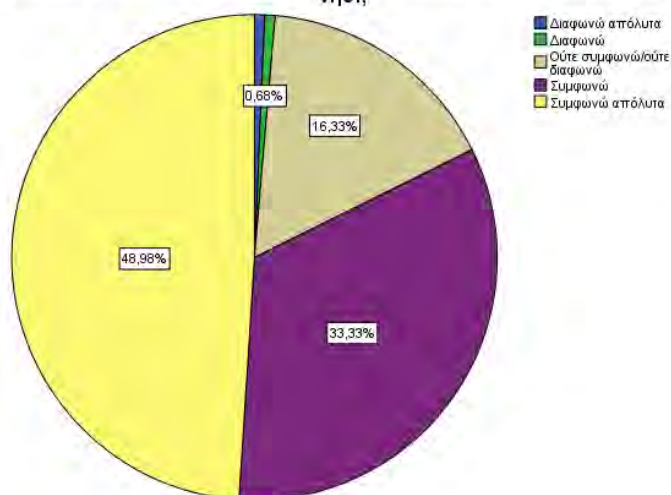
Διάγραμμα 60. Ερώτηση 27^η

28. Εάν έχετε επισκεφθεί την Κέρκυρα για λόγους θρησκευτικούς ή προσκυνήματος, σε ποιο βαθμό σας δόθηκε η δυνατότητα να συνδυάσετε κατά την/τις επίσκεψη/επισκέψεις σας τις θρησκευτικές σας εκδηλώσεις με διακοπές ή άλλες δραστηριότητες που προσφέρει η Κέρκ

Διάγραμμα 61. Ερώτηση 28^η

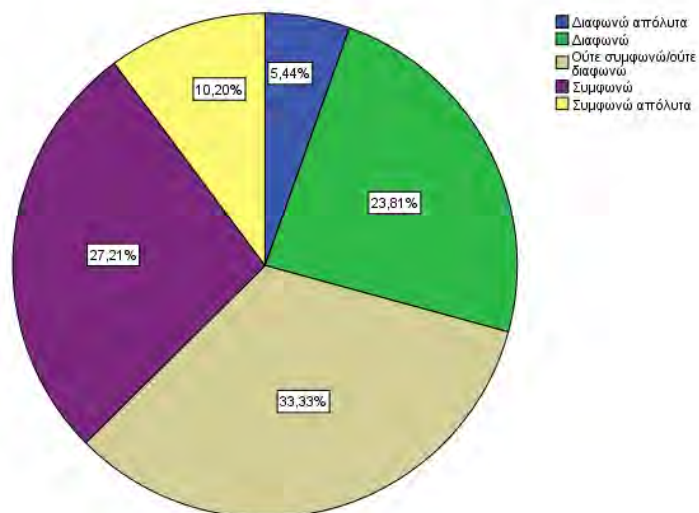
29. Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη ότι οι θρησκευτικοί πόροι της Κέρκυρας μπορούν και πρέπει να συνδυάζονται οργανωμένα με τους φυσικούς, πολιτιστικούς και λοιπούς τουριστικούς πόρους που διαθέτει το νησί;

Διάγραμμα 62. Ερώτηση 29^η

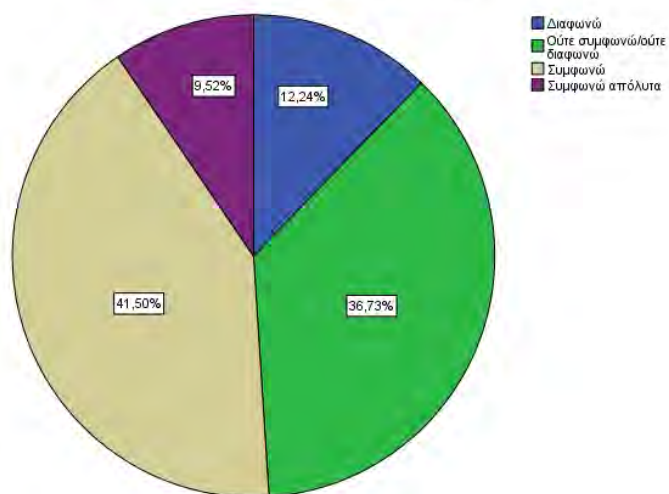
30. Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε, εξ' όσων γνωρίζετε, ότι υστερεί η Κέρκυρα όσον αφορά τα ακόλουθα χαρακτηριστικά σε σχέση με άλλους θρησκευτικούς προορισμούς στην Ελλάδα;

30α. Θρησκευτικοί πόροι

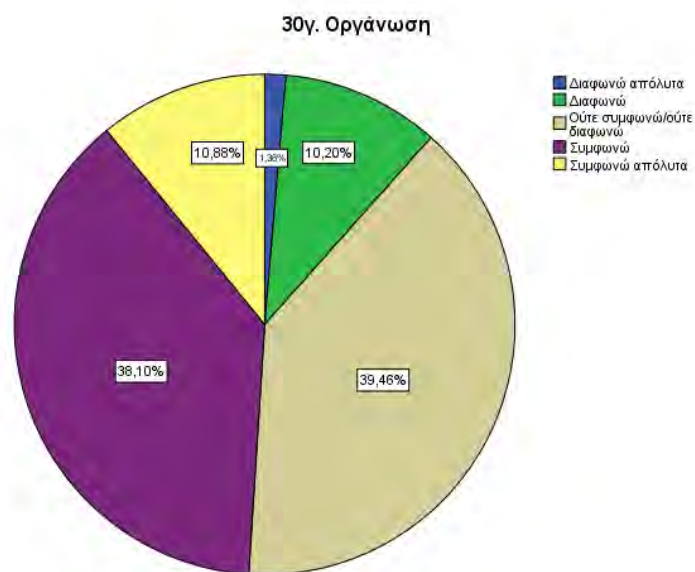
Διάγραμμα 63. Ερώτηση 30^η (α)

30β. Προβολή - Προώθηση

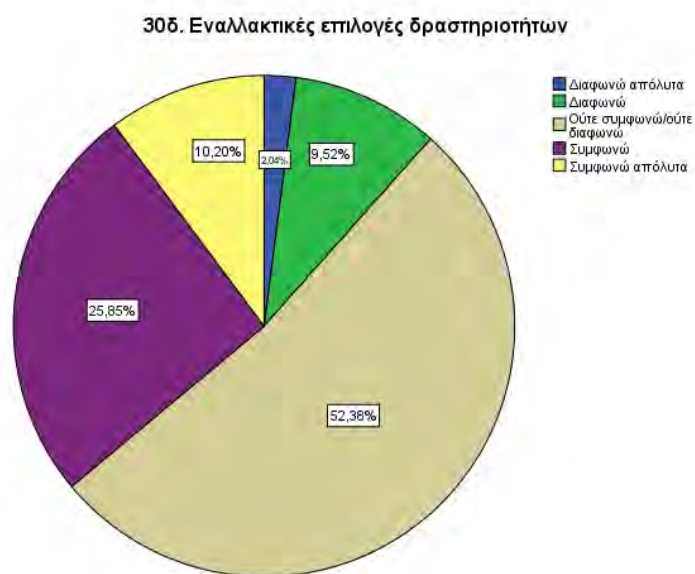

Διάγραμμα 64. Ερώτηση 30^η (β)

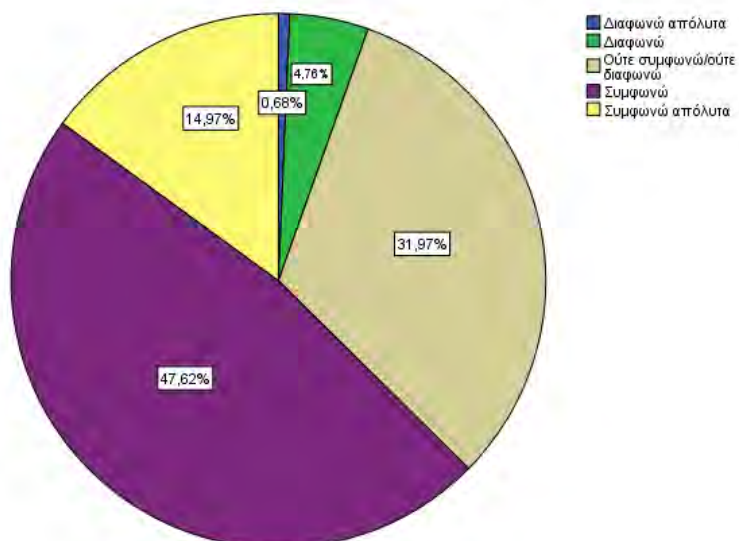

Διάγραμμα 65. Ερώτηση 30^η (γ)

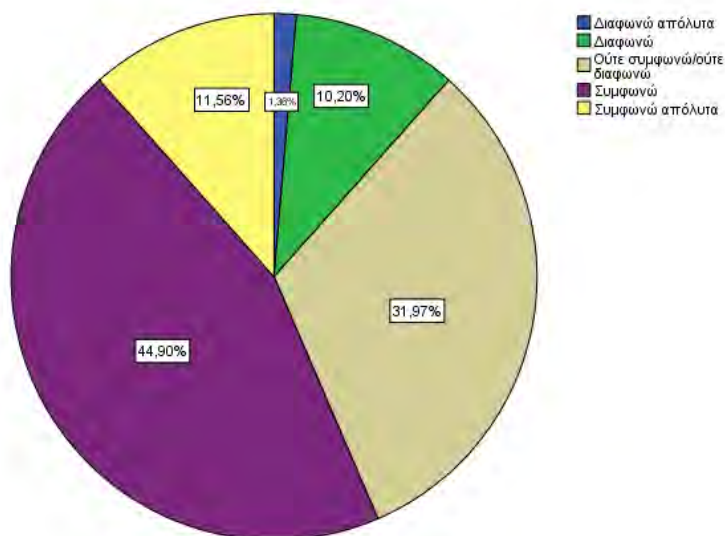
Διάγραμμα 66. Ερώτηση 30^η (δ)

30ε. Οικονομικό κόστος

Διάγραμμα 67. Ερώτηση 30^η (ε)

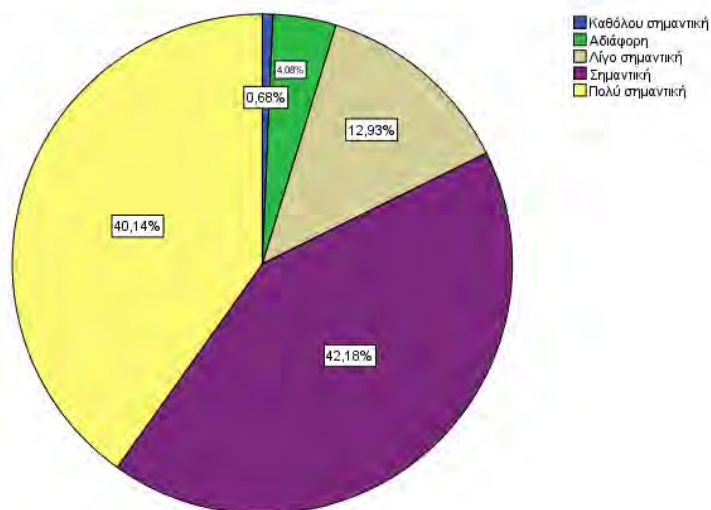
30στ. Τουριστικές υποδομές

Διάγραμμα 68. Ερώτηση 30^η (στ)

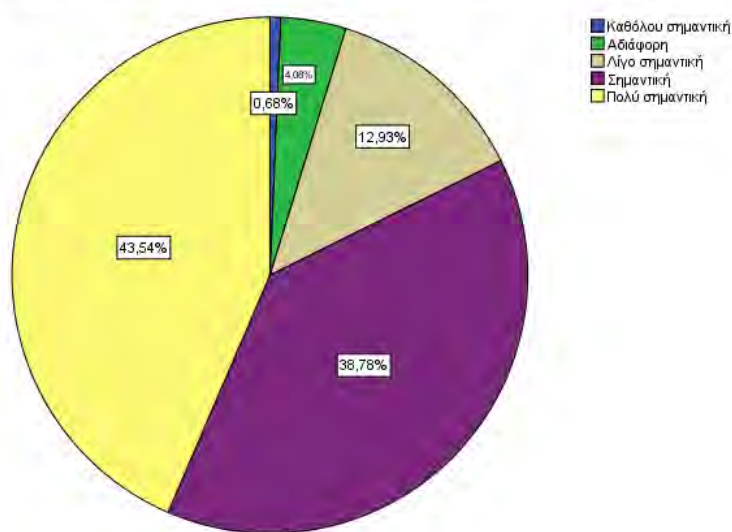
31. Αξιολογήστε κατά τη γνώμη σας τις ακόλουθες ενέργειες για την περαιτέρω ανάπτυξη του θρησκευτικού – προσκυνηματικού τουρισμού της Κέρκυρας με βάση τη σημαντικότητά τους.

31α. Μεγαλύτερη προβολή και προώθηση της θρησκευτικότητας του νησιού

Διάγραμμα 69. Ερώτηση 31^η (α)

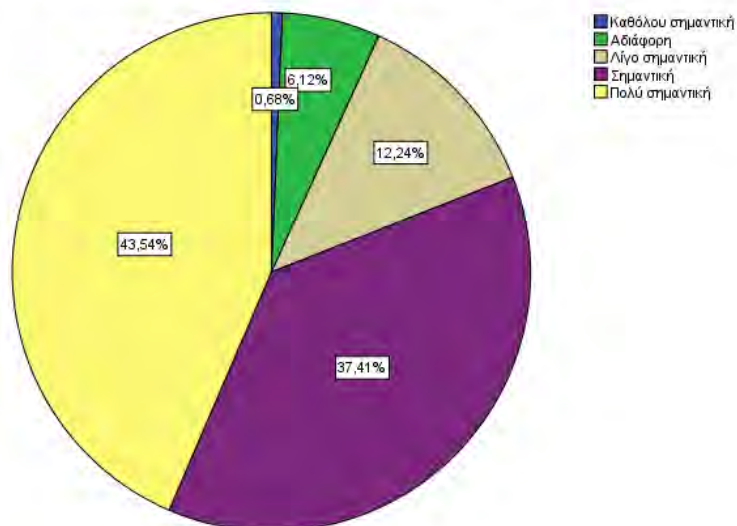
31β. Μεγαλύτερη προβολή και προώθηση του Ναού του Αγίου Σπυριδώνα

Διάγραμμα 70. Ερώτηση 31^η (β)

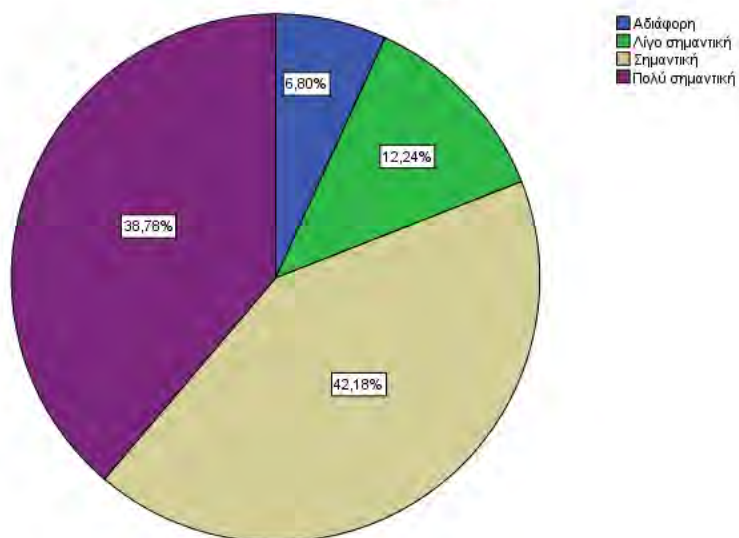

31γ. Ανάδειξη περισσότερων θρησκευτικών χώρων και εκδηλώσεων

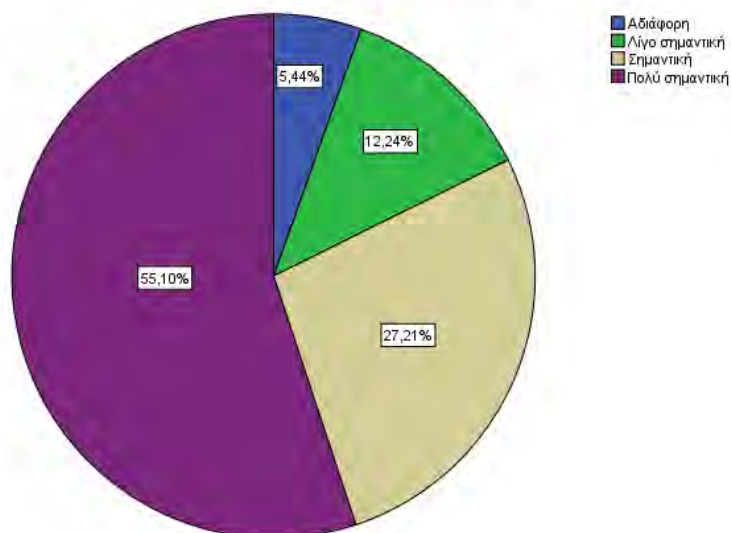
Διάγραμμα 71. Ερώτηση 31^η (γ)

31δ. Οργάνωση περισσότερων επισκέψεων και ξεναγήσεων σε θρησκευτικούς χώρους

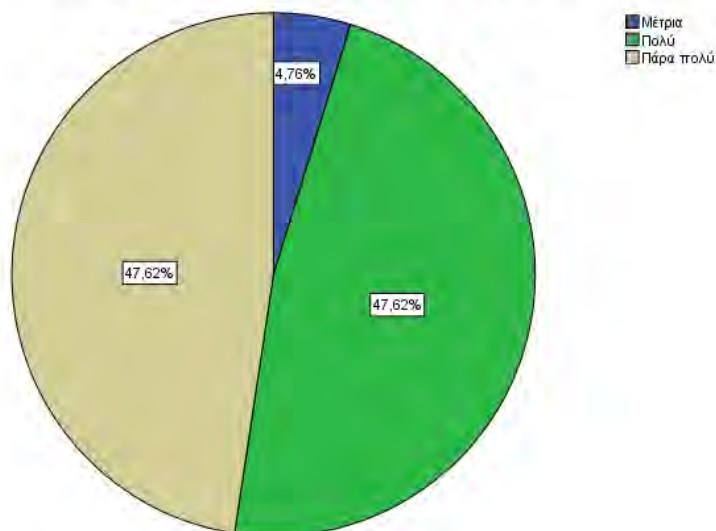
Διάγραμμα 72. Ερώτηση 31^η (δ)

31ε. Δημιουργία τουριστικών πακέτων που συνδυάζουν τον θρησκευτικό τουρισμό με άλλες δραστηριότητες

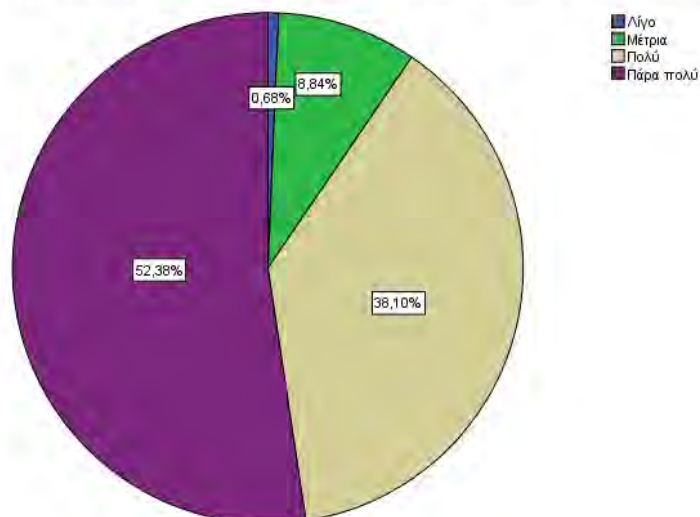
Διάγραμμα 73. Ερώτηση 31^η (ε)

33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)

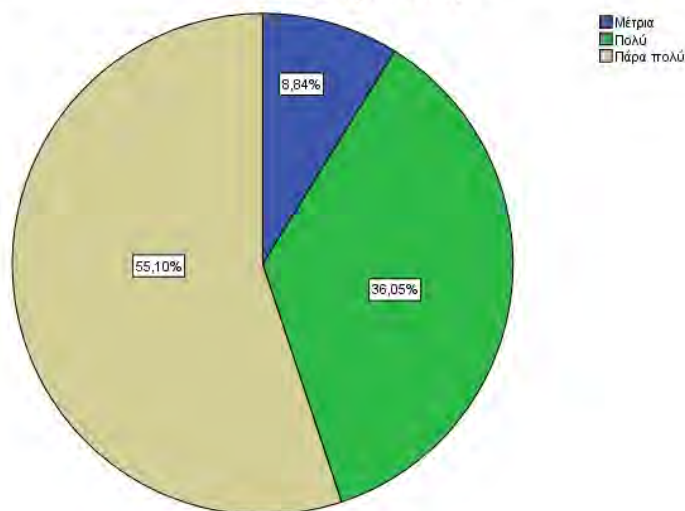
Διάγραμμα 74. Ερώτηση 33^η

34. Πόσο διατεθειμένος είστε να επισκεφθείτε ξανά το νησί της Κέρκυρας για τις διακοπές σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)

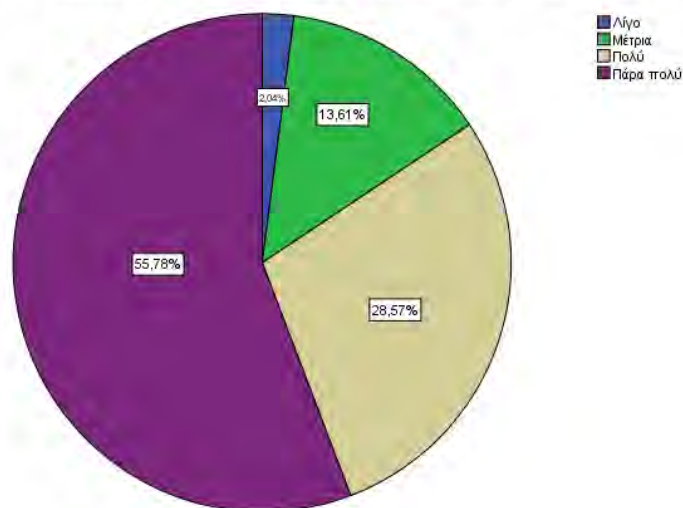
Διάγραμμα 75. Ερώτηση 34^η

35. Πόσο διατεθειμένος είστε να συστήσετε το νησί της Κέρκυρας για διακοπές σε γνωστούς, φίλους και συγγενείς σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)

Διάγραμμα 76. Ερώτηση 35^η

36. Θα συστήνατε το νησί της Κέρκυρας για Θρησκευτικό - Προσκυνηματικό τουρισμό; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)

Διάγραμμα 77. Ερώτηση 36^η

Ανάλυση Αξιοπιστίας ερωτήσεων Γ' Μέρους

Στο Γ' Μέρος του ερωτηματολογίου υπάρχουν ορισμένες ερωτήσεις οι οποίες αποτελούνται από μια πληθώρα υποερωτήσεων. Προκειμένου να μελετηθεί ο βαθμός συσχέτισης (βαθμός εσωτερικής συνέπειας) των υποερωτήσεων μεταξύ τους, χρησιμοποιείται ένας συντελεστής που ονομάζεται Cronbach Alpha. Αν ο cronbach alpha είναι μεγαλύτερος του 0,5 – 0,6 τότε υπάρχει αρκετά μεγάλη αξιοπιστία και εγκυρότητα μεταξύ των υποερωτήσεων. Πιο αναλυτικά, η 19^η ερώτηση αφορά τα χαρακτηριστικά που αποτελούν ισχυρό κίνητρο επισκεψιμότητας στο νησί της Κέρκυρας. Προκειμένου να μελετήσουμε αν οι υποερωτήσεις της 19^{ης} ερώτησης σχετίζονται μεταξύ τους ώστε να μπορούν όλες να ενοποιηθούν ως μία μεταβλητή που θα αποτελεί τα ενοποιημένα χαρακτηριστικά που αποτελούν κίνητρο επισκεψιμότητας, εκτελούμε το στατιστικό τεστ Reliability Analysis (μέσω του Spss) και λαμβάνουμε την τιμή του συντελεστή Cronbach Alpha η οποία είναι η ακόλουθη:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,832	16

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η τιμή του Cronbach Alpha είναι 0,832 που σημαίνει ότι υπάρχει ισχυρός βαθμός εσωτερικής συνέπειας μεταξύ των υποερωτήσεων της ερώτησης 19.

Εν συνεχεία, η ερώτηση 20 αναφέρεται στο αν η δυνατότητα άσκησης ορισμένων τουριστικών χαρακτηριστικών αποτελεί κίνητρο για να επισκεφτεί το δείγμα την Κέρκυρα. Σε αυτήν την περίπτωση η τιμή του Cronbach Alpha είναι η εξής:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,902	14

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η τιμή του Cronbach Alpha είναι 0,902 που σημαίνει ότι υπάρχει ισχυρός βαθμός εσωτερικής συνέπειας μεταξύ των υποερωτήσεων της ερώτησης 20.

Όσον αφορά την 21^η ερώτηση αυτή αφορά την εικόνα που έχει το δείγμα σε σχέση με το οργανωμένο τουρισμό στο νησί της Κέρκυρας. Η ερώτηση αυτή αποτελείται από 5 υποερωτήσεις. Για αυτές τις υποερωτήσεις ο συντελεστής Cronbach Alpha λαμβάνει την παρακάτω τιμή:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,818	5

Με βάση τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η τιμή του Cronbach Alpha είναι 0,818 που σημαίνει ότι υπάρχει ισχυρός βαθμός εσωτερικής συνέπειας μεταξύ των υποερωτήσεων της ερώτησης 21.

Ύστερα, η 22^η ερώτηση αφορά την εικόνα που έχει το δείγμα σε σχέση με το αν η Κέρκυρα αποτελεί θρησκευτικό προορισμό. Η ερώτηση αυτή αποτελείται από 3 υποερωτήσεις. Εδώ ο συντελεστής Cronbach Alpha λαμβάνει την παρακάτω τιμή:

Cronbach's Alpha	N of Items
,880	3

Με βάση τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η τιμή του Cronbach Alpha είναι 0,880 που σημαίνει ότι υπάρχει ισχυρός βαθμός εσωτερικής συνέπειας μεταξύ των υποερωτήσεων της ερώτησης 22.

Προχωρώντας, η ερώτηση 30 αφορά τις ενέργειες που πρέπει να ακολουθήσει η Κέρκυρα προκειμένου να αναπτύξει το θρησκευτικό τουρισμό της. Η ερώτηση αυτή αποτελείται από 6 υποερωτήσεις. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο συντελεστής Cronbach Alpha λαμβάνει τιμή:

Cronbach's Alpha	N of Items
,873	6

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η τιμή του Cronbach Alpha είναι 0,873 που σημαίνει ότι υπάρχει ισχυρός βαθμός εσωτερικής συνέπειας μεταξύ των υποερωτήσεων της ερώτησης 30.

Τέλος, στην 31^η το δείγμα καλείται να εκφράσει την άποψη του σχετικά με τις ενέργειες που θα πρέπει να κάνει η Κέρκυρα προκειμένου να αναπτύξει περαιτέρω τον θρησκευτικό – προσκυνηματικό τουρισμό της. Η ερώτηση αυτή αποτελείται από 5 ερωτήσεις. Ο συντελεστής Cronbach Alpha λαμβάνει την ακόλουθη τιμή:

Cronbach's Alpha	N of Items
,917	5

Με βάση τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η τιμή του Cronbach Alpha είναι 0,917 που σημαίνει ότι υπάρχει ισχυρός βαθμός εσωτερικής συνέπειας μεταξύ των υποερωτήσεων της ερώτησης 31.

Μοντέλο Γραμμικής Παλινδρόμησης

Στο προηγούμενο μέρος της έρευνας αναλύσαμε το βαθμό εσωτερικής συνέπειας ορισμένων υποερωτήσεων του Γ' μέρους. Αυτό έγινε για να δούμε αν οι υποερωτήσεις σχετίζονται μεταξύ τους ώστε να μπορούν να ενοποιηθούν προκειμένου να αποτελούν μια ενιαία μεταβλητή που θα περιγράφει την εκάστοτε ερώτηση. Πράγματι παρατηρήσαμε ότι σε όλες τις ερωτήσεις ο συντελεστής Cronbach alpha είναι αρκετά υψηλός ώστε να μπορούμε να ισχυριστούμε ότι οι υποερωτήσεις είναι αρκετά αξιόπιστες ως προς τη συσχέτιση μεταξύ τους. Έτσι, μπορούμε να ενοποιήσουμε τις υποερωτήσεις της κάθε ερώτησης σε μία νέα μεταβλητή που τις περιλαμβάνει όλες. Αυτό θα μας βοηθήσει στην ανάλυση της γραμμικής παλινδρόμησης.

Πιο αναλυτικά, η γραμμική παλινδρόμηση (linear regression) είναι μια στατιστική μέθοδος μέσω της οποίας μπορεί να ελεγχθεί η γραμμική συσχέτιση μεταξύ ορισμένων μεταβλητών. Με άλλα λόγια, ελέγχεται ο βαθμός επιρροής ορισμένων

μεταβλητών (που καλούνται ανεξάρτητες) επάνω σε μία άλλη μεταβλητή που ονομάζεται εξαρτημένη.

Στη συγκεκριμένη έρευνα το ρόλο των ανεξάρτητων μεταβλητών καλούνται να τον λάβουν 3 επόμενες μεταβλητές:

A) το σύνολο των αντικειμένων που σχετίζονται με τις απόψεις του δείγματος για την εν γένει τουριστική οργάνωση του νησιού της Κέρκυρας (ερώτηση 21) – E21. Εικόνα οργάνωσης

B) το σύνολο των αντικειμένων που σχετίζονται με τις απόψεις του δείγματος για τη θρησκευτική τουριστική οργάνωση του νησιού της Κέρκυρας (ερώτηση 22) – E22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης

Γ) το σύνολο των αντικειμένων που σχετίζονται με τον βαθμό ικανοποίησης από τον προορισμό (ερώτηση 33).

Επιπλέον, στο μοντέλο της γραμμικής παλινδρόμησης υπάρχει και η εξαρτημένη μεταβλητή. Το ρόλο αυτό θα τον διαδραματίσουν δύο μεταβλητές: α) η μεταβλητή που συνδέεται με την πρόθεσή τους να επισκεφτούν ξανά το νησί της Κέρκυρας (ερώτηση 34), β) η μεταβλητή που συνδέεται με την πρόθεσή τους να συστήσουν το νησί της Κέρκυρας τόσο για γενικό τουρισμό όσο και για θρησκευτικό τουρισμό (ερωτήσεις 35 και 36).

Για αυτό το λόγο θα εκτελέσουμε τρεις φορές το μοντέλο της γραμμικής παλινδρόμησης, μία για κάθε εξαρτημένη μεταβλητή.

Πιο αναλυτικά:

Εφαρμόζοντας το μοντέλο της γραμμικής παλινδρόμησης για τις ανεξάρτητες μεταβλητές ερώτηση 21, ερώτηση 22 και ερώτηση 33 και την εξαρτημένη μεταβλητή 34, λαμβάνουμε τον εξής πίνακα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,673 ^a	,453	,442	,509

a. Predictors: (Constant), 33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5), E22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης, E21. Εικόνα Οργάνωσης

Η τιμή του R square δείχνει το βαθμό επιρροής των 3 ανεξάρτητων μεταβλητών επάνω στην εξαρτημένη μεταβλητή. Όσο πιο κοντά είναι στο 1 τόσο πιο μεγάλη είναι η επιρροή. Ο αριθμός του r – square είναι 0,453. Αυτό δηλώνει ότι η εξαρτημένη μεταβλητή (πρόθεση τους να επισκεφτούν ξανά το νησί) ερμηνεύεται κατά ποσοστό 45,3% (αρκετά υψηλό ποσοστό) από τις 3 ανεξάρτητες μεταβλητές (γενική τουριστική εικόνα του προορισμού – ερώτηση 21, θρησκευτική εικόνα του προορισμού – ερώτηση 22, βαθμός ικανοποίησης – ερώτηση 33).

Ο παρακάτω πίνακας και πιο συγκεκριμένα η πρώτη του στήλη δείχνει πιο αναλυτικά τον βαθμό συσχέτισης της κάθε ανεξάρτητης μεταβλητής με την εξαρτημένη.

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,874	,371		2,358	,020
	E21. Εικόνα Οργάνωσης	,009	,078	,008	,115	,909
	E22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης	,312	,052	,426	6,014	,000
	33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	,526	,075	,452	7,053	,000

a. Dependent Variable: 34. Πόσο διατεθειμένος είστε να επισκεφθείτε ξανά το νησί της Κέρκυρας για τις διακοπές σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)

Πιο συγκεκριμένα,

Ο τύπος που μπορεί να περιγράψει τη συσχέτιση αυτή είναι ο ακόλουθος:

Η μία μονάδα της μεταβλητής πρόθεση (επανεπισκεψιμότητας στο νησί) επηρεάζεται κατά 0,009 μονάδες από την εικόνα της τουριστικής οργάνωσης του νησιού, κατά 0,312 από την εικόνα της θρησκευτικής οργάνωσης του τουρισμού και κατά 0,526 από τον βαθμό ικανοποίησης. Αλγεβρικά:

$$\text{Πρόθεση επανεπισκεψιμότητας} = 0,874 + (0,009) * \text{εικόνα τουριστικής οργάνωσης} + 0,312 * \text{θρησκευτικής οργάνωσης} + 0,526 * \text{βαθμός ικανοποίησης}$$

Εφαρμόζοντας το μοντέλο της γραμμικής παλινδρόμησης για τις ανεξάρτητες μεταβλητές ερώτηση 21, ερώτηση 22 και ερώτηση 33 και την εξαρτημένη μεταβλητή 35, λαμβάνουμε τον εξής πίνακα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,713 ^a	,509	,498	,464

a. Predictors: (Constant), 33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5), E22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης, E21. Εικόνα Οργάνωσης

Ο αριθμός του r – square είναι 0,509. Αυτό δηλώνει ότι η εξαρτημένη μεταβλητή (πρόθεση τους να συστήσουν το νησί ως τουριστικό προορισμό) ερμηνεύεται κατά ποσοστό 50,9% (αρκετά υψηλό ποσοστό) από τις 3 ανεξάρτητες μεταβλητές (γενική τουριστική εικόνα του προορισμού – ερώτηση 21, θρησκευτική εικόνα του προορισμού – ερώτηση 22, βαθμός ικανοποίησης – ερώτηση 33).

Ο παρακάτω πίνακας και πιο συγκεκριμένα η πρώτη του στήλη δείχνει πιο αναλυτικά τον βαθμό συσχέτισης της κάθε ανεξάρτητης μεταβλητής με την εξαρτημένη.

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,583	,337		1,728	,086
	E21. Εικόνα Οργάνωσης	,107	,071	,103	1,494	,137
	E22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης	,228	,047	,325	4,831	,000
	33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	,589	,068	,527	8,681	,000

a. Dependent Variable: 35. Πόσο διατεθειμένος είστε να συστήσετε το νησί της Κέρκυρας για διακοπές σε γνωστούς, φίλους και συγγενείς σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)

Ειδικότερα,

Ο τύπος που μπορεί να περιγράψει τη συσχέτιση αυτή είναι ο ακόλουθος:

Η μία μονάδα της μεταβλητής πρόθεση (να συστήσουν το νησί ως τουριστικό προορισμό) επηρεάζεται κατά 0,107 μονάδες από την εικόνα της τουριστικής οργάνωσης του νησιού, κατά 0,228 από την εικόνα της θρησκευτικής οργάνωσης του τουρισμού και κατά 0,589 από τον βαθμό ικανοποίησης. Αλγεβρικά:

Πρόθεση να συστήσουν ως τουριστικό προορισμό = $0,583 + (0,107) * \text{εικόνα τουριστικής οργάνωσης} + 0,228 * \text{θρησκευτικής οργάνωσης} + 0,589 * \text{βαθμός ικανοποίησης}$

Τέλος, εφαρμόζοντας το μοντέλο της γραμμικής παλινδρόμησης για τις ανεξάρτητες μεταβλητές ερώτηση 21, ερώτηση 22 και ερώτηση 33 και την εξαρτημένη μεταβλητή 36, λαμβάνουμε τον εξής πίνακα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,577 ^a	,333	,319	,657

a. Predictors: (Constant), 33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5), E22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης, E21. Εικόνα Οργάνωσης

Ο αριθμός του r – square είναι 0,333. Αυτό δηλώνει ότι η εξαρτημένη μεταβλητή (πρόθεση τους να συστήσουν το νησί ως θρησκευτικό προορισμό) ερμηνεύεται κατά ποσοστό 33,3% (μικρότερο ποσοστό σε σχέση με τα άλλα δύο μοντέλα) από τις 3 ανεξάρτητες μεταβλητές (γενική τουριστική εικόνα του προορισμού – ερώτηση 21, θρησκευτική εικόνα του προορισμού – ερώτηση 22, βαθμός ικανοποίησης – ερώτηση 33).

Ο παρακάτω πίνακας και πιο συγκεκριμένα η πρώτη του στήλη δείχνει πιο αναλυτικά τον βαθμό συσχέτισης της κάθε ανεξάρτητης μεταβλητής με την εξαρτημένη.

		Coefficients ^a				
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,965	,478		2,017	,046
	E21. Εικόνα Οργάνωσης	,377	,101	,298	3,732	,000
	E22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης	,253	,067	,296	3,777	,000
	33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	,231	,096	,170	2,402	,018

a. Dependent Variable: 36. Θα συστήνατε το νησί της Κέρκυρας για Θρησκευτικό – Προσκυνηματικό τουρισμό; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)

Ειδικότερα,

Ο τύπος που μπορεί να περιγράψει τη συσχέτιση αυτή είναι ο ακόλουθος:

Η μία μονάδα της μεταβλητής πρόθεση (να συστήσουν το νησί ως θρησκευτικό προορισμό) επηρεάζεται κατά 0,377 μονάδες από την εικόνα της τουριστικής οργάνωσης του νησιού, κατά 0,253 από την εικόνα της θρησκευτικής οργάνωσης του τουρισμού και κατά 0,231 από τον βαθμό ικανοποίησης. Αλγεβρικά:

Πρόθεση να συστήσουν ως θρησκευτικό προορισμό = 0,965+(0,377)*εικόνα τουριστικής οργάνωσης + 0,253*θρησκευτικής οργάνωσης+0,231*βαθμός ικανοποίησης

Βαθμός επιρροής δημογραφικών στοιχείων στις μεταβλητές

Βαθμός επιρροής του φύλου στις μεταβλητές

Προκειμένου να μελετήσουμε αν το φύλο επηρεάζει τις απαντήσεις του δείγματος σχετικά με την τουριστική και θρησκευτική εικόνα που έχουν για τον

προορισμό καθώς και τον βαθμό ικανοποίησης τους από τον προορισμό και την πρόθεση τους να επισκεφτούν ξανά τον προορισμό αλλά και να τον προτείνουν σε άλλους, εκτελέσαμε το στατιστικό τεστ - Independent Samples T-test, προκειμένου να συγκριθούν οι μέσες τιμές της κάθε μεταβλητής αφού χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, η μία για τους άνδρες και η άλλη για τις γυναίκες.

Ειδικότερα, το Independent Samples T-test που σχετίζεται με το βαθμό επιρροής του φύλου στην τουριστική εικόνα που έχουν για την Κέρκυρα, δίνει το ακόλουθο αποτέλεσμα:

Independent Samples Test											
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						95% Confidence Interval of the Difference	
		F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Lower	Upper	
Ε21. Εικόνα Οργάνωσης	Equal variances assumed	1,028	,312	,426	145	,671	,04456	,10466	-,16231	,25142	
	Equal variances not assumed			,419	129,146	,676	,04456	,10625	-,16567	,25478	

Ο πίνακας των αποτελεσμάτων αποτελείται από δύο γραμμές. Το Levene's test υποδεικνύει την γραμμή, τα αποτελέσματα της οποίας θα γίνουν αποδεκτά. Το Levene's test χρησιμοποιείται για τον έλεγχο της υπόθεσης της ισότητας μεταξύ των δύο διακυμάνσεων και υπολογίζει μία p-value (sig). Αν η p-value είναι μικρότερη του

0,05, απορρίπτεται η υπόθεση ότι οι δύο διακυμάνσεις είναι ίσες. Στην αντίθετη περίπτωση, γίνεται δεκτή. Επομένως, ανάλογα με την p-value (sig.) του Levene's test, θα γίνει αποδεκτή είτε η πρώτη είτε η δεύτερη γραμμή των αποτελεσμάτων. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η τιμή sig του Levene's test είναι 0,312, οπότε θα γίνει δεκτή η πρώτη γραμμή του πίνακα t-test. Στην πρώτη γραμμή, η τιμή του sig είναι 0,671. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να γίνει δεκτή η υπόθεση, ότι οι δύο μέσες τιμές του δείγματος δεν διαφέρουν. Ειδικότερα, αν η τιμή του p-value είναι μεγαλύτερη από 0,05, τότε, σημαίνει, ότι οι μέσες τιμές δεν διαφέρουν. Αν, όμως, η τιμή του t-test είναι μικρότερη από 0,05, τότε αυτό έχει ως αποτέλεσμα ότι οι μέσες τιμές των αντρών και των γυναικών διαφέρουν. Εδώ παρατηρείται, ότι η τιμή είναι $0,671 > 0,05$. Αυτό σημαίνει ότι το φύλο δεν ασκεί καμία επιρροή στην τουριστική εικόνα του προορισμού. Με άλλα λόγια τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες αξιολογούν την τουριστική εικόνα του προορισμού με τον ίδιο τρόπο.

Στη συνέχεια, το Independent Samples T-test που σχετίζεται με το βαθμό επιρροής του φύλου στη θρησκευτική εικόνα του προορισμού παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα:

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Ε22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης	Equal variances assumed	,086	,769	-,077	145	,938	-,01197	,15488	-,31808	,29413
	Equal variances not assumed			-,077	135,020	,939	-,01197	,15593	-,32035	,29641

Το αποτέλεσμα του Levene's test είναι $0,769 > 0,05$. Οπότε γίνεται δεκτή η πρώτη γραμμή του πίνακα (δηλαδή γίνεται δεκτή η υπόθεση ότι οι δύο διακυμάνσεις είναι ίσες). Στην πρώτη γραμμή, η τιμή του sig είναι $0,938 > 0,05$. Άρα γίνεται δεκτή η υπόθεση, ότι οι δύο μέσες τιμές του δείγματος δεν διαφέρουν. Αυτό σημαίνει ότι το φύλο δεν ασκεί καμία επιρροή θρησκευτική εικόνα που έχουν για τον προορισμό. Δηλαδή, τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες αξιολογούν τη θρησκευτική εικόνα του προορισμού με τον ίδιο τρόπο.

Ύστερα, το Independent Samples T-test που σχετίζεται με το βαθμό επιρροής του φύλου στο βαθμό ικανοποίησης του προορισμού παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Independent Samples Test										
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Equal variances assumed	,001	,982	-,202	145	,840	-,020	,097	-,212	,173
	Equal variances not assumed			-,202	139,393	,840	-,020	,097	-,212	,173

Το αποτέλεσμα του Levene's test είναι $0,982 > 0,05$. Οπότε γίνεται δεκτή η πρώτη γραμμή του πίνακα (δηλαδή γίνεται δεκτή η υπόθεση ότι οι δύο διακυμάνσεις είναι ίσες). Στην πρώτη γραμμή, η τιμή του sig είναι $0,840 > 0,05$. Άρα γίνεται δεκτή η υπόθεση, ότι οι δύο μέσες τιμές του δείγματος δεν διαφέρουν. Αυτό σημαίνει ότι το φύλο δεν ασκεί καμία επιρροή στο βαθμό ικανοποίησης που έχουν για τον προορισμό.

Το Independent Samples T-test που σχετίζεται με το βαθμό επιρροής του φύλου στη διάθεση επανεπισκεψιμότητας του προορισμού παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
34. Πόσο διατεθειμένος είστε να επισκεφθείτε ξανά το νησί της Κέρκυρας για τις διακοπές σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Equal variances assumed	,665	,416	-1,258	145	,210	-,142	,113	-,365	,081
	Equal variances not assumed			-1,273	143,658	,205	-,142	,112	-,362	,079

Το αποτέλεσμα του Levene's test είναι $0,416 > 0,05$. Οπότε γίνεται δεκτή η πρώτη γραμμή του πίνακα (δηλαδή γίνεται δεκτή η υπόθεση ότι οι δύο διακυμάνσεις είναι ίσες). Στην πρώτη γραμμή, η τιμή του sig είναι $0,210 > 0,05$. Άρα γίνεται δεκτή η υπόθεση, ότι οι δύο μέσες τιμές του δείγματος δεν διαφέρουν. Αυτό σημαίνει ότι το φύλο δεν ασκεί καμία επιρροή στη διάθεση επανεπισκεψιμότητας που έχουν για τον προορισμό.

Το Independent Samples T-test που σχετίζεται με το βαθμό επιρροής του φύλου στη διάθεση να συστήσουν τον προορισμό παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
35. Πόσο διατεθειμένος είστε να συστήσετε το νησί της Κέρκυρας για διακοπές σε γνωστούς, φίλους και συγγενείς σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Equal variances assumed	3,871	,051	-1,133	145	,259	-,123	,108	-,337	,091
	Equal variances not assumed			-1,154	144,898	,250	-,123	,106	-,333	,088

Το αποτέλεσμα του Levene's test είναι $0,051 > 0,05$. Οπότε γίνεται δεκτή η πρώτη γραμμή του πίνακα (δηλαδή γίνεται δεκτή η υπόθεση ότι οι δύο διακυμάνσεις είναι ίσες). Στην πρώτη γραμμή, η τιμή του sig είναι $0,259 > 0,05$. Άρα γίνεται δεκτή η υπόθεση, ότι οι δύο μέσες τιμές του δείγματος δεν διαφέρουν. Αυτό σημαίνει ότι το φύλο δεν ασκεί καμία επιρροή στη διάθεση τους να συστήσουν τον προορισμό.

Το Independent Samples T-test που σχετίζεται με το βαθμό επιρροής του φύλου στη διάθεση να συστήσουν την Κέρκυρα ως θρησκευτικό προορισμό παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
36. Θα συστήνατε το νησί της Κέρκυρας για Θρησκευτικό – Προσκυνηματικό τουρισμό; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Equal variances assumed	,021	,884	-1,011	145	,314	-,134	,132	-,395	,128
	Equal variances not assumed			-1,009	137,665	,315	-,134	,132	-,395	,128

Το αποτέλεσμα του Levene's test είναι $0,884 > 0,05$. Οπότε γίνεται δεκτή η πρώτη γραμμή του πίνακα (δηλαδή γίνεται δεκτή η υπόθεση ότι οι δύο διακυμάνσεις είναι ίσες). Στην πρώτη γραμμή, η τιμή του sig είναι $0,314 > 0,05$. Άρα γίνεται δεκτή η υπόθεση, ότι οι δύο μέσες τιμές του δείγματος δεν διαφέρουν. Αυτό σημαίνει ότι το φύλο δεν ασκεί καμία επιρροή στη διάθεση τους να συστήσουν την Κέρκυρα ως θρησκευτικό προορισμό.

Βαθμός επιρροής της ηλικίας στις μεταβλητές

Προκειμένου να μελετήσουμε αν η ηλικία επηρεάζει τις απαντήσεις του δείγματος όσον αφορά την τουριστική εικόνα του προορισμού, τη θρησκευτική εικόνα του προορισμού, το βαθμό ικανοποίησης από τον προορισμό και την πρόθεση να επισκεφτούν ξανά τον προορισμό αλλά και να τον συστήσουν, διεξήχθη το στατιστικό τεστ - One Way ANOVA. Το τεστ ANOVA διεξάγεται όταν το δείγμα δεν μπορεί να χωριστεί σε δύο ομάδες (όπως πιο πριν άντρες – γυναίκες) αλλά θα πρέπει να χωριστεί σε περισσότερες από δύο κατηγορίες.

Πιο συγκεκριμένα, το One Way ANOVA που σχετίζεται με το βαθμό επιρροής της ηλικίας την τουριστική εικόνα του προορισμού, τη θρησκευτική εικόνα του προορισμού, το βαθμό ικανοποίησης από τον προορισμό και την πρόθεση να επισκεφτούν ξανά τον προορισμό αλλά και να τον συστήσουν τόσο ως τουριστικό όσο και ως θρησκευτικό δίνει το ακόλουθο αποτέλεσμα:

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Ε21. Εικόνα Οργάνωσης	Between Groups	2,302	6	,384	,967	,450
	Within Groups	55,537	140	,397		
	Total	57,839	146			
Ε22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης	Between Groups	8,894	6	1,482	1,765	,111
	Within Groups	117,598	140	,840		
	Total	126,491	146			
33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	1,886	6	,314	,915	,486
	Within Groups	48,114	140	,344		
	Total	50,000	146			
34. Πόσο διατεθειμένος είστε να επισκεφθείτε ξανά το νησί της Κέρκυρας για τις διακοπές σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	2,168	6	,361	,770	,595
	Within Groups	65,683	140	,469		
	Total	67,850	146			
35. Πόσο διατεθειμένος είστε να συστήσετε το νησί της Κέρκυρας για διακοπές σε γνωστούς, φίλους και συγγενείς σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	3,058	6	,510	1,199	,310
	Within Groups	59,486	140	,425		
	Total	62,544	146			
36. Θα συστήνατε το νησί της Κέρκυρας για	Between Groups	3,505	6	,584	,917	,484
	Within Groups	89,161	140	,637		

Θρησκευτικό – Προσκυνηματικό τουρισμό; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Total	92,667	146			
---	-------	--------	-----	--	--	--

Αν η τιμή του p – value είναι $> 0,05$ τότε η διαφορά στο μορφωτικό επίπεδο δεν επηρεάζει τον τρόπο αξιολόγησης της εκάστοτε μεταβλητής, ενώ αν είναι $< 0,05$ επηρεάζει. Παρατηρούμε ότι η τιμή του p -value (sig.) της τουριστικής εικόνας του προορισμού είναι 0,450, η τιμή του p -value (sig.) της θρησκευτικής εικόνας του προορισμού είναι 0,111, η τιμή του p -value (sig.) του βαθμού ικανοποίησης είναι 0,486, η τιμή του p -value (sig.) της διάθεσης να επανεπισκεφτούν τον προορισμό είναι 0,595, η τιμή του p -value (sig.) της διάθεσης να συστήσουν την Κέρκυρα ως τουριστικό προορισμό είναι 0,310 και η τιμή του p -value (sig.) της διάθεσης να συστήσουν την Κέρκυρα ως θρησκευτικό προορισμό είναι 0,484. Οπότε παρατηρούμε ότι σε όλες τις μεταβλητές η ηλικία δεν επηρεάζει τις απαντήσεις τους.

Βαθμός επιρροής της οικογενειακής κατάστασης στις μεταβλητές

Το One Way ANOVA που σχετίζεται με το βαθμό επιρροής της οικογενειακής κατάστασης στην τουριστική εικόνα του προορισμού, στη θρησκευτική εικόνα του προορισμού, στο βαθμό ικανοποίησης από τον προορισμό και στην πρόθεση να επισκεφτούν ξανά τον προορισμό αλλά και να τον συστήσουν τόσο ως τουριστικό όσο και ως θρησκευτικό δίνει το ακόλουθο αποτέλεσμα:

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Ε21. Εικόνα Οργάνωσης	Between Groups	,139	2	,070	,174	,840
	Within Groups	57,699	144	,401		
	Total	57,839	146			
Ε22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης	Between Groups	2,624	2	1,312	1,525	,221
	Within Groups	123,867	144	,860		
	Total	126,491	146			
33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	,547	2	,273	,796	,453
	Within Groups	49,453	144	,343		
	Total	50,000	146			
34. Πόσο διατεθειμένος είστε να επισκεφθείτε ξανά το νησί της Κέρκυρας για τις διακοπές σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	,418	2	,209	,447	,641
	Within Groups	67,432	144	,468		
	Total	67,850	146			
35. Πόσο διατεθειμένος είστε να συστήσετε το νησί της Κέρκυρας για διακοπές σε γνωστούς, φίλους και συγγενείς σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	1,323	2	,662	1,556	,214
	Within Groups	61,221	144	,425		
	Total	62,544	146			
36. Θα συστήνατε το νησί της Κέρκυρας για Θρησκευτικό – Προσκυνηματικό τουρισμό; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	1,549	2	,774	1,224	,297
	Within Groups	91,118	144	,633		
	Total	92,667	146			

Παρατηρούμε ότι η τιμή του p-value (sig.) της τουριστικής εικόνας του προορισμού είναι 0,840, η τιμή του p-value (sig.) της θρησκευτικής εικόνας του προορισμού είναι 0,221, η τιμή του p-value (sig.) του βαθμού ικανοποίησης είναι 0,453, η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να επανεπισκεφτούν τον προορισμό είναι 0,641, η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να συστήσουν την Κέρκυρα ως τουριστικό προορισμό είναι 0,214 και η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να συστήσουν την Κέρκυρα ως θρησκευτικό προορισμό είναι 0,297. Οπότε παρατηρούμε ότι σε όλες τις μεταβλητές η οικογενειακή κατάσταση δεν επηρεάζει τις απαντήσεις τους.

Βαθμός επιρροής του επιπέδου εκπαίδευσης στις μεταβλητές

Το One Way ANOVA που σχετίζεται με το βαθμό επιρροής του επιπέδου εκπαίδευσης στην τουριστική εικόνα του προορισμού, στη θρησκευτική εικόνα του προορισμού, στο βαθμό ικανοποίησης από τον προορισμό και στην πρόθεση να επισκεφτούν ξανά τον προορισμό αλλά και να τον συστήσουν τόσο ως τουριστικό όσο και ως θρησκευτικό δίνει το ακόλουθο αποτέλεσμα:

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Ε21. Εικόνα Οργάνωσης	Between Groups	3,136	4	,784	2,035	,093
	Within Groups	54,703	142	,385		
	Total	57,839	146			
Ε22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης	Between Groups	13,784	4	3,446	4,342	,002
	Within Groups	112,707	142	,794		
	Total	126,491	146			
33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	3,668	4	,917	2,810	,028
	Within Groups	46,332	142	,326		
	Total	50,000	146			
34. Πόσο διατεθειμένος είστε να επισκεφθείτε ξανά το νησί της Κέρκυρας για τις διακοπές σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	5,876	4	1,469	3,366	,012
	Within Groups	61,974	142	,436		
	Total	67,850	146			
35. Πόσο διατεθειμένος είστε να συστήσετε το νησί της Κέρκυρας για διακοπές σε γνωστούς, φίλους και συγγενείς σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	4,065	4	1,016	2,467	,048
	Within Groups	58,480	142	,412		
	Total	62,544	146			
36. Θα συστήνατε το νησί της Κέρκυρας για Θρησκευτικό – Προσκυνηματικό τουρισμό; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	9,861	4	2,465	4,227	,003
	Within Groups	82,806	142	,583		
	Total	92,667	146			

Παρατηρούμε ότι ενώ η τιμή του p-value (sig.) της τουριστικής εικόνας του προορισμού είναι $0,093 > 0,05$, όλες οι τιμές του p-value των υπόλοιπων μεταβλητών είναι μικρότερες του 0,05. Πιο συγκεκριμένα, η τιμή του p-value (sig.) της θρησκευτικής εικόνας του προορισμού είναι 0,002, η τιμή του p-value (sig.) του βαθμού ικανοποίησης είναι 0,028, η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να επανεπισκεφτούν τον προορισμό είναι 0,012, η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να συστήσουν την Κέρκυρα ως τουριστικό προορισμό είναι 0,048 και η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να συστήσουν την Κέρκυρα ως θρησκευτικό προορισμό είναι 0,003. Επομένως, ενώ το επίπεδο εκπαίδευσης δεν επηρεάζει την τουριστική εικόνα του προορισμού, παρατηρούμε ότι σε όλες τις υπόλοιπες επηρεάζει τις απαντήσεις τους. Δηλαδή οι απαντήσεις τους εξαρτώνται από το επίπεδο εκπαίδευσής τους.

Βαθμός επιρροής του επαγγέλματος στις μεταβλητές

Το One Way ANOVA που σχετίζεται με το βαθμό επιρροής του επαγγέλματος στην τουριστική εικόνα του προορισμού, στη θρησκευτική εικόνα του προορισμού, στο βαθμό ικανοποίησης από τον προορισμό και στην πρόθεση να επισκεφτούν ξανά τον προορισμό αλλά και να τον συστήσουν τόσο ως τουριστικό όσο και ως θρησκευτικό δίνει το ακόλουθο αποτέλεσμα:

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Ε21. Εικόνα Οργάνωσης	Between Groups	1,654	8	,207	,508	,849
	Within Groups	56,185	138	,407		
	Total	57,839	146			
Ε22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης	Between Groups	7,385	8	,923	1,070	,388
	Within Groups	119,106	138	,863		
	Total	126,491	146			
33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	6,240	8	,780	2,460	,016
	Within Groups	43,760	138	,317		
	Total	50,000	146			
34. Πόσο διατεθειμένος είστε να επισκεφθείτε ξανά το νησί της Κέρκυρας για τις διακοπές σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	4,590	8	,574	1,252	,274
	Within Groups	63,261	138	,458		
	Total	67,850	146			
35. Πόσο διατεθειμένος είστε να συστήσετε το νησί της Κέρκυρας για διακοπές σε γνωστούς, φίλους και συγγενείς σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	5,386	8	,673	1,625	,123
	Within Groups	57,159	138	,414		
	Total	62,544	146			
36. Θα συστήνατε το νησί της Κέρκυρας για Θρησκευτικό – Προσκυνηματικό τουρισμό; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	2,987	8	,373	,574	,797
	Within Groups	89,680	138	,650		
	Total	92,667	146			

Παρατηρούμε ότι η τιμή του p-value (sig.) της τουριστικής εικόνας του προορισμού είναι 0,849, η τιμή του p-value (sig.) της θρησκευτικής εικόνας του προορισμού είναι 0,388, η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να επανεπισκεφτούν τον προορισμό είναι 0,274, η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να συστήσουν την Κέρκυρα ως τουριστικό προορισμό είναι 0,123 και η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να συστήσουν την Κέρκυρα ως θρησκευτικό προορισμό είναι 0,797. Οπότε παρατηρούμε ότι στις παραπάνω μεταβλητές το επάγγελμα δεν επηρεάζει τις απαντήσεις τους. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί ο βαθμός ικανοποίησης τους, ο οποίος επηρεάζεται από το επάγγελμα αφού η τιμή του p-value του ήταν 0,016.

Βαθμός επιρροής του θρησκεύματος στις μεταβλητές

Το One Way ANOVA που σχετίζεται με το βαθμό επιρροής του θρησκεύματος στην τουριστική εικόνα του προορισμού, στη θρησκευτική εικόνα του προορισμού, στο βαθμό ικανοποίησης από τον προορισμό και στην πρόθεση να επισκεφτούν ξανά τον προορισμό αλλά και να τον συστήσουν τόσο ως τουριστικό όσο και ως θρησκευτικό δίνει το ακόλουθο αποτέλεσμα:

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Ε21. Εικόνα Οργάνωσης	Between Groups	2,136	3	,712	1,828	,145
	Within Groups	55,703	143	,390		
	Total	57,839	146			
Ε22. Εικόνα θρησκευτικής οργάνωσης	Between Groups	7,180	3	2,393	2,868	,039
	Within Groups	119,311	143	,834		
	Total	126,491	146			
33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα. (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	1,175	3	,392	1,147	,332
	Within Groups	48,825	143	,341		
	Total	50,000	146			
34. Πόσο διατεθειμένος είστε να επισκεφθείτε ξανά το νησί της Κέρκυρας για τις διακοπές σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	2,777	3	,926	2,034	,112
	Within Groups	65,074	143	,455		
	Total	67,850	146			
35. Πόσο διατεθειμένος είστε να συστήσετε το νησί της Κέρκυρας για διακοπές σε γνωστούς, φίλους και συγγενείς σας; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	4,615	3	1,538	3,798	,012
	Within Groups	57,929	143	,405		
	Total	62,544	146			
36. Θα συστήνατε το νησί της Κέρκυρας για Θρησκευτικό – Προσκυνηματικό τουρισμό; (Καθόλου=1, Λίγο=2, Μέτρια=3, Πολύ=4, Πάρα πολύ=5)	Between Groups	8,193	3	2,731	4,623	,004
	Within Groups	84,474	143	,591		
	Total	92,667	146			

Παρατηρούμε ότι η τιμή του p-value (sig.) της τουριστικής εικόνας του προορισμού είναι 0,145, η τιμή του p-value (sig.) του βαθμό ικανοποίησης για τον προορισμό είναι 0,332, η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να επανεπισκεφτούν τον προορισμό είναι 0,112. Οπότε παρατηρούμε ότι στις παραπάνω μεταβλητές το θρήσκευμα δεν επηρεάζει τις απαντήσεις τους. Αντίθετα, η τιμή του p-value (sig.) της θρησκευτικής εικόνας του προορισμού είναι 0,039, η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να συστήσουν την Κέρκυρα ως τουριστικό προορισμό είναι 0,012 και η τιμή του p-value (sig.) της διάθεσης να συστήσουν την Κέρκυρα ως θρησκευτικό προορισμό είναι 0,004. Συνεπώς, το θρήσκευμα επηρεάζει τις απαντήσεις τους στις μεταβλητές αυτές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 Συμπεράσματα

Ξεκινώντας από το ταξιδιωτικό προφίλ του δείγματος (**Υποθέσεις H1 και H2**), το δείγμα αποτελείται κατά σχεδόν ισόποσα από άντρες και γυναίκες οι οποίες έχουν ηλικία κυρίως από 35 – 54 ετών, οι περισσότεροι εκ των οποίων είναι έγγαμοι, απόφοιτοι Πανεπιστημίου και εργαζόμενοι τόσο στο δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα. Σχετικά με το θρήσκευμα τους η πλειονότητα είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι. Όσον αφορά τις ταξιδιωτικές τους συνήθειες, το δείγμα προτιμά να ταξιδεύει το καλοκαίρι στις διακοπές του, κυρίως για λόγους ξεκούρασης – ηρεμίας και αλλαγής περιβάλλοντος, συνδυάζοντας θρησκευτικό τουρισμό στις διακοπές του είτε είναι ο κύριος λόγος των διακοπών του είτε όχι.

Σχετικά με το νησί της Κέρκυρας (**Υποθέσεις H1, H2, H3, H4**) θεωρούν ότι τόσο οι τουριστικές όσο και οι θρησκευτικές υποδομές σε όλους τους τομείς είναι αρκετά καλές χωρίς όμως να λείπουν και περιθώρια βελτίωσης.

Στη συνέχεια, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του δείγματος (περίπου 95%) είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι από την επίσκεψη τους στο νησί καθώς και ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό (περίπου 90%) είναι διατεθειμένοι να επισκεφτούν ξανά το νησί αλλά και να το προτείνουν τόσο ως τουριστικό προορισμό όσο και ως θρησκευτικό προορισμό (**Υποθέσεις H5, H6**).

Σχετικά με την **Υπόθεση H7**, παρατηρούμε ότι ένα μεγάλο μέρος (περίπου κοντά στο 50%) της διάθεσης τους να επισκεφτούν ξανά τον τόπο όσο και να τον προτείνουν σε άλλους εξαρτάται τόσο από την τουριστική και θρησκευτική εικόνα του προορισμού όσο και από βαθμό ικανοποίησης τους από την επίσκεψη στο νησί της Κέρκυρας.

Τέλος, ενώ το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, η ηλικία και το επάγγελμα δε δείχνει να επηρεάζει την τουριστική και θρησκευτική εικόνα του προορισμού, το βαθμό ικανοποίησης και τη διάθεση τους, το θρήσκευμα και το επίπεδο εκπαίδευσης επηρεάζει την πλειονότητα των μεταβλητών αυτών (**Υπόθεση H8**).

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των δυνατοτήτων και των προοπτικών ανάπτυξης θρησκευτικού τουρισμού στο νησί της Κέρκυρας. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο αφορούσε τη θεωρητική προσέγγιση του θέματος ενώ το δεύτερο επικεντρώθηκε στις δυνατότητες και τις διαφαινόμενες προοπτικές ανάπτυξης μέσω συλλογής και διερεύνησης στοιχείων από επισκέπτες - τουρίστες του νησιού.

Σε αυτό το σημείο θα έπρεπε να επισημανθεί το γεγονός ότι ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί μια ήπια και ωφέλιμη μορφή τουρισμού για έναν προορισμό, ενώ παράλληλα καθίστανται σημαντικό τμήμα της παγκόσμιας τουριστικής αγοράς. Η συνεισφορά της ανάπτυξης του θρησκευτικού τουρισμού είναι μεγάλη καθώς ως ήπια εναλλακτική μορφή επιφέρει οικονομικά οφέλη, αναδεικνύει τους θρησκευτικούς, πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους των προορισμών και συμβάλλει σημαντικά στην προστασία και συντήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς τους. (Μοίρα, 2009)

Άλλωστε στη σύγχρονη εποχή, ο θρησκευτικός τουρισμός και το προσκύνημα συνδέονται με άλλες μορφές τουρισμού και ιδιαίτερα με τον

πολιτισμικό τουρισμό . Οι τουρίστες λοιπόν δύναται να συνδυάσουν τη θρησκευτική αναζήτηση και την επίσκεψη ιερών χώρων και μνημείων με τη συμμετοχή σε εορταστικές εκδηλώσεις πολιτισμικού και θρησκευτικού περιεχομένου , την ξεκούραση , την επαφή με τη φύση και τη γνωριμία με τον πολιτισμό και την ιστορία της εκάστοτε περιοχής . (Rinschede, 1992)

Σε ότι αφορά λοιπόν τη μελέτη περίπτωσης της Κέρκυρας , προκύπτει το συμπέρασμα ότι η Κέρκυρα προσφέρεται για την ανάπτυξη θρησκευτικού τουρισμού καθώς διαθέτει πλήθος θρησκευτικών , πολιτισμικών και φυσικών πόρων . Από την έρευνα που διεξήχθη με το δείγμα των 147 ατόμων , διαπιστώθηκε ότι υπάρχει ζήτηση για θρησκευτικό τουρισμό . Άλλωστε στην ερώτηση 36 ένα μεγάλο ποσοστό (55,8%) δήλωσε ότι θα σύστηνε την Κέρκυρα για θρησκευτικό - προσκυνηματικό τουρισμό. Παρά το γεγονός ότι η Κέρκυρα αποτελεί έναν νησιώτικο προορισμό με έντονη τουριστική δραστηριότητα άλλων μορφών , προσελκύει ετησίως αρκετούς τουρίστες , εγχώριους και αλλοδαπούς που ενδιαφέρονται να γνωρίσουν τον πολιτισμικό και θρησκευτικό πλούτο του νησιού . Δε μπορεί να παραβλεφθεί άλλωστε το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος τουριστών επισκέπτεται την Κέρκυρα προκειμένου να μεταβεί στον Ιερό Ναό του Άγιου Σπυρίδωνα , πολιούχου και προστάτη του νησιού και στη Μονή της Παναγίας των Βλαχερνών.

5.2 Προτάσεις

Παρότι λοιπόν ένα μεγάλο ποσοστό τουριστών δηλώνει ευχαριστημένο από τη διαμονή του στην Κέρκυρα και επιθυμεί να συστήσει το νησί για θρησκευτικό - προσκυνηματικό τουρισμό , πάντα υπάρχουν περαιτέρω δυνατότητες ανάπτυξης . Είναι σημαντικό λοιπόν να διατυπωθούν κάποιες προτάσεις λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας που διεξήχθη στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης όσο και τα δεδομένα που συλλέχθησαν κατά τη δευτερογενή έρευνα .

- Λειτουργία ιστοσελίδας που θα προσφέρει ολοκληρωμένη προβολή του νησιού , προβάλλοντας εκτός από τους θρησκευτικούς και

πολιτισμικούς θησαυρούς, την ιστορία, την τοπική κουζίνα καθώς και τις δραστηριότητες που μπορούν να συμμετέχουν οι επισκέπτες κατά την παραμονή τους στο νησί. Η ιστοσελίδα θα πρέπει να απευθύνεται από άποψη γλώσσας και σε χρήστες χωρών με ορθόδοξο δόγμα όπως για παράδειγμα η Ρωσία, η Βουλγαρία, η Σερβία και η Ρουμανία.

- Δημιουργία συνεργασιών τοπικών φορέων του νησιού και τουριστικών γραφείων σε καθολικές χώρες, λόγω της έντονης ύπαρξης του Καθολικού στοιχείου (χάρη στη μακραίωνη παρουσία Βενετών, Άγγλων, Γάλλων) με σκοπό την διακίνηση θρησκευτικών τουριστών σε καθολικούς ναούς και μοναστήρια.
- Βελτίωση της αεροπορικής και ακτοπλοϊκής διασύνδεσης ώστε να υπάρχει καλύτερη επικοινωνία του νησιού όχι μόνο με το λιμάνι της Ηγουμενίτσας αλλά και με την Πάτρα καθώς κι με λιμάνια της Ιταλίας.
- Ενημέρωση προς τους εν δυνάμει επισκέπτες σχετικά με τη δυνατότητα συνδυασμού θρησκευτικής - πολιτισμικής κληρονομιάς με το φυσικό περιβάλλον, άλλωστε ένα μεγάλο ποσοστό του δείγματος (55,1%) δήλωσε ότι είναι πολύ σημαντικό να διαμορφωθούν τουριστικά πακέτα στην Κέρκυρα, τα οποία θα συνδυάζουν το θρησκευτικό τουρισμό με άλλες δραστηριότητες. Βέβαια με αυτό τον τρόπο δύναται να μειωθεί και το φαινόμενο της εποχικότητας.
- Μια προσπάθεια ανάδειξης της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας θρησκευτικών μνημείων στο πλαίσιο της παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς θα μπορούσε να επιτευχθεί με την οργάνωση εκδηλώσεων στην παλιά πόλη της Κέρκυρας, η οποία άλλωστε ανήκει στον κατάλογο των μνημείων παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς της UNESCO. (Δέφνερ & Καραχάλης, 2012)

- Επιπλέον , ιδιαίτερα σημαντική για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών - τουριστών θεωρείται και η λήψη κάποιων μέτρων σχετικά με τα μέσα μεταφοράς εντός του νησιού , προκειμένου να καλυφθεί επαρκώς η τουριστική ζήτηση . Η δημιουργία συχνών δρομολογίων της αστικής συγκοινωνίας προς όλες τις κατευθύνσεις του νησιού θα βοηθούσε στη μείωση του συνωστισμού και του κυκλοφοριακού προβλήματος που δημιουργείται σε ώρες αιχμής ιδιαίτερα στο κέντρο .
- Για την αποφυγή του κυκλοφοριακού προβλήματος που δημιουργείται στο κέντρο , απαραίτητη είναι και η δημιουργία χώρων στάθμευσης .
- Σημαντική είναι , τέλος , η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της Κέρκυρας και η εκπόνηση μελέτης για τη φέρουσα ικανότητα του νησιού ώστε να προστατευτεί η πολιτισμική κληρονομιά και η αισθητική του τοπίου .

Για το σχεδιασμό και την υλοποίηση των προτεινόμενων προτάσεων απαιτείται συνεργασία και συντονισμός μεταξύ των αρμόδιων τουριστικών φορέων (δημόσιων και ιδιωτικών) , της εκκλησίας και των τοπικών αρχών ώστε το νησί της Κέρκυρας να αποτελέσει τόπο προσέλευσης θρησκευτικών τουριστών αλλά και προσκυνητών .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Άγιος Σπυρίδων , Ο Ναός και η λατρεία του στην Κέρκυρα , (2018). *«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΠΑΞΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ»*
- Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Τέχνη στην Κέρκυρα,(2018). *«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΠΑΞΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ»*
- Βαρβαρέσος, Σ., (2008), Οικονομική του τουρισμού, Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός
- Δέφνερ, Α., Καραχάλης, Ν., (επιμ.) (2012), Marketing και Branding Τόπου: Η Διεθνής Εμπειρία και η Ελληνική Πραγματικότητα , Βόλος : Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Καρούλια, Σ., Γάκη, Ε., Λαγός, Δ., (2013), Η επίδραση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στον τουρισμό: μια συγκριτική μελέτη. Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Κατσώνη, Β., (2012), Αεροπορικές μεταφορές και τουρισμός, Αθήνα : Εκδόσεις Interbooks
- Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π., Γκρίμπα, Ε., (2011) , Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού , Ζήτηση και Προσφορά νέων προϊόντων τουρισμού, Αθήνα : εκδόσεις Κριτική
- Μάρκου, Α., Τσάρτας, Π., Μανώλογλου, Ε., (2001), Ποιοτικά χαρακτηριστικά και τάσεις ζήτησης εσωτερικού τουρισμού, Εκδόσεις: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
- Μοίρα - Μυλωνοπούλου, Π., Μυλωνόπουλος, Δ., (2011), Ευρωπαϊκή Ένωση και τουρισμός,Αθήνα : Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Μοίρα, Π. (2009), Θρησκευτικός Τουρισμός, Αθήνα:Εκδόσεις Interbooks.
- Μοναστήρια της Κέρκυρας,(2018). *«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΠΑΞΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ»*
- Πάσχα στην Κέρκυρα,(2018). *«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΠΑΞΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΝΤΙΩΝ ΝΗΣΩΝ»*

- Πολύζος, Σ. (2010), Θρησκευτικός Τουρισμός στην Ελλάδα: Χωρική ανάλυση και συμβολή στην ανάπτυξη μειονεκτικών περιοχών, Σειρά Ερευνητικών Εργασιών, σελ. 203-222.
- Πολύζος, Σ. (2017), Η Χωρική και Οικονομική διάσταση του Θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα, Σειρά Ερευνητικών Εργασιών ΤΜΧΠΠΑ-ΠΘ, σελ. 1-48
- Σιταράς, Θ., Τζένος, Χ., (2007), Εισαγωγή στη θεωρία του τουρισμού, Αθήνα :Εκδόσεις Interbooks
- Τζωρτζάκης, Κ., Τζωρτζάκη, Α. (1996) , Αρχές Μάρκετινγκ , η Ελληνική Προσέγγιση. Αθήνα : Εκδόσεις Rosili
- Τσάρτας, Π., Κοκκώσης, Χ., (2001), Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον, Αθήνα : Εκδόσεις Κριτική

Ξένη βιβλιογραφία

- Alecu, I., (2010) .Epistemological aspects of religious tourism in rural areas . *International Journal of Business ,Management and Social Sciences*. 11 January ,pp.59-65.
- Amaro, S., Antunes, A., Henriques, C., (2018). A closer look at Santiago de Compostela's pilgrims through the lens of motivations. *Tourism Management*. 1 February, pp.271-280
- Barber, R., (1991). Rome and the shrines of Europe: pilgrimage and miracle. Woodbridge : Boydell Press, British Library
- Black, J., (2011). The British and the Grand Tour. London : Croom Helm
- Brodsky-Porges , E., (1981) . The grand tour travel as an educational device 1600-1800 . *Annals of Tourism Research*. 6 December ,pp.171-186
- Bums, M., Palmer, C., Lester, A.,(2010). Tourism and Visual Culture - Theories and Concepts , Oxfordshire : CABI

- Carneiro, J., Eusebio, C., Caldeira, A., (2017) . The influence of social contact in residents' Perceptions of tourism impact on their quality of life : A structural equation model. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*. 12 September, pp.1-30
- Chon, K., Pizam, A., Mansfeld, Y., (2012), Consumer Behavior in Travel and Tourism, New York : Routledge
- Christou, L., (2012). It is possible to combine mass tourism with alternative forms of tourism : The case of Spain , Greece ,Slovenia and Croatia. *Journal of Business Administration* . March, pp.1-8
- Cohen, E., (1992). Pilgrimage Centers – Concentric and Excentric, *Annals of Tourism Research*. 1 January, pp. 33-50
- Crofts, B., Money, J., (2003) . The effect of uncertainty avoidance on information search, planning, and purchases of international travel vacations. *Tourism Management*, 1 April, pp. 191-202.
- Delitheou, V., Krabokoukis, T., (2014). Sustainable Tourism in Western Thessaly of Greece. *Managements Studies* ,1 June, pp.381-386
- Dora, V ., (2012) . Setting and Blurring Boundaries: Pilgrims, Tourists, and Landscape in Mount Athos and Meteora. *Annals of Tourism Research*, 1 April, pp.951-974
- Garau-Vadell, B., Gutierrez-Tano, D., Diaz-Armas, R.,(2018). Economic crisis and residents' perception of the impacts of tourism in mass tourism destinations. *Journal of Destination Marketing & Development*. 1 March, pp. 68-75
- Hung-Che, W., Ya-Yuan, C., Tsung-Pao, W.,(2019). Pilgrimage: What drives pilgrim experiential supportive intentions? . *Journal of Hospitality and Tourism Management* ,1 March, pp.66-81
- Jarviluoma, J.,(1992) . Alternative tourism and the evolution of tourist areas. *Tourism Management*. 1 March ,pp.118-120
- Kamen, H. ,(2002) , Πρώιμη Νεότερη Ευρωπαϊκή Ιστορία, Αθήνα : Εκδόσεις Μεταίχμιο

- Kamenidou,I, Vourou,R.,(2014) .Motivation factors for visiting religious sites: The case of Lesvos Island . *European Journal of Tourism Research* .24 April , pp.78-91
- Kreiner-Collins, N., (2010) . Researching pilgrimage: Continuity and Transformations.*Annals of Tourism Research*. 1 April , pp.440-456
- Kreiner-Collins,N.,(2018). Pilgrimage-Tourism: Common Themes in Different Religions. *International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage*.Vol.6: Iss.1 ,Article 3
- Lichorish, J., & Jenkins, L.,(2004). Μια εισαγωγή στον Τουρισμό,Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
- Marco ,M.,(2015). The tourist Imagery, the Destination Image and the Brand Image. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 1 December, pp. 1-14.
- Mathieson, A.,(1992). Tourism : Economic, physical and social impacts, Edinburgh : Εκδόσεις Longman
- Middleton, V., Hawkins, R., (2004), Τουριστικό Μάρκετινγκ για Βιώσιμη Ανάπτυξη, Αθήνα : Εκδόσεις Κριτική
- Newman, I. , Benz., C.R., (1998) , Qualitative-quantitative research methodology : Exploring the interactive continuum.Carbondale: University of Illinois Press
- Nolan, M. L., Nolan, S., (1992), Religious sites as tourism attractions in Europe, *Annals of Tourism Research*, 7 December, pp. 68-78.
- Olsen, H., (2013).A Scalar Comparison of Motivations and Expectations of Experience within the Religious Tourism Market. *International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage*.13 February,pp.40-61
- Peters, E.,(1994) . A Literary History of the Muslim Holy Land. New Jersey: Princeton Legacy Library
- Poncela, F., (2010) . El Santo Nino de Atocha: patrimonio y turismo religioso, *Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 1 January, pp.375-387

- Puscasu,V., (2015). Religious Tourism or Pilgrimage?. *European Journal of Science and Theology*.12 February,pp.131-142
- Raj,R., Morpeth,D.,(2007).Establishing Linkages between Religious Travel and Tourism. *Religious Tourism and Pilgrimage ,Festivals Management: An International Perspective*,Wallingford,Cab International
- Raj, R., (2012) . Religious tourist’s motivation for visiting religious sites. *International Journal of Tourism Policy*, 1 September , Vol.4 , No.2
- Rinschede, G., (1992), Forms of Religious Tourism, *Annals of Tourism Research*, 7 December, pp. 51-67
- Robichaud, P., (1999), Tourism or Pilgrim? : Rescuing the Jubilee – The heart of pilgrimage is conversion, not travel; The journey is only the means to the end, USA: America Press, Inc.
- Rodriguez, J., (1994), Our Lady of Guadalupe-Faith and Empowerment among Mexican-American Women, Austin : University of Texas
- Rodriguez, I. , Hector , M. (2006) , The role of expectations in the consumer satisfaction formation process : Empirical evidence in the travel agency sector , *Tourism Management* , 1 June , pp. 410-419
- Smith, V., L., Eadington, W., R., (1992), Tourism Alternatives , Potentials and Problems in the Development of Tourism, Philadelphia : University of Pennsylvania Press
- Stylidis, D., Terzidou, M., Terzidis, K., (2017). The role of visual media in religious tourists’ destination image, choice, and on-site experience, the case of Tinos,Greece . *Journal of Travel & Tourism Marketing* ,7 April, pp. 306-319
- Swarbrooke, J., Horner, S., (2007), Consumer Behaviour in Tourism,New York: Routledge
- Sweet, R., (2012), Cities and the Grand Tour : The British in Italy-1690-1820,New York: Cambridge University Press

- Terzidou, M., (2008) . Residents' Perceptions of Religious Tourism and its Socio-Economic Impacts on the Island of Tinos. *Journal of Tourism and Hospitality, Planning & Development* .9 Sept, pp.113-129
- Terzidou, M., Scarles, C., Saunders, K., (2017). Religiousness as tourist performances : A case study of Greek Orthodox Pilgrimage, *Annals of Tourism Research* ,1 September ,pp.116-129
- Tharenou, P., Donohue, R., Cooper, B. , (2007) . Management Research Methods. New York : Cambridge University Press
- Theobald, F.,(2005). Global Tourism ,3rd edition .Burlington : British Library
- Tussyadiah, P. , Ye, H. , (2011). Destination Visual Image and Expectation of Experiences. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 26 February, pp. 129-144.
- Vukonic, B., (2015). Religion, Tourism and Economics: A Convenient Symbiosis. *Tourism Recreation Research Journal*. 12 January, pp.59-64
- Watkins, L., Yoshida, M., (2017). Resident perceptions of tourism : The role of social distance. *International Journal of Tourism Research*, 21 December, pp.256-266

Διαδικτυακές Πηγές

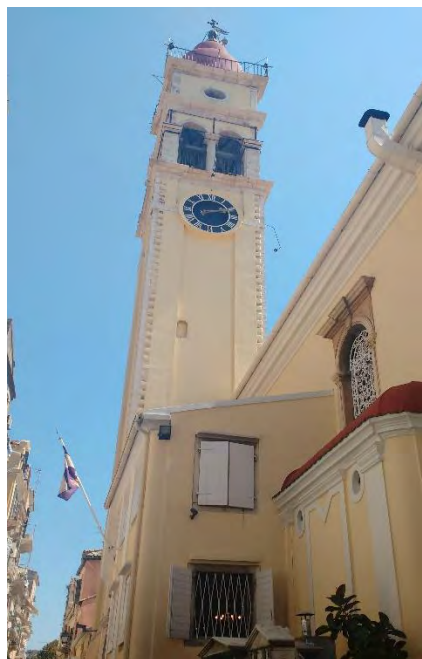
- Τριάρχη, Ε., Καραμάνης, Κ., 2017. *Science Press*. [Ηλεκτρονικό]
Available at:
<http://www.macrothink.org/journal/index.php/wjbm/article/view/11198>
[Πρόσβαση 24 Οκτώμβριος 2017].
- Allen, B., (2017) .*Tourism Review News* [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.tourism-review.com/religious-tourism-in-italy-is-growing-news5398>
[10/11/2018]
- Altercorfu.com,(2018) Θρησκευτικός Τουρισμός [Ηλεκτρονικό]
Available at :<http://www.altercorfu.com/el/>
[20/11/2018]

- Corfuchurches.com, (2018) Εικονική περιήγηση στους ναούς της Μητρόπολης Κέρκυρας , Παξών και Διαποντείων Νήσων [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.corfuchurches.com/>
[21/11/2018]
- Cosini,S.,(2014)*Wired.it*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.wired.it/economia/business/2014/04/29/turismo-religioso/>
[11/11/2018].
- Editors of Encyclopaedia Britannica ,(2019) Corfu [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.britannica.com/place/Corfu>
[15/1/2019]
- Editors of Encyclopaedia Britannica ,(2019) St. Juan Diego [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.britannica.com/biography/St-Juan-Diego>
[10/1/2019]
- Greeka.com, (2018) Corfu History [Ηλεκτρονικό]
Available at : <https://www.greeka.com/ionian/corfu/corfu-history.htm>
[11/12/2018]
- in-Corfu.gr,(2018) The town of Kerkyra [Ηλεκτρονικό]
Available at : <http://in-corfu.com/town/churches.html>
[15/1/2019]
- infoKerkyra.gr ,(2018) Θρησκευτικός Τουρισμός [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.infokerkyra.gr/>
[24/11/2018]
- insete.gr , Περιφέρεια Ιόνιων Νήσων [Ηλεκτρονικό]
Available at :
<http://www.insete.gr/Dashboard/%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC>
[29/11/2018]

- Lock, A., (2013) Australian Geographic[Ηλεκτρονικό]
Available at : <https://www.australiangeographic.com.au/blogs/on-this-day/2013/11/on-this-day-ularu-given-its-aboriginal-name/>
[23/12/2018]
- The-Telegraph,(2018) Corfu-Greece [Ηλεκτρονικό]
Available
at:<https://www.telegraph.co.uk/travel/destinations/europe/greece/corfu/>
[26/11/2018]
- Yarns, O.,(2014) Adventure tours[Ηλεκτρονικό]
Available at : <https://www.adventuretours.com.au/australia-outback-yarns/ularu-ultimate-australian-pilgrimage/>
[23/12/2018]

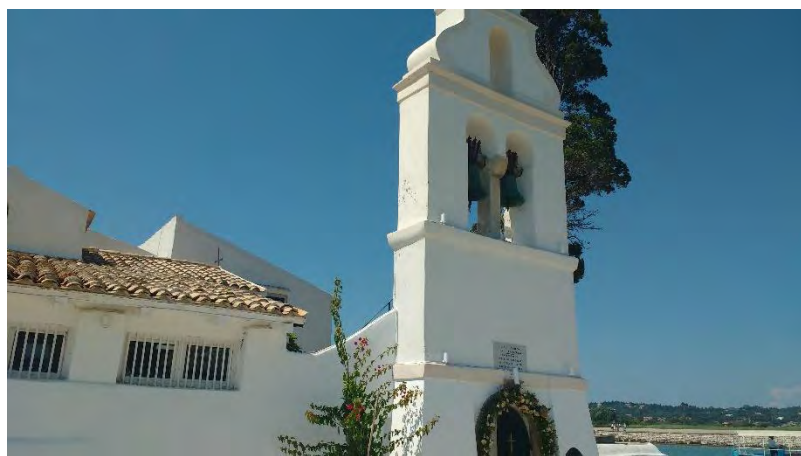
Παράρτημα Α

Ιερός ναός Αγίου Σπυρίδωνα

Πηγή : προσωπικό αρχείο , ίδια επεξεργασία

Μονή Παναγίας Βλαχερνών

Πηγή : προσωπικό αρχείο , ίδια επεξεργασία

Ιερός Μητροπολιτικός Ναός Βλασίου και Θεοδώρας

Πηγή : προσωπικό αρχείο , ίδια επεξεργασία
Ναός Αγίου Ελευθερίου και Αγίας Άννης

Πηγή : προσωπικό αρχείο , ίδια επεξεργασία

Παράρτημα Β : Ερωτηματολόγιο στα Ελληνικά**ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ****Προς τους επισκέπτες της Κέρκυρας**

Αγαπητέ Επισκέπτη,

Το ανώνυμο ερωτηματολόγιο που κρατάτε στα χέρια σας, δημιουργήθηκε στο πλαίσιο εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Σχεδιασμός, Ανάπτυξη Τουρισμού και Πολιτισμού» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Σκοπός του είναι να συμβάλει στην έρευνα που διεξάγουμε με στόχο την ανάπτυξη του Θρησκευτικού – Προσκυνηματικού τουρισμού της Κέρκυρας και την παροχή αναβαθμισμένων εμπειριών στους επισκέπτες της. Για το λόγο αυτό, σας παρακαλούμε να αφιερώσετε ελάχιστο από το χρόνο σας προκειμένου να απαντήσετε στις σύντομες ερωτήσεις που ακολουθούν. Η άποψή σας είναι για εμάς ανεκτίμητη και θα αποτελέσει πολύτιμο σύμβουλο στην προσπάθειά μας.

Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας και σας ευχόμαστε καλό ταξίδι και καλή αντάμωση και πάλι στην όμορφη και φιλόξενη Κέρκυρα.

A. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**1.Φύλο**

Σημειώστε το φύλο σας.

- Άνδρας Γυναίκα

2.Ηλικία

Σημειώστε την ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκετε.

- 18-24 25-34 35-44 45-54
 55-64 65-74 άνω των 75

3.Οικογενειακή κατάσταση

Σημειώστε μία μόνο επιλογή.

- Άγαμος Έγγαμος Διαζευγμένος Χήρος/α

4.Τόπος μόνιμης κατοικίας

Σημειώστε μία μόνο επιλογή.

5.Επίπεδο εκπαίδευσης

Σημειώστε μία μόνο επιλογή.

- Απόφοιτος Δημοτικού Απόφοιτος Γυμνασίου Απόφοιτος Λυκείου
 Απόφοιτος Παν/μίου Μεταπτυχιακές σπουδές Διδακτορικό

6.Επάγγελμα

Σημειώστε μία μόνο επιλογή.

- Φοιτητής Δημόσιος Υπάλληλος Ιδιωτικός Υπάλληλος
 Ελεύθ. Επαγγελματίας Επιχειρηματίας Στέλεχος Επιχείρησης
 Εκπαιδευτικός Συνταξιούχος Άνεργος

7.Τόπος προέλευσης

Σημειώστε μία μόνο επιλογή

8.Θρήσκευμα

Σημειώστε μία μόνο επιλογή.

- Χριστιανός Ορθόδοξος Χριστιανός Καθολικός Χριστιανός Διαμαρτ/νος
 Μουσουλμάνος Ινδουιστής Άθεος

Άλλο

Β. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΣΑΣ**9. Πότε ταξιδεύετε συνήθως για τις «κύριες» διακοπές σας;**

Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μία επιλογές.

- Άνοιξη   Καλοκαίρι   Φθινόπωρο   Χειμώνας
 Οποιαδήποτε εποχή   Χριστούγεννα   Πάσχα

Άλλο

10. Πότε ταξιδεύετε συνήθως για τις «ολιγοήμερες» διακοπές σας;

Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μία επιλογές.

- Άνοιξη   Καλοκαίρι   Φθινόπωρο   Χειμώνας
 Οποιαδήποτε εποχή   Χριστούγεννα   Πάσχα   Αργίες-Τριήμερα

Άλλο

11. Ποιος είναι ο βασικός λόγος που κάνετε διακοπές;Ιεραρχήστε: 1^ο, 2^ο, 3^ο ....

- Ξεκούραση/Ηρεμία   Περιπέτεια/Ένταση   Επαφή με τη φύση
 Αλλαγή περιβάλλοντος   Πολιτισμός - Αξιοθέατα   Διασκέδαση/Ψυχαγωγία

Άλλο

12. Σε ποιο βαθμό η δυνατότητα συνδυασμού των δραστηριοτήτων σας κατά τη διάρκεια των διακοπών σας με θρησκευτικές εκδηλώσεις όπως επισκέψεις σε ιερούς χώρους, προσκύνημα, εκπλήρωση τάματος κ.λπ. καθιστούν έναν τουριστικό προορισμό περισσότερο ελκυστικό για εσάς;

Επιλέξτε μία μόνο επιλογή, από ΚΑΘΟΛΟΥ μέχρι ΑΠΟΛΥΤΑ.

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΠΟΛΥ	ΑΠΟΛΥΤΑ
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

13. Θα επισκεπτόσασταν έναν τουριστικό προορισμό αποκλειστικά για λόγους θρησκευτικούς – προσκυνήματος;

Σημειώστε μία μόνο επιλογή.

- ΝΑΙ   ΟΧΙ

14. Πόσο σημαντικά θεωρείτε τα παρακάτω χαρακτηριστικά σε έναν τόπο όπου είναι ανεπτυγμένος ο θρησκευτικός τουρισμός;

Απαντήστε σε όλες τις ερωτήσεις, σημειώνοντας μία μόνο επιλογή σε κάθε σειρά.

Χαρακτηριστικό	Πάρα πολύ	Πολύ	Μέτρια	Λίγο	Καθόλου
Υψηλό επίπεδο ξενοδοχειακών υποδομών	☐	☐	☐	☐	☐
Φιλόξενο περιβάλλον	☐	☐	☐	☐	☐
Ευκολία πρόσβασης	☐	☐	☐	☐	☐
Δυνατότητα συνδυασμού με διακοπές	☐	☐	☐	☐	☐
Δυνατότητα ψυχαγωγίας/διασκέδασης	☐	☐	☐	☐	☐
Δυνατότητα επιλογής άλλων δραστηριοτήτων	☐	☐	☐	☐	☐
Δυνατότητα επισκέψεων σε άλλες τοποθεσίες	☐	☐	☐	☐	☐

Υπαρξη άλλων αξιοθέατων, μουσείων, μνημείων και πολιτιστικού πλούτου	☐	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Γ. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ

15. Ποια εποχή πιστεύετε πως είναι η πλέον κατάλληλη για να επισκεφθεί κάποιος την Κέρκυρα;

Σημειώστε μία μόνο επιλογή.

- Άνοιξη   Καλοκαίρι   Φθινόπωρο   Χειμώνας
 Οποιαδήποτε εποχή   Χριστούγεννα   Πάσχα   Αργίες/Σαββατοκύριακα

16. Πόσες μέρες διανυκτερεύσατε ή διανυκτερεύετε κατά μέσο όρο κατά την επίσκεψή σας στην Κέρκυρα;

Σημειώστε μία μόνο επιλογή.

- Αυθημερόν επίσκεψη   Μία (1) διανυκτέρευση   Δύο (2) διανυκτερεύσεις
 Τρεις (3) διανυκτερεύσεις   4-7 διανυκτερεύσεις   8-15 διανυκτερεύσεις
 15-30 διανυκτερεύσεις   Πάνω από 1 μήνα   Πάνω από 2 μήνες

Άλλο

17. Σε τι είδους κατάλυμα διαμείνατε ή διαμένετε συνήθως στην Κέρκυρα;

Σημειώστε μία μόνο επιλογή.

- Ξενοδοχειακό κατάλυμα   Ενοικιαζόμενα δωμάτια   Ιδιόκτητη Β' κατοικία
 Φιλοξενούμενος σε γνωστούς   Μη σταθερές επιλογές

Άλλο

18. Τι είδους δραστηριότητες αναπτύξατε/αναπτύσσετε συνήθως κατά την επίσκεψή σας στην Κέρκυρα;

Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μία επιλογές.

- Θάλασσα-μπάνιο-ήλιος   Περιηγήσεις-εκδρομές   Επισκέψεις μνημείων-μουσείων
 Πολιτιστικές εκδηλώσεις   Θρησκευτικές επισκέψεις   Πεζοπορία
 Αθλητισμός   Ψυχαγωγία-Διασκέδαση   Παραδοσιακές ενασχολήσεις

Άλλο

19. Σε ποιο βαθμό τα παρακάτω χαρακτηριστικά αποτελούν για εσάς ισχυρό κίνητρο για να επισκεφτείτε την Κέρκυρα;

Απαντήστε σε όλες τις ερωτήσεις, σημειώνοντας μία μόνο επιλογή σε κάθε σειρά.

Χαρακτηριστικό	Πάρα πολύ	Πολύ	Μέτρια	Λίγο	Καθόλου
Τοπίο και φυσικοί πόροι	☐	☐	☐	☐	☐
Θάλασσα και ήλιος	☐	☐	☐	☐	☐
Κλίμα	☐	☐	☐	☐	☐
Ιστορία	☐	☐	☐	☐	☐
Πολιτισμός - Κουλτούρα	☐	☐	☐	☐	☐
Μνημεία και Μουσεία	☐	☐	☐	☐	☐
Θρησκευτικά και Προσκυνηματικά κέντρα	☐	☐	☐	☐	☐
Παραδοσιακός χαρακτήρας	☐	☐	☐	☐	☐
Ψυχαγωγία - Διασκέδαση	☐	☐	☐	☐	☐
Ήρεμο περιβάλλον	☐	☐	☐	☐	☐
Ευκολία πρόσβασης	☐	☐	☐	☐	☐
Κοντινή απόσταση από τη μόνιμη κατοικία	☐	☐	☐	☐	☐
Καλή φήμη - Ξακουστό όνομα	☐	☐	☐	☐	☐

Φιλόξενοι κάτοικοι	☐	☐	☐	☐	☐
Προσιτές τιμές	☐	☐	☐	☐	☐
Δυνατότητα επιλογής πολλών διαφορετικών δραστηριοτήτων	☐	☐	☐	☐	☐

20. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η δυνατότητα άσκησης των ακόλουθων δραστηριοτήτων αποτελεί για εσάς ισχυρό κίνητρο για να επισκεφτείτε την Κέρκυρα;

Απαντήστε σε όλες τις ερωτήσεις, σημειώνοντας μία μόνο επιλογή σε κάθε σειρά.

Δραστηριότητα	Πάρα πολύ	Πολύ	Μέτρια	Λίγο	Καθόλου
Θαλάσσια σπορ	☐	☐	☐	☐	☐
Επισκέψεις – εκδρομές σε χωριά - οικισμούς	☐	☐	☐	☐	☐
Επισκέψεις – εκδρομές στις παραλίες του νησιού	☐	☐	☐	☐	☐
Γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον της περιοχής	☐	☐	☐	☐	☐
Παρακολούθηση παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων	☐	☐	☐	☐	☐
Παρακολούθηση παραδοσιακών πολιτιστικών εκδηλώσεων	☐	☐	☐	☐	☐
Ξεναγηση και γνωριμία με τα θρησκευτικά μνημεία του νησιού	☐	☐	☐	☐	☐
Παρακολούθηση θρησκευτικών και προσκυνηματικών εκδηλώσεων	☐	☐	☐	☐	☐
Προσκύνημα στον Άγιο Σπυρίδωνα	☐	☐	☐	☐	☐
Συμμετοχή σε οργανωμένες ξεναγήσεις	☐	☐	☐	☐	☐
Συμμετοχή σε οργανωμένες πεζοπορικές διαδρομές	☐	☐	☐	☐	☐
Συμμετοχή σε οργανωμένες ποδηλατικές διαδρομές	☐	☐	☐	☐	☐
Ενασχόληση με αγροτουριστικές δραστηριότητες	☐	☐	☐	☐	☐
Συνδυασμός περιβαλλοντικών, πολιτιστικών και θρησκευτικών δραστηριοτήτων	☐	☐	☐	☐	☐

21. Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με τις ακόλουθες απόψεις που αφορούν τον οργανωμένο τουρισμό της νήσου Κέρκυρας;

Απαντήστε σε όλες τις ερωτήσεις, σημειώνοντας μία μόνο επιλογή σε κάθε σειρά.

ΑΠΟΨΗ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
Η υπάρχουσα πληροφόρηση για τις τουριστικές δυνατότητες του νησιού είναι επαρκής	☐	☐	☐	☐	☐
Οι προσφερόμενες οργανωμένες τουριστικές δραστηριότητες που συνδυάζουν τους φυσικούς, πολιτιστικούς και θρησκευτικούς πόρους της Κέρκυρας είναι επαρκείς	☐	☐	☐	☐	☐
Ο θρησκευτικός πλούτος της Κέρκυρας αξιοποιείται επαρκώς	☐	☐	☐	☐	☐
Οι οργανωμένες επισκέψεις και ξεναγήσεις στα θρησκευτικά μνημεία είναι επαρκείς	☐	☐	☐	☐	☐
Η αξιοποίηση, προβολή και επισκεψιμότητα της Παναγίας Βλαχερνών βρίσκονται σε υψηλό επίπεδο	☐	☐	☐	☐	☐

22. Πιστεύετε ότι η Κέρκυρα αποτελεί έναν αξιόλογο θρησκευτικό – προσκυνηματικό προορισμό για τους ακόλουθους λόγους:

Απαντήστε σε όλες τις ερωτήσεις, σημειώνοντας μία μόνο επιλογή σε κάθε σειρά, σύμφωνα με την κλίμακα: 1 = ΔΕΝ ΣΥΜΦΩΝΩ ΚΑΘΟΛΟΥ ΜΕΧΡΙ 5 = ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ.

Χαρακτηριστικό	1	2	3	4	5
Διαθέτει πολλά θρησκευτικά μνημεία και εκκλησίες	☐	☐	☐	☐	☐

Διαθέτει αξιόλογες θρησκευτικές εκδηλώσεις και πανηγύρια	☐	☐	☐	☐	☐
Διαθέτει την οργάνωση για την προβολή και αξιοποίηση όλων των ανωτέρω	☐	☐	☐	☐	☐

23. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής σας, πόσες εκκλησίες και μοναστήρια επισκεφτήκατε ;

24. Αν ναι ποιό/ά ;

Μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μία επιλογές.

- Εκκλησία Άγιου Σπυρίδωνα
- Μοναστήρι Παναγίας Βλαχερνών
- Μοναστήρι Παλαιοκαστρίτσας
- Μοναστήρι Πλατυτέρας
- Μοναστήρι Παντοκράτορας
- Εκκλησία Παντοκράτωρ
- Εκκλησία Υπαπαντή
- Μοναστήρι της Μεταμόρφωσης
- Εκκλησία των Αγίων Ιάσονος και Σωσίπατρου
- Άλλο

25. Πιστεύετε πως το έθιμο «Μπότσηδες» με το σπάσιμο των πήλινων κανατιών αποτελεί έναν επιπλέον λόγο τουριστικής έλξης κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας ;

Επιλέξτε μία μόνο επιλογή, από ΚΑΘΟΛΟΥ μέχρι ΑΠΟΛΥΤΑ.

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΠΟΛΥ	ΑΠΟΛΥΤΑ
☐	☐	☐	☐	☐

26. Θεωρείτε ότι οι Φιλαρμονικές της Κέρκυρας αποτελούν ένα επιπλέον στοιχείο τουριστικής έλξης κατά τη διάρκεια του Πάσχα ;

Επιλέξτε μία μόνο επιλογή, από ΚΑΘΟΛΟΥ μέχρι ΑΠΟΛΥΤΑ.

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΠΟΛΥ	ΑΠΟΛΥΤΑ
☐	☐	☐	☐	☐

27. Θεωρείτε ότι οι θρησκευτικοί πόροι που διαθέτει η Κέρκυρα αποτελούν στοιχείο που την καθιστά περισσότερο ξεχωριστή και προτιμητέα από άλλους τουριστικούς προορισμούς;

Επιλέξτε μία μόνο επιλογή, από ΚΑΘΟΛΟΥ μέχρι ΑΠΟΛΥΤΑ.

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΠΟΛΥ	ΑΠΟΛΥΤΑ
☐	☐	☐	☐	☐

28. Εάν έχετε επισκεφθεί την Κέρκυρα για λόγους θρησκευτικούς ή προσκυνήματος, σε ποιο βαθμό σας δόθηκε η δυνατότητα να συνδυάσετε κατά την/τις επίσκεψη/επισκέψεις σας τις θρησκευτικές σας εκδηλώσεις με διακοπές ή άλλες δραστηριότητες που προσφέρει η Κέρκυρα;

Επιλέξτε μία μόνο επιλογή, από ΚΑΘΟΛΟΥ μέχρι ΑΠΟΛΥΤΑ.

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΠΟΛΥ	ΑΠΟΛΥΤΑ
☐	☐	☐	☐	☐

29. Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη ότι οι θρησκευτικοί πόροι της Κέρκυρας θα έπρεπε να συνδυάζονται οργανωμένα με τους φυσικούς, πολιτιστικούς και λοιπούς τουριστικούς πόρους που διαθέτει το νησί;

Επιλέξτε μία μόνο επιλογή, από ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ μέχρι ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ.

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

30. Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε, εξ' όσων γνωρίζετε, ότι υστερεί η Κέρκυρα όσον αφορά τα ακόλουθα χαρακτηριστικά σε σχέση με άλλους θρησκευτικούς προορισμούς στην Ελλάδα;

Απαντήστε σε όλες τις ερωτήσεις, σημειώνοντας μία μόνο επιλογή σε κάθε σειρά.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
Θρησκευτικοί πόροι	☐	☐	☐	☐	☐
Προβολή - Προώθηση	☐	☐	☐	☐	☐
Οργάνωση	☐	☐	☐	☐	☐
Εναλλακτικές επιλογές δραστηριοτήτων	☐	☐	☐	☐	☐
Οικονομικό κόστος	☐	☐	☐	☐	☐
Τουριστικές υποδομές	☐	☐	☐	☐	☐
Άλλο (σημειώστε):	☐	☐	☐	☐	☐
Άλλο (σημειώστε):	☐	☐	☐	☐	☐

31. Αξιολογήστε κατά τη γνώμη σας τις ακόλουθες ενέργειες για την περαιτέρω ανάπτυξη του θρησκευτικού – προσκυνηματικού τουρισμού της Κέρκυρας με βάση τη σημαντικότητά τους.

Σημειώστε μία μόνο επιλογή σε κάθε σειρά.

ΕΝΕΡΓΕΙΑ	Καθόλου σημαντική	Αδιάφορη	Λίγο σημαντική	Σημαντική	Πολύ σημαντική
Μεγαλύτερη προβολή και προώθηση της θρησκευτικότητας του νησιού	☐	☐	☐	☐	☐
Μεγαλύτερη προβολή και προώθηση του Ναού του Αγίου Σπυρίδωνα	☐	☐	☐	☐	☐
Ανάδειξη περισσότερων θρησκευτικών χώρων και εκδηλώσεων	☐	☐	☐	☐	☐
Οργάνωση περισσότερων επισκέψεων και ξεναγήσεων σε θρησκευτικούς χώρους	☐	☐	☐	☐	☐
Δημιουργία τουριστικών πακέτων που συνδυάζουν τον θρησκευτικό τουρισμό με άλλες δραστηριότητες	☐	☐	☐	☐	☐

32. Περιγράψτε με λίγες λέξεις ποια ήταν για εσάς τα σημαντικότερα θετικά και ποια τα σημαντικότερα αρνητικά σημεία που διακρίνατε κατά την παραμονή σας στην Κέρκυρα.

Αναπτύξτε περιληπτικά την απάντησή σας.

ΘΕΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

1)	1)
2)	2)
3)	3)

33. Εκφράστε το βαθμό ικανοποίησής σας από την παραμονή σας στη Κέρκυρα.

Επιλέξτε μία μόνο επιλογή, από ΑΠΟΛΥΤΑ ΔΥΣΑΡΕΣΤΗΜΕΝΟΣ έως ΑΠΟΛΥΤΑ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ.

ΑΠΟΛΥΤΑ ΔΥΣΑΡΕΣΤΗΜΕΝΟΣ	ΔΥΣΑΡΕΣΤΗΜΕΝΟΣ	ΑΔΙΑΦΟΡΟΣ	ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ	ΑΠΟΛΥΤΑ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ

34. Πόσο διατεθειμένος είστε να επισκευθείτε ξανά το νησί της Κέρκυρας για τις διακοπές σας;

Επιλέξτε μία μόνο επιλογή, από ΚΑΘΟΛΟΥ μέχρι ΑΠΟΛΥΤΑ.

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΠΟΛΥ	ΑΠΟΛΥΤΑ

35. Πόσο διατεθειμένος είστε να συστήσετε το νησί της Κέρκυρας για διακοπές σε γνωστούς, φίλους και συγγενείς σας;

Επιλέξτε μία μόνο επιλογή, από ΚΑΘΟΛΟΥ μέχρι ΑΠΟΛΥΤΑ.

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΠΟΛΥ	ΑΠΟΛΥΤΑ

36. Θα συστήνατε το νησί της Κέρκυρας για Θρησκευτικό – Προσκυνηματικό τουρισμό;

Επιλέξτε μία μόνο επιλογή, από ΚΑΘΟΛΟΥ μέχρι ΑΠΟΛΥΤΑ.

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΠΟΛΥ	ΑΠΟΛΥΤΑ

Σας ευχαριστούμε για το χρόνο που διαθέσατε και για την πολύτιμη βοήθειά σας.

Παράρτημα Γ , Ερωτηματολόγιο στα Αγγλικά

QUESTIONNAIRE

To the visitors of Corfu

Dear Visitor

The present anonymous questionnaire was created in order to contribute to the writing of the Master of Science Thesis for the Master Programm "Planning , Development of Tourism and Culture" of the University of Thessaly. It's purpose is to contribute to the research that we conduct for the development of Religious-Pilgrimage tourism of Corfu and the provision of upgraded experiences to the visitors. For this reason we ask you to spend some of your valuable time in order to answer the following questions . Your aspect is valuable for us and will contribute to our effort .

Thank you for your contribution and we wish you nice trip and we hope to meet again in the beautiful and hospital island of Corfu .

A. Personal data

1. Gender

Note your gender.

Male Female

2.Age

Note the age group where you belong .

- 18-24   25-34   35-44   45-54
 55-64   65-74   άνω των 75

3.Marital Status

Note only one choice.

- Single   Married   Divorced   Widow/er

4.Place of permanent residence

Note only one choice.

5.Level of education

Note only one choice.

- Graduate of Primary School   Graduate of Junior High School   Graduate of High School
 Graduate of University   Postgraduate Studies   Doctoral Studies

6.Profession

Note only one choice.

- Student   Public sector Employee   Private sector Employee
 Freelancer   Entrepreneur   Business Executive
 Teacher   Retired   Unemployed

7.Place of origin

Note only one choice.

8.Religion

Note only one choice.

- Christian Orthodox   Christian Catholic   Christian Protestant
 Muslim   Hindu   Atheist

Other

B. Questions related to your vacations**9.When do you usually travel for your main vacation ?**

You may note more than one choice.

- Spring   Summer   Autumn   Winter
 Any time   Christmas   Easter

Other

10.When do you usually travel for your short vacation ?

You may note more than one choice.

- Spring   Summer   Autumn   Winter
 Any time   Christmas   Easter   Holiday/Three Days Holiday

Other

11. What is the main reason for taking vacations ;

Prioritize: 1, 2, 3 ....

- Resting, Calmness   Adventure/Intensity   Contact with nature
 Change of Environment   Culture-Sights   Fun/Entertainment

Other

12. To what extent the possibility of combining your activities , during your vacation , with religious events such as visiting religious places , pilgrimage, fulfillment of oblation, etc. make a touristic destination more attractive to you ?

Make only one choice from Not at all to Absolutely

Not at all	A Little	Moderately	Much	Absolutely
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

13. Would you visit a touristic destination for religious reasons or for pilgrimage exclusively ?

Make only one choice.

- Yes   No

14. How important do you consider the following characteristics in a place where the religious tourism is developed ?

Answer the questions, noting only one choice in every line.

Characteristic	Very much	Very	Moderately	A little	Not at all
High level of hotel infrastructure	☐	☐	☐	☐	☐
Hospitable environment	☐	☐	☐	☐	☐
Entrance facilities	☐	☐	☐	☐	☐
Possibility of combination with vacation	☐	☐	☐	☐	☐
Possibility of fun/entertainment	☐	☐	☐	☐	☐
Possibility of choosing other activities	☐	☐	☐	☐	☐
Possibility of visiting other places	☐	☐	☐	☐	☐
Existing of other sights, museums, monuments and cultural wealth	☐	☐	☐	☐	☐

C. Questions related to Corfu

15. What season do you think is more appropriate for someone to visit Corfu ?

Note only one choice .

- Spring   Summer   Autumn   Winter
 Any time   Christmas   Easter   Holidays/Weekends

16. How many nights do you spend or have you spend in average , during your visit in Corfu?

Note only one choice .

- One day visit   Overnight   2 overnights
 3 overnights   4-7 overnights   8-15 overnights
 15-30 overnights   Over a month   Over 2 months

Other

17. What kind of lodging have you usually stayed or stay in Corfu ?

Note only one choice.

- Hotel Rental rooms Second house owner
 Hosted in friends No stable choices

Other

18. What kind of activities have you usually developed or develop during your visit in Corfu?

Note more than one choice.

- Sea-bath-sun Tour-Excursion Visiting monuments and museums
 Cultural events Religious visits Hiking
 Sports Fun-Entertainment Traditional activities

Other

19. To what extent do you consider the following characteristics as a strong motive for visiting Corfu?

Answer the questions, noting only one choice in every line.

Characteristic	Very much	Much	Moderately	A Little	Not at all
Place and natural resources	☐	☐	☐	☐	☐
Sea and sun	☐	☐	☐	☐	☐
Climate	☐	☐	☐	☐	☐
History	☐	☐	☐	☐	☐
Civilization-Culture	☐	☐	☐	☐	☐
Monuments and museums	☐	☐	☐	☐	☐
Religious and Pilgrim Centers	☐	☐	☐	☐	☐
Traditional Character	☐	☐	☐	☐	☐
Fun-Entertainment	☐	☐	☐	☐	☐
Calming environment	☐	☐	☐	☐	☐
Entrance facilities	☐	☐	☐	☐	☐
Nearby distance from house	☐	☐	☐	☐	☐
Good reputation	☐	☐	☐	☐	☐
Hospitable inhabitants	☐	☐	☐	☐	☐
Affordable prices	☐	☐	☐	☐	☐
Possibility of choosing many different activities	☐	☐	☐	☐	☐

20. To what extent do you consider the possibility of practicing the following activities as a strong motive for visiting Corfu ?

Answer the questions , noting only one choice in every line.

Activity	Very much	Much	Moderately	A little	Not at all
Water sports	☐	☐	☐	☐	☐

Visits – excursions to villages-human settlements	☐	☐	☐	☐	☐
Visits- excursions to beaches of the island	☐	☐	☐	☐	☐
Contact with natural environment of the region	☐	☐	☐	☐	☐
Watching the producing of natural products	☐	☐	☐	☐	☐
Watching traditional-cultural events	☐	☐	☐	☐	☐
Touring and acquaintance with religious monuments of the island	☐	☐	☐	☐	☐
Watching religious and pilgrimage events	☐	☐	☐	☐	☐
Pilgrimage to church of Saint Spyridon	☐	☐	☐	☐	☐
Participation to organized tours	☐	☐	☐	☐	☐
Participation to organized hiking tours	☐	☐	☐	☐	☐
Participation to organized bike tours	☐	☐	☐	☐	☐
Involvements with agrotouristic activities	☐	☐	☐	☐	☐
Combination of environmental – cultural and religious activities	☐	☐	☐	☐	☐

21.To what extent do you agree with the following aspects referred to organized tourism of Corfu?

Answer the questions, noting only one choice in every line.

Aspect	Absolutel y agree	Agre e	Neither agree nor disagre e	Disagre e	Absolutel y disagree

The existing information about the touristic opportunities of the island are adequate	☐	☐	☐	☐	☐
The offered organized touristic activities that combine natural, cultural resources of Corfu are adequate	☐	☐	☐	☐	☐
The religious wealth of Corfu is developed adequately	☐	☐	☐	☐	☐
The organized visits and tours in religious monuments are adequate	☐	☐	☐	☐	☐
The development, promotion and visiting the church of Panagia Vlachernon are in high level	☐	☐	☐	☐	☐

22. Do you consider Corfu as a remarkable religious-pilgrimage destination for the following reasons :

Answer the questions, noting only one choice in every line, ordered to: 1 = I don't agree at all until 5 = I absolutely agree.

Characteristic	1	2	3	4	5
Has many religious monuments and churches	☐	☐	☐	☐	☐
Organizes remarkable religious events and festivals	☐	☐	☐	☐	☐
Has the way to develop and promote all the above	☐	☐	☐	☐	☐

23. How many churches and monasteries did you visit, during your staying in the island?

24. If yes which one?

You may note more than one choice.

- Church of Saint Spiridon
- Monastery of Panagia Vlachernon
- Monastery of Paliokastritsa
- Monastery of Platitera
- Monastery of Pantokratora
- Church of Pantokratora
- Church of Ipapanti
- Monastery of Metamorfofi
- Church of Saint Iason and Saint Sosipatros

25. Do you think that the tradition "Mpotides" with the break of earthen jugs is an additional reason for touristic attraction during Holy Week?

Make only one choice from Not at all to Absolutely.

Not at all	A little	Moderately	A lot	Absolutely

26. Do you consider that the Philharmonics of Corfu are an additional reason for touristic attraction during Easter?

Make only one choice from Not at all to Absolutely.

Not at all	A little	Moderately	A lot	Absolutely

27. Do you consider that the religious resources of Corfu are elements that make the island more special and preferable of other touristic destinations?

Make only one choice from Not at all to Absolutely.

Not at all	A little	Moderately	A lot	Absolutely

28. If you have visited Corfu for religious/pilgrimage reasons, to what extent have you the possibility to combine them with vacation or other activities that Corfu offers?

Make only one choice from Not at all to Absolutely.

Not at all	A little	Moderately	A lot	Absolutely

29. To what extent do you agree with the aspect that the religious resources of Corfu should be combined with natural, cultural and other touristic resources, existing in the island?

Make only one choice from Absolutely agree to Absolutely disagree.

Absolutely agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Absolutely disagree

30. To what extent, if you know, Corfu is inferior to the following characteristics related to other religious destinations in Greece?

Answer the questions, noting only one choice in every line.

Characteristic	Absolutely Agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Absolutely disagree

Religious resources	☐	☐	☐	☐	☐
Promotion	☐	☐	☐	☐	☐
Organization	☐	☐	☐	☐	☐
Alternative choices of activities	☐	☐	☐	☐	☐
Economic cost	☐	☐	☐	☐	☐
Touristic infrastructure	☐	☐	☐	☐	☐
<u>Other (note):</u>	☐	☐	☐	☐	☐
<u>Other (note):</u>	☐	☐	☐	☐	☐

31. Evaluate , according to your opinion , the following actions for the further development of religious-pilgrimage tourism of Corfu based on their importance.

Answer the questions, noting only one choice in every line .

Action	Not important	Indifferent	Of little importance	Important	Very important
Further promotion of the religiousness of the island	☐	☐	☐	☐	☐
Further promotion of the church of Saint Spiridon	☐	☐	☐	☐	☐
Promotion of more religious places and events	☐	☐	☐	☐	☐
Organization of more visits and tours in religious places	☐	☐	☐	☐	☐
Creation of package tours that combine religious tourism with other activities	☐	☐	☐	☐	☐

32. Describe in a few words the most positive and the most negative points that you distinguished during your visit in Corfu .

Summarize your answer.

Positive points	Negative points
1)	1)
2)	2)
3)	3)

33. Express your satisfaction from your visit in Corfu .

Make only one choice from Absolutely disappointed to Absolutely satisfied.

Absolutely dissatisfied	Dissatisfied	Indifferent	Satisfied	Absolutely satisfied

34. Are you willing to visit Corfu again ?

Make only one choice from Not at all to Absolutely.

Not at all	A little	Moderately	A lot	Absolutely

35. Are you willing to introduce Corfu for vacation to friends ,relatives and others ?

Make only one choice from Not at all to Absolutely.

Not at all	A little	Moderately	A lot	Absolutely

36. Are you willing to introduce Corfu for religious-pilgrimage tourism ?

Make only one choice from Not at all to Absolutely.

Not at all	A little	Moderately	A lot	Absolutely

Thank you for your time and your valuable help.